

T.C.
GİRESUN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

ÇİZGİ FİMLERİN ÇOCUKLARIN KARAKTER EĞİTİMİNE ETKİSİ

(THE EFFECT OF CARTOONS ON CHARACTER EDUCATION OF
CHILDREN)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

OSMAN KARA

162012003

DANIŞMAN

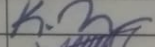
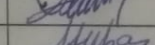
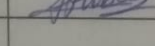
Dr. Öğr. Üyesi MÜZEYYEN ALTUNBAY

Giresun – 2019

JÜRİ ÜYELERİ ONAY SAYFASI

Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün 14.01.2019 tarihli toplantısında oluşturulan jüri, Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı Anabilim Dalı Yüksek Lisans / ~~Doktora~~ / ~~Sanatta Yeterlilik~~ öğrencisi Osman KARA'nın "Çizgi Filmlerin Çocukların Karakter Eğitimine Etkisi" başlıklı tezini incelemiş olup aday 08.02.2019 tarihinde, saat 14.00'te jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

Aday çalışma, sınav sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans/Doktora/Sanatta Yeterlik tezi olarak kabul edilmiştir.

Sınav Jürisi	Unvanı, Adı Soyadı	İmzası
Üye (Başkan)	Doç. Dr. Keziban TEKŞAN	
Üye	Dr. Öğr. Üyesi Veli KUTAY	
Üye	Dr. Öğr. Üyesi Müzeyyen ALTUNBAY	
Üye		
Üye		

ONAY

...../...../2019

Doç. Dr. Güven ÖZDEM
Enstitü Müdürü

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans /~~Doktora~~/ ~~Sanatta Yeterlilik~~ tezi olarak sunduğum “Çizgi Filmlerin Çocukların Karakter Eğitimine Etkisi” adlı çalışmamın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım kaynakların kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

08/02/2019

Osman KARA

ÖNSÖZ

Çizgi filmler insanların yaratma arzusu sonucu ortaya çıkmıştır. İlk olarak M.Ö. insanoğlunun avcılık ve toplayıcılık yaptığı dönemlerde mağaralara çizdiği figürler ile başlamıştır. Mağara duvarına çizilen görsellerle devam eden yaratma tutkusu Yunan ve Romalı heykeltıraşların eserlerine kadar gelmiştir. Bunun en önemli örneği ise “Disk Atan Adam” heykelidir. Heykel bir insanın disk atarken yapacağı hareketin bir kesitini göstermektedir. Heykele bakan biri heykelin disk atmak için hareket içerisinde olduğu izlenimine kapılmaktadır. Bu durum, insanoğlunun yaratma serüveninin devam ettiğinin önemli bir göstergesidir.

Çizgi film, Mısır’da yaşayan Yunanlı Filozof Ptoleym’in bir mum sayesinde görüntünün göz retinasında kısa bir süreliğine izinin kaldığını keşfetmesi ile farklı bir noktaya ulaşır. Bu bilgi doğrultusunda canlandırma çalışmalarında bulunan bireyler, istenen hareketin görsellerinin belirli bir süre içerisinde art arda geçince gözün yanılgısı sayesinde hareket ediyormuş gibi algılamasından yararlanarak aletler geliştirmişlerdir. “Sihirli Fener”, “Thorumatrope’nin Diski” ve “Phenakistiscope’nin Aleti” bunlardan birkaçıdır. Bu aletler günümüz çizgi film teknolojisinin temelini oluşturmaktadır.

Günümüzde bilgisayar ortamında hazırlanan ve büyük küçük herkesin ilgisini çeken çizgi filmler eğlendirici ve eğitici bir türdür. Başlangıcı insanın yaratıcılık arayışıyla ortaya çıkmış ve temeli eski zamanlara dayanan çizgi filmler, geçmişten günümüze gelişim göstererek sadece eğlendirme ile sınırlı kalmamıştır. Reklam sektöründe ve eğitim-öğretim alanında da kullanılmaktadır. Bu kadar çeşitli alanlarda yararlanılıyor olması, çizgi filmlere yönelik girişimleri de arttırmıştır. Günümüzde devlet kurumları ve özel sektör tarafından çok farklı ve çeşitli çizgi filmler üretilmektedir. Hatta sadece çizgi film sunmaya dayalı özel kanallar ile devlet kanalları bile açılmıştır. Bu da çizgi filmin günümüzde ne kadar önemli bir yere sahip olduğunun göstergesidir.

Çizgi filmler çocukların küçük yaşlarda tanıştığı ve yaşamlarında önemli yer edinen bir tür olması açısından çocukların psikolojik, sosyal ve karakter gelişimleri açısından önem arz etmektedir. Çünkü çizgi filmler içerisinde çeşitli mesaj barındıran bir türdür. Çocuk öğrenmeye açıktır. Öğrenmeyi doğru yanlış algısı yeterince gelişmediği için sorgulamadan gerçekleştirmektedir. Bu sebeple öğrenmeye açık çocuk, çizgi filmlerin sunduğu kahramanlar ve olaylar ile sosyal öğrenme gerçekleştirmektedir. Bu öğrenme de çocukların karakter yapısını olumlu ve olumsuz şekilde etkilemektedir.

Bu çalışma aynı zamanda BAP projesi (proje numarası: EĞT-BAP-C-09112017-165) olarak yapılmıştır. Araştırmada çocukların karakter yapısı üzerinde çizgi filmlerin etkisinin incelenmesi amaçlanmaktadır.

Eğitim hayatım süresince beni destekleyen ve dualarını esirgemeyen değerli aileme, çalışma dönemi içinde geceli gündüzlü desteğini hiç esirgemeyip yardımcı olan kardeşime, çalışma sürecinde fiili ve sözlü olarak beni destekleyen arkadaşlarıma, beni yönlendirerek çalışmamı şekillendiren ve zor anlarımda yardımcı olan Dr. Öğretim Üyesi Müzeyyen ALTUNBAY hocama ve çalışmayı destekleyen Giresun Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Birimine teşekkürü bir borç bilirim.

(Şubat, 2019)

ÖZET

Çocukların yaşamlarında neredeyse ilk olarak tanıştıkları sanatsal bir tür olan çizgi filmlerin çocukları çok yönlü olarak etkilediği bilinmektedir. Bu sebeple çizgi filmlerin sunduğu iletilerin çocukların karakter gelişimi ve karakter eğitimi üzerindeki etkisinin araştırılması gerekliliği ortaya çıkmıştır.

Bu araştırmada, çizgi filmlerin ilköğretim ikinci kademe düzeyinde öğrenim gören çocukların karakter gelişimine etkisi incelenmiştir. Araştırma çerçevesinde çocuklar tarafından izlenen çizgi filmler tespit edilmiştir. Tespit edilen çizgi filmlerin çocuğun gelişimini nasıl etkilediği saptanmaya çalışılmıştır. İlköğretim ikinci kademe düzeyindeki bir çocuğun çizgi filmlerden ne şekilde ve ne yönde etkilendiği değerlendirilmiştir.

Bu çalışmada tarama ve görüşmeden yararlanılmıştır. Çalışmada Giresun ilinin, Merkez ilçesinden random yöntemle seçilen, 7 ilköğretim okulunda öğrenim gören 5. sınıf öğrencilerinden 697 kişi çalışmanın örneklemini oluşturmaktadır. Çalışmanın 2. örneklemini ise 5. sınıfta çocuğu öğrenim gören 25 veli oluşturmaktadır.

Araştırmada karma yöntem uygulanmıştır. Nicel veriler SPSS 20.0.0 programı ile analiz edilmiş, görüşme formlarından elde edilen veriler ise içerik analizi ile çözümlenmiştir. Elde edilen bulgulara göre çizgi filmlerin çocukları olumsuz olduğu kadar olumlu açıdan da etkilediği tespit edilmiştir. Çizgi filmlerden öğrencilerin duygusal olarak etkilendiği ve bilgi öğrenimi gerçekleştirdiği tespit edilmiştir. Bu tespitten hareketle çocukların yaşları itibarıyla ve dönem şartlarından kaynaklı olarak bazı sosyal, eğlence ve düşsel ihtiyaçlarını çizgi filmlerden karşıladığı sonucuna ulaşılmaktadır.

Anahtar kelimeler: Çizgi film, karakter eğitimi, Türkçe eğitimi

ABSTRACT

It is known that cartoons, which are one of the artistic genres children first met in their lives, affect them multifaceted. For this reason it is necessary to investigate the effects of the cartoons messages on the character development and character education of children.

In this study, the effects of cartoons on the character development of children who study at the second grade of primary education were investigated. In the scope of the research the cartoons watched by children were determined. The determined cartoons were tried to detected how it affects the child's development. How and in what way a child in the second grade of primary school was affected by cartoons was evaluated.

In this study, survey and interview methods were used. The first sample of the study consisted of 697 students who were randomly selected from 7 different primary schools in the central district of Giresun province. The second sample of the study consisted of 25 parents whose children are studying in the 5th grade.

Quantitative data of the study were analyzed with SPSS 20.0.0 program and the data obtained from interview forms were analyzed with content analysis method. According to the findings, it was found that cartoons affected positively the children as well as the negative ones. It was determined that the students were emotionally affected by cartoons and they learned information. Based on this finding, it is concluded that children supply their social, entertainment and imaginary needs due to age and period conditions by cartoons.

Key Words: Cartoon, character education, Turkish education

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	i
ÖZET	iii
ABSTRACT.....	iv
KISALTMALAR VE SİMGELER DİZİNİ	vii
TABLolar DİZİNİ.....	ix
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	xi
GİRİŞ	1
BÖLÜM I	
1.ARAŞTIRMANIN GENEL ÇERÇEVESİ	3
1.1.Problem Durumu	3
1.2 Problem Cümlesi.....	5
1.3Araştırmanın Amacı	5
1.4 Araştırmanın Önemi.....	6
BÖLÜM II	
2.KURAMSAL ÇERÇEVE	7
2.1.Çizgi Film.....	7
2.1.1.Çizgi Filmin Dünya'daki Tarihsel Gelişimi.....	8
2.1.2.Çizgi Filmin Türkiye'deki Tarihsel Gelişimi.....	13
2.1.3. Çizgi Filmin Eğitici Özellikleri	21
2.1.4. Çizgi Filmin Türkçe Öğretimi ile İlişkisi	25
2.2. Çocuk ve Çizgi Film	27
2.2.1. Çocuk ve Kitle İletişim Araçları	28
2.2.2 Medya Okuryazarlığı.....	29
2.3. Gelişim Dönemleri.....	32
2.3.1 Son Çocukluk Gelişim Alanları	35
2.3.1.1 Fiziksel Gelişim.....	36
2.3.1.2 Zihinsel Gelişim	37

2.3.1.3 Dil Gelişim.....	37
2.3.1.4. Duygusal Gelişim.....	38
2.3.1.5. Psiko-Sosyal Gelişim	39
2.3.1.6. Din Gelişimi	40
2.3.1.7. Ahlaki Gelişim	41
2.3.1.8. Sosyal Gelişim.....	42
2.3.2. Karakter Eğitimi	43
2.3.2.1 Mizaç(Huy), Karakter ve Kişilik	45
2.3.2.2 Karakter Oluşumunu Etkileyen Unsurlar.....	51
2.3.2.3 Karakter Eğitiminin Ana Unsurları.....	52
2.3.2.4. Karakter Eğitiminin Amaçları.....	55
2.3.2.5. Karakter Eğitiminde Yaklaşımlar	55
2.3.2.6. Karakter Eğitiminde Çizgi Filmin Rolü	56
2.3.2.7. Türkçe Öğretim Programlarında Karakter Eğitimi	57
2.3.2.8. Değerler Eğitimi Bağlamında Karakter Eğitimi.....	58
2.3.2.8. Türkçe Öğretimi Programında Değerler Eğitimi	59
2.3.3 Çizgi Filmlerde Karakter Eğitimi Etkileyen Temel İletiler.....	60

BÖLÜM III

3. YÖNTEM.....	70
3.1 Örneklem Grubu.....	71
3.2 Verilerin Toplanması.....	72
3.3. Verilerin Analizi.....	75

BÖLÜM IV

4. BULGULAR VE YORUM.....	77
4.1 Anket Uygulaması	77
4.1.1.Genel verilerin değerlendirilmesi	77
4.2. Veli Görüşme Formunun Analizi	100
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	106
A.Sonuç	116
B.Öneriler	110
KAYNAKÇA	112
Kitaplar	112
Tezler.....	115

Bildiri ve Makaleler	117
Diğer	118
Fotoğraf.....	119
EKLER.....	121
ÖZ GEÇMİŞ.....	127

KISALTMALAR VE SİMGELER DİZİNİ

MEB :	Millî Eğitim Bakanlığı
TBMM :	Türkiye Büyük Millet Meclisi
TRT:	Türkiye Radyo Televizyon Kurumu
RTÜK :	Radyo ve Televizyon Üst Kurulu
TDK :	Türk Dil Kurumu
Çev. :	Çeviren
Prof. :	Profesör
Dr. :	Doktor
M. S. :	Milattan sonra
vs. :	vesaire
vd. :	ve diğerleri
bk. :	Bakınız
s.:	Sayfa numarası

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 1: Duyu Organlarının Öğrenmede Kalıcılığa Etkisi	24
Tablo. 2: Araştırmanın Nitel ve Nicel Boyutları	72
Tablo 3: Öğrenci Anket Formu'na Yönelik Uzman Görüşleri	73
Tablo 4: Veli Görüşme Formu'na Yönelik Uzman Görüşleri	74
Tablo 5: Ebeveynlerin TV İzlenmesine İzin Verip Vermeme Durumu	77
Tablo 6: Cinsiyet ile Günlük Ortalama Televizyon İzleme Süresi Arasındaki İlişki	78
Tablo 7: Cinsiyet ile En Çok İzlenen Program Türü Arasındaki İlişki.....	78
Tablo 8: Katılımcıların Çizgi Film İzleyip İzlememe Durumları.....	79
Tablo 9: Cinsiyet ile Çizgi Film İzleme Süresi Arasındaki İlişki.....	80
Tablo 10: Ebeveynler Tarafından Yasaklanan Çizgi Film ve Programlar	81
Tablo 11: Cinsiyet ile En Çok Beğenilen Çizgi Filmler Arasındaki İlişki	81
Tablo 12: Cinsiyet ile Sevilmeyen Çizgi Filmler Arasındaki İlişki.....	84
Tablo 13: En Beğenilen Çizgi Filmin Sevilme Nedeni	86
Tablo 14: Cinsiyet ile En Sevilen Kahraman Arasındaki İlişki.....	86
Tablo 15: Sevilen Kahramanların Özellikleri	88
Tablo 16: Beğenilmeyen/Hoşlanılmayan Karakterler ve Cinsiyet İlişkisi	89
Tablo 17: Cinsiyet ile İzlenen Çizgi Film Türü Arasındaki İlişki	91
Tablo 18: Cinsiyet ile Özdeşleşilen Karakter Arasındaki İlişki.....	92
Tablo 19: Çizgi Filmlerden Öğrenilen Bilgi Olup Olmadığı.....	94
Tablo 20: Çizgi Filmlerden Öğrenilenler	94
Tablo 21: Cinsiyet ile Çizgi Filmlerden Öğrenilen Bilgilerin Hayatta Uygulanma İlişkisi	95
Tablo 22: Katılımcıların Duygusal Açından Etkilenme Durumu.....	96
Tablo 23: Çizgi Filmlerde Rahatsız Edici Unsur Olup Olmadığı.....	97
Tablo 24: Cinsiyet ile En Çok Rahatsız Olunan Sahneler Arasındaki İlişki.....	97
Tablo 25: Cinsiyet ile Çizgi Filmlerde Beğenilen Sahneler Arasındaki İlişki	98
Tablo 26: Cinsiyet ile Çizgi Filmlerde Yer Verilmesi İstenen Durumlar Arasındaki İlişki	99
Tablo 27: Velilerin Eğitim Seviyesi ile Çocuklarının Televizyon İzleme Süresi Arasındaki İlişki.....	101

Tablo 28: Velilerin Çocuklarının İzlediği Çizgi Filmlerin Dağılımı.....	101
Tablo 29: Velilerin Çocukları ile Birlikte Çizgi Film İzleme Durumları.....	103
Tablo 30: Ailelerin Çocukların İzlediği Çizgi Filmleri Denetim Sıklığı.....	103
Tablo 31: Velilerin Çizgi Filmlerde Yer Almasını İstedikleri Unsurların Dağılımı	104
Tablo 32: Velilerin Çizgi Filmlerde Yer Almasını İstemedikleri Konuların Dağılımı.....	105

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. Sihirli Fener / Büyülü Fener/ Magic Lantern	9
Şekil 2. Thorumatrope'nin Diski	10
Şekil 3. Phenakistiscope Aleti.....	11
Şekil 4: Amcabey Karakteri.....	14
Şekil 5: Evvel Zaman İçinde Çizgi Filmi.....	16
Şekil 6: Amentü Gemisi Nasıl Yürüdü	18
Şekil 7:Deprem Dede ve Doğa.....	24
Şekil. 8: Bilinç Düzeyleri.....	47
Şekil 9: Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi	66
Şekil 10: Araştırma Sürecinde İzlenen Yol.....	70

GİRİŞ

Çizgi film insanın canlandırma arzusu sonucu tezahür etmiş bir seyir türüdür. Dünyada M.Ö başlamış olan bu macera Türkiye’de 1900’lü yıllara dayanmaktadır. İlk ortaya çıkışında insanın canlandırma arzusunu gerçekleştirmek vardır. Ancak daha sonraki süreçte tıpkı masal türü gibi bir görev üstlenmiştir. Bu görev, çocukları eğlendirmek ve gelişimlerini olumlu yönde desteklemektir. Çünkü çizgi filmler gerçekte olması çok zor ya da imkânsız olan şeyleri çok basit bir şekilde kendi evreninde gerçekleştirmektedir. Renkli görüntüleri ve güzel kurgusu ile etkili bir araçtır. Bu sebeple çocukların gelişimini desteklemek için çizgi filmler oluşturulmakta hatta çocukların çizgi filmlere rahatça ulaşabilmesi için çizgi film kanalları ve siteler hazırlanmaktadır. Günümüzde çizgi filmin bu etkileyciliği sadece çocukları geliştirmek amacıyla değil eğitim-öğretim, pazarlama gibi birçok alanda da araç olarak kullanılmaktadır.

Çizgi filmin etkili ve popüler olmasının en önemli nedenleri arasında hareketli ve renkli olmasının yanı sıra içerisinde mesaj barındırıp izleyiciye ulaştırabilmesi gösterilebilir. Çizgi filmin mesaj barındırması ve çocuğun öğrenmeye açık bir varlık olduğu gerçeği bu araştırmanın yapılmasına sebep teşkil etmektedir. Çünkü çocuk öğrenmeye açıktır ve algısal ayırt ediciliği yeterince gelişmemiştir. Bu sebeple de doğru ve yanlış ayırt edememektedir. Bireyin gözlemleyerek sosyal öğrenme gerçekleştirdiği bir ortamda çizgi filmler çocuklar için önemli bir öğrenme aracı olmaktadır. Çocukların öğrenme gerçekleştirdikleri çizgi filmlerin içerisinde barındırdığı mesajların çocukların karakter gelişimine ne yönde tesir ettiği önemli bir araştırma konusudur. Bu konuyu araştırıp bir sonuca ulaşmak amacıyla çizgi filmlerin çocukların karakter gelişimine yönelik olumlu ve olumsuz etkilerinin tespit edilmesi bu araştırmanın konusunu oluşturmaktadır.

Araştırma karakter eğitimi açısından oldukça önemli olan son çocukluk dönemi içinde bulunan, çocuklara yönelik olduğundan ve Türkçe Eğitimi alanında yapıldığından Türkçe Eğitiminin uygulandığı sınıflar içerisinde son çocukluk dönemi

yaş aralığına tek uyan grup olduğu için örneklem olarak 5. sınıf öğrencileri seçilmiştir. Çalışmada tarama ve görüşme yöntemi kullanılmıştır. Random yöntemle Giresun Merkez ilçesinde 7 okul seçilmiş ve bu okullara uygulama yapılmıştır. Uygulama sonucunda 697 öğrenciye anket uygulanmış, 25 veli ile de görüşme yapılmıştır. Uygulama esnasında çocukların çoğunluğunun çizgi film izlediği tespit edilmiştir. Çocukların çizgi filme ilgilerinden dolayı anket sorularına istekli olarak cevap verdikleri gözlemlenmiştir.

Araştırma sürecinde elde edilen veriler SPSS 20.0.0 programına girilerek analiz edilmiş, veriler tablolara dönüştürülmüştür. Tablolar da sözel olarak ayrıca açıklanmıştır. Nitel veriler ise içerik analizi yöntemi ile analiz edilerek yorumlanmıştır. Elde edilen bulgular kapsamlı olarak değerlendirilerek “Sonuç” bölümünde ifade edilmiştir. Ulaşılan sonuçlara göre de önerilerde bulunulmuştur.

BÖLÜM I

1. ARAŞTIRMANIN GENEL ÇERÇEVESİ

Bu bölümde araştırmanın amacına, problem durumuna, önemine ve literatürde yer alan konu ile ilgili bazı kavramlara yer verilmiştir.

1.1.Problem Durumu

Gelişen teknolojiyle dünyayı saran bir unsur hâline gelen medya, aynı zamanda dünyanın küçük bir kasabaya dönüşmesine sebep olmuştur. Dünyanın herhangi bir noktasında gerçekleşen olaylar, saniyeler içerisinde dünyanın bir başka ucuna ulaşmakta, milyonlarca insanı etkileyebilmektedir. Topluları birbirine yaklaştıran medya, içerisinde olumlu ve olumsuz birçok ileti barındıran ve bu iletileri kitlelere ulaştırarak kitleleri; bilgi, duygu, düşünce ve davranış açısından etkileyebilen bir güce sahiptir.

Günümüzde pek çok kitle iletişim aracı olmakla birlikte bunlar arasında yaygın olarak kullanılan araçlardan biri televizyondur. Televizyon hemen hemen her evde bulunan, ev halkının hepsine hitap eden, kullanımına açık olan bir araçtır. Televizyon, içerisinde barındırdığı programlar ile evdeki bireyleri olumlu ve olumsuz etkilemektedir. Evdeki her birey televizyonu kullanabilme becerisine sahip olduğu içinde bazı sakıncaları vardır. Bu sakıncalı unsurlardan en önemlisi evde çocuğun televizyonu tek başına izlemesidir. Çünkü çocukların algısal ayırt ediciliği gelişmemiş olduğu için olumlu ve olumsuz iletileri ayırt etmeksizin örnek alabilmektedir. Örneğin, çocuk pek çok çizgi filmde yaşanan olumsuz olaylara doğrudan fiziksel olarak müdahale edildiğini görmektedir. Bu da algısal ayırt ediciliği gelişmemiş olan çocuğun yaşadığı olumsuzluklarda sözlü olarak hak arama yerine doğrudan fiziksel temas ile hakkını aramasına neden olabilmektedir.

Özellikle çocuklar televizyonda kendilerine yönelik hazırlanmış olan çizgi filmleri izlemektedirler. Çocukların izledikleri çizgi filmler her şeyde olduğu gibi bir mesaj barındırmaktadır. Çocuklar bu mesajları olumlu ve olumsuz olarak ayırt edemediklerinden fazlasıyla etkilenebilmektedirler. Çocuk karakterinin gelişmeye başladığı bu dönemde çizgi filmlerde gördüğü örnekleri davranış hâline getirerek karakterinin bir parçası yapmaktadır. Bu dönemde olumlu davranışları karakterinin bir parçası olarak kabul etmesi çocuk için olumlu bir davranışken olumsuz davranışları karakterinin bir parçası olarak kabul etmesi çocuk için sakıncalı bir durumdur.

Çocukların karakter gelişiminde çizgi filmlerin etkisi yadsınamaz bir gerçektir. Çizgi filmlerin çocukların karakterine “Ne şekilde?”, “Ne derecede?”, “Hangi iletilerle?”, “Hangi tür çizgi filmlerle?” etki ettiğinin araştırılması ihtiyacı doğmuştur.

Türkçe Dersi Öğretim Programında “yetkinlikler” kısmında 4. maddede dijital yetkinlik başlığı yer almaktadır. “Temalar ve Konu Önerileri” bölümünde iletişim, bilim ve teknoloji başlıkları bulunmaktadır. Bahsedilen başlıkların hepsinde bireylerin teknolojiyi kullanabilmesi gerektiği ve teknolojiden yararlanarak kendisini hem eğitim hem de öğretim yönünden geliştirmesi gerektiği ifade edilmiştir. Çocuklara çizgi filmler aracılığıyla kültürlerine, tarihlerine ve davranışlarının nasıl olması gerektiğine ilişkin bilgiler aktarılmaktadır (T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, 2018).

Çizgi filmler çocukları karakter gelişimi açısından etkilediği gibi daha birçok yönden de etkilemektedir. Çocuğun davranışlarını, düşüncesini, yaratıcılığını, bedensel aktivitelerini, dilini ve kültürünü de etkilemektedir. Çocuk çizgi filmin içerisinde geçen konuşmalar aracılığıyla anadiline yönelik kelime, deyim, atasözü, telaffuz, dilin kurallarını ve konuşma eyleminin nasıl gerçekleştiğine yönelik birçok bilgi edinmektedir. Çizgi filmler aracılığıyla çocuğa kelime, atasözü, deyim ve gramer öğretimi yapılabilmesi Türkçe öğretimi açısından çizgi filmlerin önemli bir araç olduğunun göstergesidir.

1.2. Problem Cümlesi

Bu araştırmanın problem cümleleri “Çizgi filmlerin çocuğun karakter gelişimine etkisi var mıdır?”, “Ebeveynlerin, çocukların karakter gelişimlerinde çizgi filmlerin etkisine yönelik farkındalıkları var mıdır?” şeklinde belirlenmiştir.

Bu bağlamda aşağıdaki alt problemler oluşturulmuş ve bu sorulara cevaplar aranmıştır:

- Araştırmaya katılan 5. sınıf öğrencileri arasında en çok sevilen çizgi filmlerle cinsiyet arasında ilişki var mıdır?
- İzlenen çizgi filmlerde hangi değerlere yer verilmektedir?
- Çizgi filmlerden 5. sınıf öğrencileri duygusal olarak nasıl etkilenmektedir?
- İzlenen çizgi film türü ve cinsiyet arasındaki ilişki var mıdır?
- Ebeveynlerin karakter gelişimine ve izlenen çizgi filmlere ilişkin bilgisi var mıdır?

1.3. Araştırmanın Amacı

Son çocukluk dönemi, çocukların somut işlemler döneminden soyut işlemler dönemine geçtiği üst düzey düşünme becerilerini kazandığı, empati yeteneğinin geliştiği, vicdan ve değerler sisteminin ortaya çıktığı bir dönemdir. Çocuk, bu dönemde ilk kez yaptıklarının sorumluluğunu üstlenmeye ve muhakeme yapmaya başlar (Gülşen Çelik, 2010: 6-10). Bu nedenle, son çocukluk dönemi karakter gelişimi için önemli bir dönemdir. Ayrıca yapılan birçok bilimsel araştırmada, çocukluk döneminin insan yaşamına temel oluşturduğu üzerinde durulmaktadır (Gövsa, 1931; Bacanlı, 2012). Dolayısıyla insan karakteri çocukluk döneminde şekillenir. Karakter, bireyin yaşamındaki “ahlak ve etik konularının ortak bileşenidir” (Yıldırım, 2007: 28). Yani kişiliğin ahlaki yönüdür. Karakteri etkileyen pek çok etken olmakla birlikte aile ve çevre bunlardan sadece birkaçıdır. Aile ile başlayan karakter eğitimi, sonraki süreçte formal eğitimle birlikte desteklenir. Kısacası karakter, bireyin çevre ve eğitimle şekillenen, kendine has olan ve başkalarından onu

ayırır temel özelliklerdir. İnsan için bu kadar önemli olan karakterin oluşumunda birçok unsur etkili olmaktadır. Bu unsurlar şunlardır:

- Bireyin yaşamını sürdürdüğü yaşam şartları.
- Bireyin yaşamı süresince karşılaştığı ve etkileşim içerisinde bulunduğu çevre.
- Bireyin teknolojik gelişmeler sonucu hayatına giren ve hayatına şekil veren teknolojik aletler.
- Özdeşleşme.
- Olumlu rol model edinme.
- Değerler eğitimi(Yıldırım, 2007:75; Besson, Huner ve Gaillard, 2014).

Bu faktörlerden özellikle teknolojik gelişmeler ile insan yaşamını büyük ölçüde etkileyen teknolojik diğer ürünler (internet, tablet, bilgisayar, televizyon, vd.) bireyin karakter eğitimine doğrudan etki eder. Çalışma kapsamında yaşamın içerisinde önemli bir yer tutan ve devamlı etkileşim içerisinde bulunan televizyon, tablet, bilgisayar ve cep telefonu gibi kitle iletişim araçlarının çocuklara sunduğu çizgi filmler üzerinde durulacak, çizgi filmlerin çocukların karakter eğitimine etkisi araştırılacaktır.

Bu çalışmada çocuklara günlük yaşamları içerisinde eğlence unsuru olarak çok sıklıkla izledikleri çizgi filmlerin çocukların karakter oluşumu üzerindeki etkisinin araştırılması amaçlanmıştır.

1.4. Araştırmanın Önemi

Bu çalışma, çizgi filmler üzerine yapılan çalışmalar içerisinde çocukların karakter eğitimine yönelik yapılan ilk çalışmadır. Ayrıca Türkçe Eğitimi alanında da çizgi filmlerin karakter eğitimine yönelik etkisini ele ilk çalışma olması ile son dönemlerde hızla sayısı artan çizgi filmler arasında en çok izlenen çizgi filmlerin tespit edilmesi yönüyle de önemli bir çalışmadır. Bu yönüyle araştırmanın çocuk edebiyatı, çocuk psikolojisi, çocuk sosyolojisi üzerinde araştırma yapacaklara katkı sunacağı düşünülmektedir.

BÖLÜM II

2. KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Çizgi Film

Canlandırma, animasyon, anime olarak da adlandırılan çizgi film, uzun metrajlı filmlerden kısa metrajlı filmlere, dizilere, reklamlara, elbiselere, ayakkabılara, okul eşyalarına, web sitelerine kadar hayatımızın içinde olan her yerde karşımıza çıkmaktadır. Hayatın bu kadar içerisinde yer almasının sebebi üretilen çizgi film kahramanlarının büyük küçük herkes tarafından sevilmesidir. Latince “hayat vermek” anlamına gelen “animare” kelimesi dilimize “animasyon” olarak girmiştir (etimolojiturkce.com). Türkçede canlandırma olarak geçmektedir. Canlandırma, “tek tek resimleri ya da hareketsiz cisimleri, gösterim sırasında hareket duygusu verebilecek biçimde düzenlemek ve çevirmek olarak” (Özön, 1963: 18) tanımlanmaktadır. Halk arasında ise yaygın olarak “çizgi film” adı kullanılmaktadır. Çizgi film, Türk Dil Kurumu tarafından basılan Türkçe Sözlükte (2011), “bir konuyla ilgili olarak karakterlerinin hareketlerini belirtecek biçimde art arda çizilmiş resimlerden oluşan sinema filmi” (Akalin; Toparlı, 2011: 553) olarak tanımlanmaktadır. Bu tanımdan yola çıkarak çizgi filmlerin çizgilerle oluşturulmuş gerçek dünyanın bir yansıması veya hayal ürünü canlı ve cansız kahramanların resimlerinin art arda gelerek oynatıldığı ya da izleyiciye oynatıldığı izlenimi veren canlandırma sanatı olduğunu söylemek mümkündür.

Alsaç (1994), tek tek çekilen resimlerin uygun hızla birbiri ardınca beyaz perdeye yansıtılması gözde kesintisiz bir devinim oluşuyormuş izlenimi yarattığını, bu devinimin gerçekleşmesi içinde doğal hız olarak göz önünden saniyede yirmi dört resmin geçmesi gerektiğini söylemektedir. Kısacası çizgi film karakterleri, bir saniyede gözümüzün önünden yirmi dört kare resim geçmesiyle hayat

bulmaktadırlar. Gözün bu yanılması ile karakterlerin canlandığı izlenimine girmesinin, çizgi film sanatının ortaya çıkışının temel yapı taşı olduğu belirtilmektedir.

Çizgi filmler günümüzde eğitim, reklam, eğlence gibi birçok amaçla kullanılmaktadır. Çizgi filmlerin farklı birçok alanda kullanılması ve izleyici tabakanın ilgisini çekip etkilemesi çizgi filmi önemli bir unsur olarak karşımıza çıkarmaktadır. Özellikle ticari bir araç olarak pek çok alanda görülen çizgi filmler, gerçek uygulamaların tehlikeli olacağı durumların gerçekleştirilmesinde ve soyut olan bilgilerin somutlaştırılmasında da kullanılmaktadır. Bu açıdan çizgi filmler günümüzde insan hayatında önemli bir yer tutmaktadır.

2.1.1. Çizgi Filmin Dünyadaki Tarihsel Gelişimi

İnsanoğlunun varlığı süresince durağan şeyleri canlandırma arzusu hep olmuştur. Bunun için eski çağlarda avladıkları hayvanların resimlerini yaşadıkları mağaralara çizmişlerdir. Yaptıkları çanak, çömlek ya da süs eşyalarında doğada yer alan hayvan, bitki figürleri yer almıştır. İnsanın bu faaliyetleri gerçekleştirmesinin altında birçok sebep olabilir. Bu sebepler arasında yaşadıkları yaşamı bir sonraki nesillere aktarma isteği, yaptıkları işlerdeki başarılarını hatırlamak ya da içlerindeki estetik, yaratıcı yönü beslemek vb. sayılabilir.

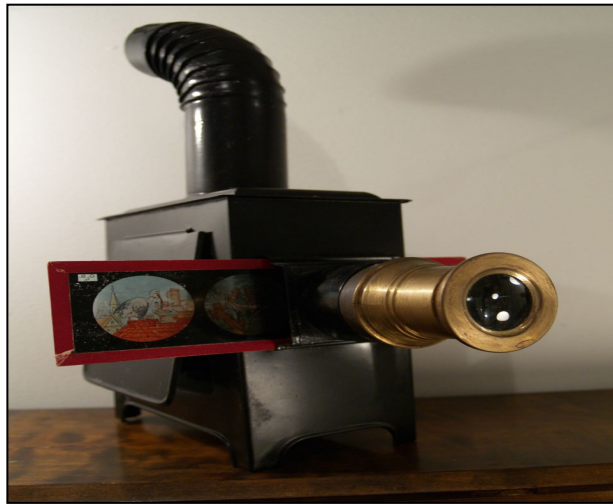
Sinemoğlu (1984), varlık ve nesnelere hareket ettirme çabasının Yunan ve Romalı heykeltıraşlar tarafından devam ettirildiğini, sanatçıların da Tanrının, atletlerin heykellerini hareket içeren pozlarda adeta yaşamı temsil edencesine yaptıklarını belirtmekte, buna örnek olarak da Miron'un "Disk Atan Adam" heykelinin bir sonraki hareketinde disk atacakmış gibi işlendiğini dile getirmektedir (Sinemoğlu'ndan aktaran Can, 1997).

İnsanlık göz retinasında görselin bir süreliğine izinin kaldığı bilgisini öğrenene kadar birçok girişimde daha bulunmuştur. Sezgin (1990), gözün retinasında görselin geçici bir süre izinin kaldığı M.S. 130 yılında Mısır'da yaşayan Yunanlı Filozof Ptoleym'in fark ettiğini söylemektedir. Ptoleym'inin göz retinasında görsel izinin bir süre kaldığını keşfetmesi ile insanlık canlandırma arzusuna bir adım daha

yaklaşmıştır. İnsanlar gözde gerçekleşen bu olayı kullanarak canlandırmanın gerçekleşebileceği çıkarımına ulaşmıştır. Bu çıkarım sonucu canlandırma arzusu içerisinde olan insanoğlu, bu keşiften sonra canlandırma olayını gerçekleştirmeye yönelik önemli bir adım atmıştır (Sezgin'den aktaran Can, 1997).

İmik (2014), Çin'deki eski gölge oyunlarının büyülu fenerin kökenini oluşturduğunu söylemektedir. Gölge oyunlarında bir perde ya da bir mercekten doğru süzülen ışıkla hayat bulan gölgeler büyülu fener (magic lantern, sihirli fener) adlı cihazın oluşumuna zemin hazırlamıştır. Bu cihaz ile canlandırma faaliyetlerinin ve sinema alanındaki teknolojik aletlerin temeli atılmıştır. Türker (2011), 17. yüzyılda Mısır'da yaşayan Yunanlı bir Cizvit rahibi olan Athannsius Kirchner, bulduğu sihirli fener aletini "içinde lambası bulunan, bir metal kutudan biraz daha küçük, bir tarafındaki delikte bir mercek olan, merceğin hemen arkasına yerleştirilen üzerine bir resim boyanmış cam sürgü'den geçen ışık imgeyi bir perde veya duvara yansıtan" bir alet diye tarif etmektedir (2011: 228). Tarife bakıldığında bu nesnenin günümüz projeksiyonlarını andırdığı görülmektedir. Bu merceğin arka kısmında birbirini tamamlayan görsellerin hızlı bir şekilde takip etmesi gözde görselin izinin bir süre kalmasıyla birleşince insanlık canlandırmayı gerçekleştirmiş oldu. Sihirli fener aleti aşağıda gösterilmektedir (bk. Şekil 1).

Şekil 1: Sihirli Fener / Büyülü Fener/ Magic Lantern

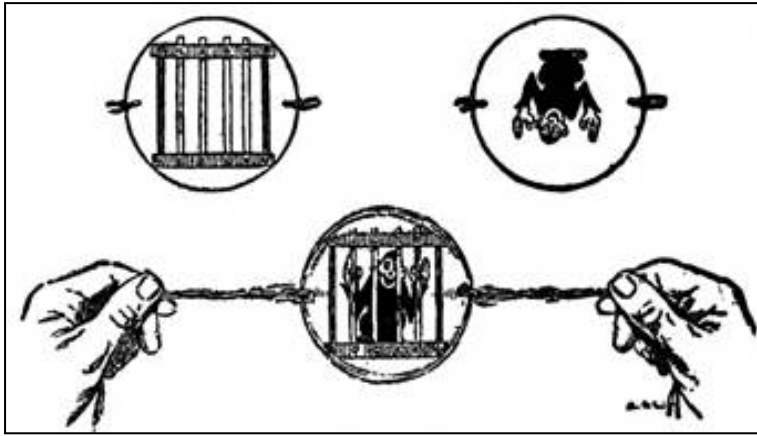
(www.wikimedia.org)

Can (1995), Kirchner'in öğrencisi Gaspar Scholt'un, sihirli fener aletine bağlı kalarak cihaz yaptığını, tek farklılığın ise resimleri yatay şekilde değil dairesel şekilde platforma yerleştirdiğini ve daha hızlı şekilde bir görüntü olanağı sunan bu icadın ilk canlandırma olduğunu belirtmektedir. Görüldüğü gibi Kirchner'in ateşlediği fitili öğrencisi Scholt bir ileri seviyeye taşıyarak görsel anlamda kesintisiz hareket oluşumunu sağlamıştır. Demir (2013), Hollandalı bilim adamı Pieter Van Musschenbroek'un bu gelişmeyi daha da ileri bir seviyeye taşıyarak 1736 yılında bildiğimiz anlamdaki "hareketli görüntü"nü oluşturduğunu söylemektedir. Kesintisiz görüntü sağlanarak hareket ettirilen ya da ettiğini zannettiğimiz görüntülerle başarılı ilk canlandırma gerçekleştirilmiştir. Bu gelişme günümüz çizgi filminin temelini oluşturmaktadır.

Gülen (2013), Thoumatrope'un hareketsiz resimleri hareket ediyormuş gibi gösterdiğini icat ettiği aletin bir disk olduğunu, minik diskin iki yanına kâğıt ya da metal diskten farklı ama birbiriyle uyumlu iki resim çizildiğini, diskin kenarında bulunan iplerin hızlıca çekilmesiyle resimlerin birleşerek birbiriyle uyumlu bir bütün oluşturduğunu söylemektedir. İnsanlık görüntünün hareketini sağlayınca birçok görüntünün bir araya gelerek hareketini sağlamak istemiştir. Önceden bir görüntü gösterilirken artık farklı iki görüntü gösterilmektedir. Bu geliştirilen aletin değişik versiyonları da günümüzde hâlâ kullanılmaktadır. Thorumatrope'nin diski aşağıda gösterilmektedir (bk. Şekil 2).

Şekil 2: Thorumatrope'nin Diski

(www.animalsmix.com)

“1924 yılında Peter Mark Roget ‘Hareket Eden Objeler Konusunda ‘Görüntünün Kalıcılığı’ adlı çalışmasını yayımladı. Yaptığı deneyler sonucunda görüntünün kalıcılığına katkıda bulunan olaylarla ilgili dört temel ilke açıkladı. Birincisi izleyicinin görüşü sınırlandırılmış olmalı, böylelikle izleyici görüntüye odaklanmış olacak ve çok kısa bir sürede bir durağan resim görme olanağı sağlanacaktı. İkincisi, eğer çok hızlı bir şekilde resimler arka arakaya getirilirse göz bir görüntü birçok görüntüyü birbirine karıştırır, dolayısıyla görüntü bulanıklaşır. Üçüncüsü, gözün resimleri iç içe algılamasını sağlamak için gösterimin minimum hızına ihtiyaç vardır. Dördüncüsü, güvenilir bir süreklilik yaratmak için ışık temel bir öğedir. Peter Mark Rogel’in görüntünün kalıcılığı adlı tezinden etkilenen Joseph Plateau 1829’da ‘Phenakistiscope’ adlı bir alet yaptı. Bu alet üzerine 16 resim monte edilmiş dairesel bir yapıdan oluşuyordu. Bu resimler birbirinden çok az farklarla çizilmişti ve tüm seri tam bir hareketi gösteriyordu. İzleyici hızla dönen diskteki resimlere bir yarıktan bakınca sınırlı bir görüntü içinde alanı içinde hareketi görebiliyordu” (Kaba’dan aktaran Can, 1997: 10). Phenakistiscope aleti aşağıda gösterilmektedir (bk. Şekil 3).

Şekil 3: Phenakistiscope Aleti

(www.publicdomainreview.org)

Gülen (2013), üretilen bu cihazlardan sonra 28 Aralık 1895 yılında büyük bir adım atılarak hareketli resimlerin seyirciyle buluştuğunu belirtmektedir. Bu olayın gerçekleşmesi ile canlandırma artık sadece bir tutku değil bir iş hâlini almıştır. İş hâline dönüşmesi canlandırmayı bir ileri seviyeye taşıyacak kamera ve projeksiyon

gibi aletlerin gelişimini hızlandırmıştır. Canlandırmayla ilgilenen birçok sanatçı bu gelişmelerden yararlanmışlardır. Bu olanaklardan yararlanan sanatçıların ilk çizgi film örneklerini sunmaları ise gecikmemiştir.

1900'lü yılların başlarında çizgi film çalışmaları yoğun bir şekilde devam etmiştir. Ilgaz (1998), James Stuart Blackton'un 1907 yılında çektiği "The Haunted Hotel" filminde tek kare çekim tekniğini kullandığını, daha sonra bu uygulamayı geliştirerek Emile Colh'un canlandırma filminin en önemli sanatçılarından biri olduğu belirtilmektedir. Görüldüğü gibi çizgi film alanında meydana gelen gelişmeler ekrana tek seferde görüntüyü sağlama olanağı sunmuştur. Bu gelişme ile oluşan çizgi filmler, günümüz çizgi filminin temel yapısını oluşturmuştur.

Kerman (2014), 1920'de Otton Messer tarafından çizilen ve canlandırılan "Felix The Cat" filminin o dönemlerin en popüler çizgi filmi olduğunu söylemektedir. Günümüz çizgi filmlerine doğru yapılan ilk başarılı yapımlardan olan "Felix The Cat" tek karede kesintisiz görüntü sunmasıyla ve çizgi film alanının halk tarafından yeni tanınmaya başlamasından dolayı büyük ilgi görmüştür. Bu ilgi çizgi film alanındaki gelişmelerin hızlanmasına ve çizgi film sektörünün büyük bir endüstri hâline gelmesine yol açmıştır. Bu dönemde çizgi filmler ses olmadan oynatılmıştır.

Can (1997), 1923'te kurulan Walt Disney stüdyolarında 1928 yılında ilk sesli çizgi film olan "Mickey Mouse"un oluşturulduğunu, ardından ilk renkli çizgi film olan "Silly Symphony"ın 1932 yılında üretildiğini ifade etmektedir. Walt Disney bu çalışmaları ile kendinden önce moda olan "Felix The Cat"i unutturmuş ve çizgi film dünyasındaki rakiplerinin önüne geçerek bu alanda önemli bir yer edinmiştir.

"Walt Disney Miki Fare'den başka Donald Duck, Dagobert Amca, Tavşan Oswaldo, Pinokyo gibi ölümsüz kahramanlar yaratmıştır" (Çelenk, 1995: 11). Walt Disney stüdyoları bu çalışmaları ile çizgi film endüstrisi içerisinde zirveye yerleşmişlerdir. Sadece Amerika ile sınırlı kalmayıp ülke sınırlarını aşarak tüm dünyaya hitap etmişlerdir. Bu başarılı çizgi film çalışmalarının bazıları Nobel ödülüne layık görülerek taçlandırılmıştır. Walt Disney, farklı arayışlar ile çalışmalarını daha da geliştirip başarısını sürdürmüştür.

Bu farklı arayışlar çizgi filmlerde insan kullanılmasına kadar devam etmiştir. “Disney yapım stüdyoları çizgi karakter ile gerçek oyuncuları bir araya getirmeyi başarmıştır. Bu türe ilk örnek olarak 1945 yılının şubat ayında gösterime giren Donald Duck’un başrol oynadığı ‘The Tree Caballeros’ isimli filmidir” (Alan, 2009: 25). Görüldüğü gibi Miki Fare ile başlayan gelişim giderek artmıştır. 1970 ve 1980’li yıllarda gelişen sosyal hayatı etkileyen bilgisayar teknolojisi çizgi film endüstrisini de etkilemiştir. Özellikle 1990’lı yıllarda bilgisayarın bu etkisi daha net biçimde görülmeye başlanmıştır. 1990’lı yıllarda bilgisayar teknolojisinden yararlanılarak üç boyutlu canlandırmalar gerçekleştirilmiştir.

Çizgi film sektöründe çalışmasını sürdüren birçok kuruluş vardır. Gülen (2013), Walt Disney’den daha eski bir kuruluş olan Warner Bros (Warner Brothers) şirketinin canlandırma filmlerine artan ilgiyi görerek 1930’lu yıllarda bu sektöre el attığını belirtmektedir. Buradan da anlaşılacağı üzere çizgi filmlere yönelik ilgi arttıkça diğer kuruluşlarda bu sektöre yönelmişlerdir. Sektöre yönelen firmaların artmasıyla rekabet ortamı oluşmuş, bu rekabet çizgi film tekniklerinin hızlı bir şekilde gelişmesine ve daha kaliteli çizgi filmler ortaya çıkmasına olanak sağlamıştır.

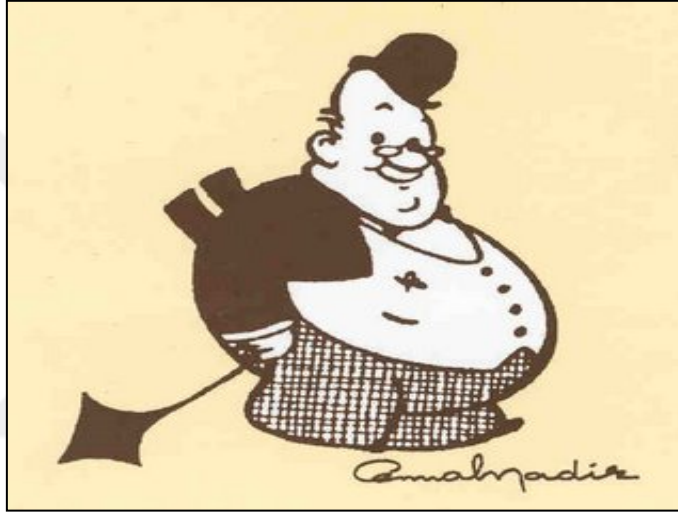
2.1.2. Çizgi Filmin Türkiye’deki Tarihsel Gelişimi

Türkiye’de çizgi film den önce halk görsel eğlence ihtiyacını Karagöz ve Hacivat gibi gölge oyunları ile gideriyordu. Bu eğlence, teknolojinin değişimi ve gelişimi sonucu yerini karikatür sanatına bırakmıştır. Belli bir süre boyunca halk, eğlence ihtiyacını karikatürlerle gidermişlerdir. Dünyada canlandırmaya yönelik yapılan icatlar sonucu öncelikli olarak Amerika’da çizgi filmler ortaya çıkmıştır. Bu başlangıçtan sonra çizgi film yapım çalışmaları hızla bütün dünyaya yayılmıştır (İnce, 1991: 36-50). Türkiye de bu çalışmalara başlayan ülkelerden biridir. Karikatür yerini zamanla çizgi filme bırakmıştır. Türkiye’de çizgi film sektöründe çalışmaları başlatan karikatür sanatçılarıdır. Çünkü çizgi filmler çizilen objelerin hayat bulması ve konuşturulmasıdır. Bu alanda aranan ihtiyacı çizdikleri resimleri konuşturan karikatürcüler gidermiştir.

Alsaç (1994), Türkiye’deki karikatüristlerin yabancı örneklerini bildiklerini canlandırma sinemasına ilgi duyarak bu alana yönelik ilk çalışmaları 1930’lu yıllarda

gerçekleştirdiklerini, bu çalışmaların Cemal Nadir Güler'in, "Amcabey" adlı çizgi film çalışmalarıyla başladığını belirtmektedir. Cemal Nadir, "Amcabey" adlı çizgi film çalışmasının teknik imkânsızlar nedeniyle yarım kaldığını belirtmektedir. Amerika'nın ilk çizgi filmini yaptığı hatta sesli çizgi filmini yaptığı bir dönemde, Türkiye'nin ilk çizgi film denemelerine yeni başladığı görülmektedir. Bu da çizgi film alanındaki çalışmaların ne derece kısıtlı olduğunu göstermektedir. "Amcabey" karakteri aşağıda gösterilmektedir (bk. Şekil 4).

Şekil 4: Amcabey Karakteri

(www.birgunbiryerde.blogspot.com)

"Turgut Çeviker'in 'Türk Canlandırma Sineması' belgeselinde Türkiye'de ilk çizgi film gösterimi 1932'de Kadıköy Opera Sinemasında gösterilen 'The Skeleton Dance' (İskelet Dansı) olarak belirtilir" (Özakçaoğlu, 2009: 75). Ancak "İskelet Dansı" adlı çizgi film günümüzdeki çizgi film şeklinden çok uzakta kalmıştır. Varlıkların canlandırılması gerçekleştirilmiştir. Dünyada 1907 yılında gerçekleşen başarılı bir canlandırma Türkiye'de 1932 yılında gerçekleşmiştir. Türkiye'de teknik bakımdan yetersizliklere gerek ekonomik imkânsızlar olmasına ve bu alana yönelik alt yapının bulunmamasına rağmen 1930 yılında başlatılan çalışmalar kısa sürede meyvesini vermiştir. Bu başarıda Türk karikatüristlerin payı büyüktür.

Alsaç (1994), İkinci Dünya Savaşı'ndan sonraki dönemlerde Walt Disney yapımı çizgi filmlerin büyük ilgi gördüğü, bu ilgi üzerine Vedat Ar'ın 1948-49'da İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi'nde bir kurs açarak ilk çizgi film

denemelerini gerçekleştirdiğini ifade eder. Bu da dönem içerisinde başarılı bir çizgi film ortaya çıkarmak için sanatçıların çalışmalara devam ettiği göstermektedir. Burada önemli olan çizgi film kursu açılmasıdır. Bu kursta çizgi film denemelerinin gerçekleştirilmesi bu alana yeni sanatçıların katılmasına olanak sağlamıştır. Karikatüristlerin alevlendirdiği meşaleyi bu kurslarda eğitim gören kişilerin, ileri bir seviyeye taşınmasına olanak sağlanmıştır. Çizgi film çalışmalarının gelişiminde bu kurs önemli bir adımdır. Ünlü Fransız senarist ve yönetmen “Ren Clair’in öğrencisi olan Ar, Filmar adlı stüdyosunda ürettiği 2-3 dakikalık çizgi filmlerin yanı sıra değişik biçim araştırmaları da yapmıştır” (Can, 1997: 16). Vedat Ar çalışmalarıyla çizgi film çalışmalarını bir ileri seviyeye taşımıştır.

İnce (1991), çoğu akademi öğrencisi olan bugünkü karikatür sanatçılarının 1950’li yıllarda Yüksel Ünsal öncülüğünde uzun metrajlı “Nasreddin Hoca” çizgi filmini yapmaya çalıştıklarını ancak başarılı olamadıklarını ifade etmektedir. Türkiye’de başarılı bir çizgi film çalışması için girişimlerin devam etmesine karşın teknik yetersizlikten dolayı başarılı olunamadığı görülmektedir.

Demir (2013), Yüksel Ünsal, 20 kişilik bir ekiple 1950-51 yıllarında “Evvel Zaman” adlı uzun metrajlı bir çizgi film üretmişlerdir. Çizgi filmin yönetmenliğini Turgut Demirağ yapmıştır. Bu çizgi filmin negatifleri Amerika’ya yikanması için gönderilir, fakat daha sonra bunların kaybolduğu aktarılmaktadır. Türk çizgi film tarihi için önemli bir çalışma Türkiye’de gerekli teknik donanımın olmaması ve Amerika’da çalışanların özensiz davranışları sonucu yok olmuştur. Verilen emek ve harcanan enerji kaybolduğu gibi Türkiye’nin başarılı bir çizgi film oluşturma sürecini de olumsuz etkilemiştir. “Evvel Zaman İçinde” çizgi filminden bir kesit aşağıda gösterilmektedir (bk. Şekil 5)

Şekil 5: Evvel Zaman İçinde Çizgi Filmi

(www.novicinema.com)

Sevim (2013), çizgi film çalışmalarının gelişmesi ve çizgi filmlerin halkın ilgisini çekmesi, kanallarda fazlasıyla yer alan reklam sektörünün de dikkatinden kaçmadığını, reklam sektörünün ürünlerini ilgi çekici ve sempatik çizgi filmleri kullanarak tanıttıklarını, 60'lı yıllara gelindiğinde ise Türk canlandırma sineması ve reklam sektörünün birbirinden ayrılmaz bir bütün hâline geldiğini belirtmiştir. Çizgi film sektörü reklam sektörüyle gelişimini devam ettirmiştir. Can (1997)'a göre, “Çizgi filmin en basit prensiplerinin bilinmedik ve tüm olumsuzluklarına rağmen bu ilkel filmler ilgi gördü ve daha fazla sayıda üretilmeye başlandı. Yurt dışında bu konuda çalışmış bazı sanatçıların Türkiye'ye gelmesiyle daha kaliteli filmlerin yapımları gerçekleşebildi. Bu sanatçıların beraberinde getirdikleri çizgi film teknik bilgisi, bu sanatın biraz daha bilinçli uygulanmasına yol açtı” (s. 14). Reklam sektörünün ticari getirisi çizgi film sektörünün gelişmesine büyük imkân tanımıştır. Yurt dışından gelen sanatçılar sayesinde Türk sanatçılar da kendini geliştirme fırsatı bulmuştur.

1960'lı yıllarda Türk canlandırma sinemasının gelişmesine imkân veren ajanslar şunlardır: “Filmar, İstanbul Reklam, Kare Ajans, Radar Reklam, Canlı Karikatür, Stüdyo Çizgi, Sinevizyon, Ajans Bulu, Pasin Benice Animasyon, Karikatür Ajans, Artnet. Bu ajanslar kurulurken sırf para kazanmakla ilişkili bir ticari müessese mahiyeti taşımıyorlardı. Özgün çalışmalarını gerçekleştirecek kısa ve uzun metrajlı animasyon filmler yapma isteği de vardı. Bu reklam filmlerinden en bilineni Orhan Büyükdoğan'ın çizgi canlandırma türünde yaptığı, 1970'li yılların ortasında

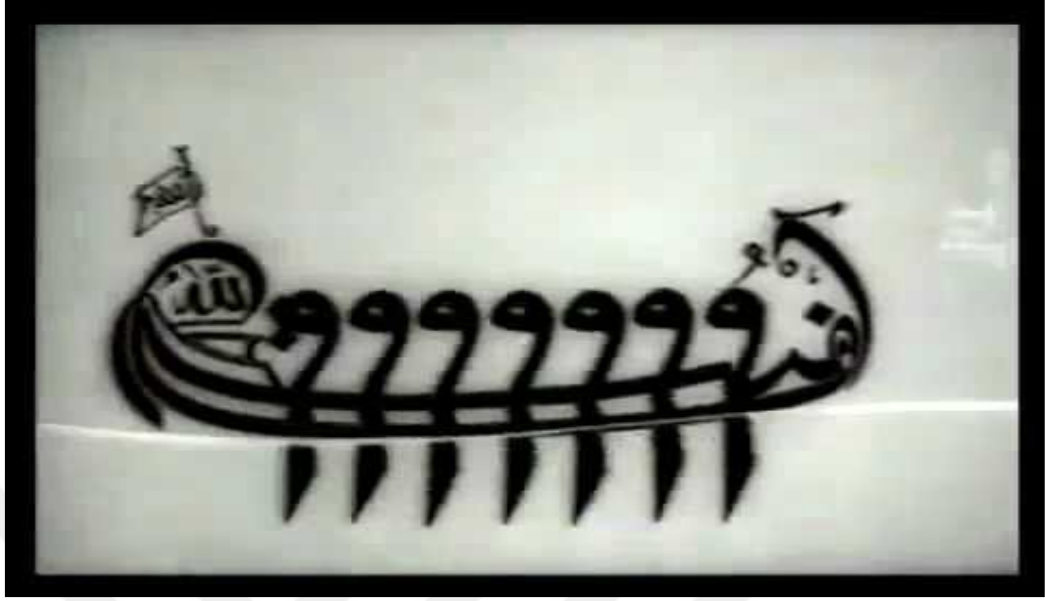
televizyonda ilk olarak yayımlanan ve yakın zamanda da gösterilen ‘İzocam’ reklam filmidir” (Kozan, 2015: 96-97).

Çizgi filmler 1960’lı yıllarda reklamlar ile başlayan gelişimini 1970’li yıllarda da sürdürür. Reklam sektöründeki firmalarında çizgi filmleri bir para kazanma aracı olarak görmemesi bu gelişimi daha da desteklemiştir. 1960-70 yılları arasında çizgi film çalışmaları sadece reklam sektörüne yönelik değildir. Bu dönemde ilk bağımsız çizgi filmlerde verilmiştir. Özakçaoğlu (2009), 1960’lı yılların sonlarına doğru çeşitli kısa film yarışmaları yapıldığını, bu film festivallerinde çizgi filmlerin de yer aldığını, çizgi filmleri sinema sanatı olarak gören Tan Oral’ın “Sansür”, Cemal Erez’in “65KV”, Emre Senan’ın “Gergedan” çalışmalarıyla bu alana yönelik ilk çalışmaları gerçekleştirdiklerini ifade etmektedir. Çizgi filmlerin reklam alanında ticari amaçla gelişim gösterdiği zamanlarda ağırlıklı olarak ayrı bir sanat dalı olarak görülüp bu alana yönelik çalışmalar yapılmıştır. Bu gelişme aslında çizgi filmler için çok önemlidir. Çünkü reklam sektörü çizgi filmlere olan ilgisini başka bir yöne çevirdiğinde çizgi film bir sanat dalı olduğu için unutulup gitmeyecektir. Çizgi filmin sanat dalı olarak görülmesi çizgi filme yönelik her geçen gün daha da başarılı çalışmalar yapılmasına ortam hazırlamıştır.

Gülen (2013), 1970 yılında Tonguç Yaşar’ın “Amentü Gemisi Nasıl Yürüdü” adlı çizgi film çalışması ile Antalya film festivalinde büyük ödül kazandığını belirtmektedir. Bu da çizgi film alanında başarılı çalışmaların ortaya konduğunun bir göstergesidir. “Amentü Gemisi Nasıl Yürüdü” adlı çizgi film ilk kişisel film ve ilk deneysel çizgi filmlerden biri olması açısından büyük önem taşımaktadır. Bu çizgi filmde Osmanlı Devleti’ne ait öğeler kullanılmıştır. Bir Osmanlı gemisi içinde Arapça “vav” harfleri kayığı çekmektedir. “Amentü Gemisi Nasıl Yürüdü” filminden bir kesit Şekil 6’da gösterilmektedir (bk. Şekil 6).

Şekil 6:Amentü Gemisi Nasıl Yürüdü

(www.vimeo.com)

Can (1995), Derviş Pasiri ve Ateş Benice'nin kurduğu "Pasin-Benice Film Stüdyosu"nun 1984 yılından itibaren TRT Kurumu için çizgi filmler hazırladığını, "Önceden Neden Çizgi" ile çizginin tarihsel gelişimi ve insanlık ile ilişkilerini anlatan programın canlandırma bölümlerini hazırladıklarını, daha sonraki dönemlerde bu stüdyonun TRT Kurumu Çocuk Bölümü için filmler hazırlamaya devam ettiğini ifade etmiştir. Artık çizgi filmler reklam sektörüyle başlayan gelişimini profesyonel bir sanat alanı olarak devam ettirmiştir. Böylece çizgi filmler, çocukların gelişiminde bir eğlence ve eğitim aracı olarak kullanılmaya başlanmıştır.

"1988 ve 1989'da İstanbul'da 'Anadolu Sanat Merkez'nin hazırladığı, Kültür Bakanlığı ile Vakıfbank'ın ve Kadıköy Belediye Başkanlığı'nın desteklediği bir 'Anadolu Uluslararası Çizgi Film Festivali' düzenlenmiştir. Ümit Solak, Tonguç Yaşar, Ateş Benice, Tunç İzberk, Derviş Pasiner, Nilüfer Bora, Orhan Büyükdoğan, Meral-Cemal Erez, Bülent Ateş, Erim Gözen, Oğuz Aral, Ferruh Doğan, Tekin Aral, Eflatun Nuri ve Tan Oral gibi sanatçıların katıldığı bu festivale ayrıca 21 ülkeden 195 çizgi film katılmış, filmler ücretsiz olarak gösterilmiştir" (Alan, 2009:59).

Bu da 1990'lı yıllara doğru çizgi film alanına, devletin ve özel sektörün destek verdiğinin bir kanıtıdır.

Alan (2009), ilk çizgi film seminerinin 1989'da TRT yöneticileri ve Kültür Bakanlığının temsilcilerinde katılımıyla gerçekleştiğini belirtmektedir. Bu seminer,

Türk çizgi film alanına yönelik gerçekleşen önemli bir faaliyettir. Çünkü çizgi film alanına yönelik bilgiler paylaşımına sunulmuş ve geniş kitlelere ulaşımı için önemli bir adım atılmıştır.

“1990'lara kadar çizgi film eğitimi, güzel sanatların içerisinde sadece ders olarak okutulmakla sınırlı kalmıştır. 1990'da Yüksek Öğrenim Kurumuna yapılan başvuru kabul edilerek Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesinde Çizgi Film Bölümü kurulmuştur” (Özer, 2012: 65). Böylelikle artık çizgi film alanında akademik düzeyde çalışma imkânı doğmuştur. Bu gelişme çizgi film üzerine sistemli çalışmaların gerçekleşmesi için atılmış önemli adımlardan biridir. Türkiye 1990'lı yıllardan itibaren çizgi film sektöründe çalışacak eğitimli bireyler yetiştirmektedir.

Demir (2013), 1990'lı yıllarla birlikte başlayan özel televizyon yayınlarının beraberinde farklı canlandırma tekniklerinin kullanıldığı yapımları da getirdiğini, bu dönem bilgisayar teknolojilerinden de yararlanılarak çizgi filmlerin yapılmaya çalışıldığını belirtir. Çizgi filmler büyük bir çıkış yakalamıştır. Çünkü tek kanal yerine çeşitli kanallar da televizyondaki yerini almış, bu kanallar sabahları çocuklar için çizgi film kuşakları yayınlamışlardır. Bu yayınlarla çizgi filmin popülaritesini arttırmış ve farklı çizgi filmlerin ortaya çıkmasına olanak sağlanmıştır. Bu yıllarda Anadolu Üniversitesinden sonra çizgi film alanına yönelik eğitim faaliyetleri sürdürülmüştür. ...“Orhan Büyükdoğan Güzel Sanatlar Akademisi (bugünkü Mimar Sinan Üniversitesi)'nde, Ahmet Sıpaşioğlu Dokuz Eylül Üniversitesinde çizgi film dersleri vermiş. Tahsin Özgür de 'The Turkish Daily Animator' (Günlük Türk Canlandırması) adlı uluslararası nitelikteki haber mektubunu yayınlamıştır” (Alan, 2009: 60). Çizgi film eğitimi 1990'lı yıllarda hızlı bir şekilde yaygınlaşmaya başlamıştır. Üstelik birde uluslararası nitelikte bir mektubun yayınlanması bilimsel araştırmaların yapılması için önemli bir adım olmuştur. Bu gelişmelere bakarak Türkiye'de çizgi filmlerin 1990'lı yıllarda toplum tarafından önemsenmeye başladığı ifade edilebilir.

Uçarcan (2010), 1992 yılında canlandırmacıları mesleki anlamda bir araya getirebilecek. Çizgi Filmciler Derneğinin kurulduğunu, ancak emekçi ve sektörün sesi olmaktan uzak oldukları için 1993 yılında Çizgi Filmciler Derneği olarak

kendini yenileyip tekrardan kurulduğunu, devletin destek olma amaçlı olarak Kültür Bakanlığı, Çizgi Film Derneği üyelerini proje sunmaya teşvik ettiğini ifade etmektedir. Günümüz meslek odaları veya dernekleri gibi kendi çalışma sektörüne sahip çıkan, sesini duyurma imkânı oluşturacak tüzel kurumlar kurulmuştur. Bu gelişmeler ile çizgi film sektörü bugünkü hâlinin temellerini atar. Çizgi film sektörü Türkiye’de uzun süre emekleme dönemi geçirdikten sonra artık ayağa kalkmış ve kendinden emin adımlar ile ilerlemeye devam etmiştir. 1990’lı yıllar Türkiye’de çizgi film sektörü için birçok unsurun temelini oluşturmuş, ilklerini barındırmıştır (Uçarcan, 2010: 24).

“2000’li yıllara gelindiğinde ise 2005 yılında Maltepe Üniversitesinde ve 2006 yılında Kütahya Dumlupınar Üniversitesinde animasyon bölümü açılmıştır” (Kerman, 2014: 50). Çizgi film sektörü eğitim alanında gelişimini hızlı bir şekilde devam ettirmiştir. 2000’li yıllar çizgi film sektörünün en revaçta olduğu yıllardır. Çünkü çizgi filmler eğitim-öğretim, reklam, eğlence, sinema gibi birçok alanda kullanılmaktadır. Çizgi film yapımlarında tamamen bilgisayar teknolojisinden yararlanılması, yeni tekniklerin geliştirilmesi ve bu alanda uzman kişiler tarafından eğitim almış bireylerin bu iş alanında çalışması çizgi film sektörünü en zirve noktaya taşımıştır.

“1 Kasım 2008’de Türkiye’nin ilk yerli çocuk kanalı, TRT Çocuk’un yayına girmesiyle birlikte gelişmekte olan animasyon sektörü yeni bir döneme girmiştir. Ardından 2011’de kabul edilen Radyo ve Televizyon Kurulu Yayın Hizmetleri Hakkında Kanununda yer alan ‘Genel ve tematik içerikli yayın yapan televizyon kuruluşlarının, çocuk yayınlarında çizgi filmlere yer vermeleri hâlinde, çizgi filmlerin en az yüzde yirmisinin, diğer çocuk programlarının en az yüzde kırkının Türkçe dilinde üretilmiş olması ve kültürünü yansıtması zorunludur” maddesi (14. Madde) ile birlikte yerli yapım çizgi film üretiminin devlet tarafından destekleneceği duyurulmuş. Bu gelişmeler doğrultusunda yeni animasyon stüdyoları açılmış ve bu stüdyolarda yerli yapımlar üretilmiştir” (Abalı, 2012:110).

Türkiye Cumhuriyeti bugüne kadar birçok destek girişiminde bulunmuş olsa da 2011 yılında devletin yaptığı duyuru bu alana sağladığı önemli katkılardan biridir. Bu duyurudan sonra yeni stüdyoların açılmasıyla birlikte birçok yerli yapım çizgi filmde ekranlarda kendine yer bulmuştur. Özellikle 2009’da ilk çocuk kanalının kurulması ve özel kanallarında bu gelişmeye ayak uydurup çocuk kanalları açmasıyla

birçok çizgi film yapılmıştır. Pepe (2008), Niloya (2008), Keloğlan Masalları (2009) başlıca çizgi filmlerdir. Türkiye'nin ilk çizgi sinema filmi ise 2013 yılında vizyona giren "Ayas" adlı çizgi filmidir. 2008'de çocuk kanallarıyla hızlı bir yükselişe geçen çizgi film sektörü 2011 yılındaki devlet desteğiyle bu yükselişi sürdürüp birçok kaliteli çizgi filmi izleyici ile buluşturmuştur.

Günümüzde ise devlet kurumlarına bağlı ya da özel sektör kurumlara bağlı olarak Türkiye'de birçok stüdyo, çizgi film hazırlamaktadır. Ankara'da, Animax Animasyon Stüdyoları, Mavi Rüya Animasyon, R ajans; İstanbul'da, Cordoba Animasyon Stüdyosu, Siyah Martı Reklam ve Animasyon Stüdyosu, Zor Zanaat Prodüksiyon, Düşler Evi Çizgi Film Stüdyosu, Grafi 2000 Prodüksiyon; Eskişehir'de, Düşyeri Çizgi Film ve Animasyon Stüdyosu bu stüdyolara örnektir (Abalı, 2012: 110).

2.1.3. Çizgi Filmin Eğitici Özellikleri

Eğitim bireyin deneyimleri sonucunda, davranışlarında istedik değişimi meydana getirme sürecidir. Bireyde davranışları şekillendirme süreci olan eğitim, profesyonel ve sistemli bir şekilde okullarda gerçekleştirilmektedir. Ancak eğitim sadece okullar ile sınırlı değildir. İnsan yaşamı devam ettiği sürece eğitim faaliyeti de devam etmektedir. Çünkü eğitim, davranışları kapsamaktadır.

Bireyin eğitim süreci doğumuyla başlamaktadır. Anne ve baba çocuğun davranışlarını şekillendiren ilk eğitimcileridir. Anne ve babayla başlayan bu eğitim süreci, çevre faktörüyle, okul dönemiyle ve iş hayatıyla devam etmektedir. Çocuğun eğitiminde önemli bir yer tutan çevre faktörü içerisinde bireyin akrabalarını, arkadaşlarını, komşularını, oynadığı oyunları, izlediği çizgi filmleri, dinlediği müzikleri barındırmaktadır. Bu unsurlar içerisinde çizgi filmler bireyin çocukluk döneminde önemli bir yer tutmaktadır. Çünkü çizgi filmler çocukları farklı dünyalara götüren ve çocukları eğlendiren materyallerdir. Çocukların hayatında bu kadar önemli yer tutan çizgi filmler çocukların gelişimine ve eğitimine etki etmektedir. Doğruyu yanlış ayırt edecek kadar zihinsel olarak gelişmemiş çocuklar çizgi filmlerden anlam çıkararak bunu yaşamlarına yansıtacaklardır. Görüldüğü üzere eğlence amaçlı yapılan çizgi filmlerin eğitsel bir yanı da bulunmaktadır.

Çocuklar ilk doğduğu andan itibaren eğitimlerinde en etkili hatta tek etki eden unsur ebeveynleridir. Ancak zamanla ebeveyn bu etkiyi televizyon ve çevre etkisine bırakmaya başlar. Çocuklar televizyonlarda izledikleri çizgi filmlerin etkisiyle davranışlarını şekillendirebilir. Çocuklar sadece davranışsal boyutta öğrenmeler gerçekleştirmezler; renkleri, cinsiyetleri, toplumsal rolleri, hayvan ve bitkilerin rollerini ve daha birçok gündelik hayata dair bilgiyi de görerek öğrenmektedirler. Çocuklar bu öğrenmeleri görerek/gözlemleyerek öğrenmektedir. Gözleme yoluyla gerçekleştirilen öğrenmelere “sosyal öğrenme” adı verilmektedir (Gökçek, 2007: 36; Destebaşı, 2011: 38 ; Oruç, Tecim, ve Özyürek, 2011: 308-309).

Sosyal Öğrenme Kuramı, 1963 yılında Albert Bandura tarafından ortaya atılmıştır. Bandura gerçekleştirdiği bir dizi deneyden sonra bireylerin başka bireyleri izlemesi sonucu onları taklit etme, model alma, ödülle sonuçlanan davranışları tekrarlama ve ceza ile sonuçlanan davranışlardan kaçınma eğiliminde olduklarını belirtir. Bu saptama sonrası bireylerin kendi yaşantıları dışında başka bireylerin yaşantılarından da gözleme sonucu öğrenme gerçekleştirdiği sonucuna varılmıştır. Bu sonuç da 1963 yılında Albert Bandura tarafından Sosyal Öğrenme Kuramının ortaya konmasına zemin hazırlamıştır. Bandura (1971), Sosyal Öğrenme Kuramının, modelin etkisiyle oluştuğunu, genellikle modelin aktivitelerinin sembollerle öğrenenin zihninde kodlandığını, Sosyal Öğrenmenin imaj ve sözler olmak üzere iki şekilde gerçekleştiğini belirtir. İmaj ile öğrenmede bireyin kendisi deneyim sahibi olmadan bir başkasını model alarak, gözlemleyerek kişinin deneyiminden yararlanır. Sözlerle gerçekleşen öğrenmede ise birey sözleri kodlayarak o kod sırasını takip ederek davranış ya da deneyimden yararlanır. Bu iki şekilde de öğrenmenin gerçekleşmesi için “ilişkisel çağrışım” olması gerekmektedir. Yani bireyin bu davranışı, deneyimi bir şey ile ilişkilendirebilmesi ve ihtiyaç ya da ilgi çekici olarak görmesi gerekmektedir. Yoksa öğrenen deneyimi önemsemiyorsa, ihtiyacı yoksa ve bir şey ile ilişkilendiremiyorsa öğrenme gerçekleşmez. Sosyal Öğrenme dört şeyle yönetilir: Bunlar rol-model, kodlama, motivasyon ve pekiştirmedir. Model alınacak bir birey olmalı, bu davranışlar kodlanmalı, öğrenmeyi gerçekleştirmek için içimizde istek olmalı ve bu davranışı uygulamalıyız. O zaman başarılı bir şekilde Sosyal Öğrenme gerçekleşmiş olacaktır (Bandura, 1971: 6-8).

Kısacası Sosyal Öğrenme, bireyin başka bireylerin yaşantıları görerek bireylerin karşılaştıkları durumlar karşısında gösterdikleri davranışları model alma yoluyla gerçekleştirdikleri öğrenmelerdir. Bireyin kendisi tecrübe etmeden gerçekleştirdiği bu öğrenmeler, onun yaşamını kolaylaştırmakta ve bireyi olumsuz durumlardan korumaktadır.

Sosyal Öğrenme Kuramı göz önüne alındığında çocukların davranış oluşumunda izledikleri çizgi filmlerin büyük etkisi olduğu kaçınılmaz bir gerçektir. Her çizgi filmin olumlu ya da olumsuz bir mesajı bulunmaktadır. Günümüzde çizgi filmler çocuklar için hem eğlence hem de eğitime amacı güdülen hazırlanmaktadır. Bunun dışında sadece öğretimde kullanılmak üzere çizgi filmler hazırlanmaktadır. Bu çizgi filmler bir konunun öğretimine yönelik hazırlanmıştır.

Arıkan (2001), eğitim amaçlı çizgi filmlerin ilk kez 1910 yılında Thomas Edison ile başladığını ifade etmektedir. Dünyada çizgi filmin eğitici ve öğretici yönünün çizgi filmin ortaya çıkış tarihlerine yakın olması dikkat çekmektedir. Eğlence amaçlı üretilen çizgi filmlerin eğitici ve öğretici yönünü fark etmek kısa sürmüştür. 1990'lı yıllarda başlatılan bu çalışmalar yıllarca devam eder. Arıkan, bu gelişmelerin 2. Dünya Savaşında yeni boyutlara ulaştığını, Amerika'da Hava Kuvvetlerinin çizgi filmi mühendislik problemlerini, teorilerini ve kapalı mekanizmaların çalışmalarını açıklamak için en iyi teknik olarak gördüğünü belirtmektedir. Çizgi filmler ile yapılması zor şeyler, maddi olarak pahalı olan uygulamalar, tehlikeli faaliyetler ve soyut olan şeyler aktarabilmekte ve öğrenen için öğrenmeyi kolaylaştırmaktadır.

Ülkemizde son zamanlarda birçok eğitim ve öğretime yönelik çalışma yapılmıştır. Bu çalışmaların en önemlilerinden biri de 17 Ağustos depremi sonrası çocukları depreme karşı bilinçlendirmek için yapılan "Deprem Dede ve Doğa" adlı çalışmadır. Bu çalışma depreme yönelik eğitim amaçlı yapılmıştır. Çizgi filmde kahraman olarak Prof. Dr. Mete Işıkkara kullanılmıştır. "Deprem Dede ve Doğa" çizgi filmine ait bir kesit aşağıda gösterilmektedir (bk. Şekil 7).

Şekil 7: Deprem Dede ve Doğa

(www.youtube.com)

“Söz konusu çizgi filmde deprem öncesi, sırası ve sonrasında neler yapılması gerektiğini anlatan Prof. Dr. Işıkara, ‘Bu çizgi filmi çocuklarımızın eğitimi konusuna olağanüstü bir katkı olarak görüyorum. Filmde, çocuklarımız üzerinden büyüklere de mesajlar var.’ diye konuşmuştur. Işıkara; çizgi filmin, Millî Eğitim Müdürlükleri aracılığıyla Türkiye’deki tüm okullara ulaştırmaya çalışacaklarını ifade etmiştir” (Berberakis, 2000). Bu çizgi film, Türkiye’de eğitim amaçlı yapılan en önemli filmlerden biridir. Tüm Türkiye’ye ulaştırılması planlanan filmin, farklı dillere çevrilerek yurt dışına da ihraç edilmesi düşünülmüştür.

Çizgi filmlerde görme ve işitme organlarına oldukça fazla hitap edilir. Bilindiği gibi eğitim-öğretimde verimi ve kalıcılığı arttırmak için insanın duyu organlarından olabildiğince yararlanılmaya çalışılmaktadır. Çünkü her duyu organının beyinde yarattığı etki ve kalıcılık farklı orandadır. Beş duyu organının insanın öğrenmesinde sağladığı kalıcılık oranı aşağıdaki tabloda verilmiştir (bk. Tablo 1).

Tablo 1: Duyu Organlarının Öğrenmede Kalıcılığa Etkisi

Duyu Organı	Öğrenmede Kalıcılık Etkisi
Görme Duyusu	%83
İşitme Duyusu	%11
Dokunma Duyusu	%1,5
Koklama Duyusu	%3,5
Tatma Duyusu	%1

(Aytaş, 2005: 463)

Yukarıdaki tablodan hareketle duyu organlarının öğrenme sürecine katılım oranının öğrenmeyi etkili ve kalıcı kılacağı ifade edilebilir. Bu açıdan bakıldığında çizgi filmler öğrenmede etkili bir araç olabilirler. Çünkü çizgi filmler görme ve işitme duyu organlarına hitap etmekte, çocuğun öğrenmesinde %94 oranında bir kalıcılık sağlamaktadır. Bu nedenle çizgi filmler, eğitim-öğretimde kullanılmaya uygun etkili araçlardan biridir.

Yaman (2010), çizgi filmlerin eğlenceli yönüyle öğrencilerin eğitim-öğretim süreçlerine katılımını artırdığını, öğrenmeyi kolay ve kalıcı hâle getirdiğini, tekrar ihtiyacını azalttığını, hatırlamayı kolaylaştırdığını, yaratıcılık becerisini artırdığını ve somutlaştırma yapmaya olanak sağlayarak öğrenmeye yönelik motivasyonu artırdığını ifade eder. Ayrıca çizgi filmlerin kendine has özelliklerinin öğrenmeye yönelik kullanıldığında etkili bir öğrenme gerçekleştirilmeye olanak sağladığını belirtmiştir. Bu açıdan çizgi filmler, son zamanlarda eğitim ve öğretim alanında kullanılması hızla yaygınlaşan bir araçtır.

Çizgi filmler gerek duyu organlarına hitap etmesi yönüyle olsun gerek bireye yaşantılar sunarak öğrenmeler gerçekleştirilmesi açısından olsun gerekse kendine özgü özellikleriyle öğreneni öğrenmeye teşvik edip çok yönlü desteklemesiyle olsun eğitim için önemli bir araçtır. Bu araç gün geçtikçe önem kazanmakta ve eğitimde hak ettiği yeri bulmaya başlamaktadır.

2.1.4. Çizgi Filmin Türkçe Öğretimi ile İlişkisi

Türkçe öğretimi, Türk dilinin anlama ve anlatma alanlarına yönelik gramer bilgisinin de verilerek bireye öğretilmesi sürecidir. Bu süreç birçok farklı aşamadan oluşmaktadır. Ancak bu sürecin anlatımına girmeden dilin ne olduğu tanımlanmalıdır. Dilin birçok farklı tanımı bulunmaktadır. Bu tanımlar şu şekildedir:

Ergin'e göre "dil, insanlar arasında anlaşmayı sağlayan tabii bir vasıta, kendisi ne mahsus kanunları olan ve ancak bu kanunlar çerçevesinde gelişen canlı bir varlık, temeli bilinmeyen zamanlarda atılmış bir gizli anlaşmalar sistemi, seslerden örülmüş içtimaî bir müessesedir" (Ergin, 2012: 3). Bu tanımda dilin doğal bir varlık olduğu, belli bir şifresi olduğu ve sadece o şifreleri bilenler tarafından

anlaşılabileceği belirtilmektedir. Ayrıca süreç içerisinde değişime ve gelişime açık olan bir unsur olduğu belirtilmiştir. Ergin'in tanımında dil, seslerle örülen bir varlık olarak belirtip dilin sese dayandığı ifade edilmiştir. Ancak dil, sadece sese dayanmamaktadır. Bu durumu Güneş'in tanımı desteklemektedir.

Güneş'e göre "Dil, insanların duygu, düşünce ve gözlemlerini işaret ve kelimelerle paylaştıkları bir sistemdir" (Güneş, 2016: 21). Bu tanımda dilin sadece sözcükler ile sınırlı kalmadığı görülmektedir. Dilin, insanın duruşunu ve hareketlerini de kapsadığını belirtilmiştir. Bu sebeple sözler ile iletişimin yanısıra beden dili ile de iletişim kurulmaktadır. Dil bireylerin yaşamını sürdürmesi, kültürünü devam ettirmesi için önemli bir unsurdur. Dil öğretimi bu nedenle birey için hayati bir değere sahiptir.

İlk çocukluk döneminde bulunan birey öğrenmeye açık, etkili ve kalıcı öğrenmeler gerçekleştirmektedir. Bu dönemde bireyin dilini yeni öğrenmeye başladığı göz önünde bulundurulursa çocukların kelime ediniminde ve telaffuzunda çizgi filmler önemli rol oynamaktadır. Çünkü önemli bir zaman dilimini çizgi film izleyerek geçiren çocuğun, anne babadan sonra dil edinimine en fazla etki eden çizgi filmlerdir. Her yaşa hitap eden çizgi filmler bulunmaktadır. Bu dönemde bulunan çocuklara hitap eden çizgi filmler, günlük hayatta kullanılabilecek kelimeler ve kültürel öğeler içermektedir.

Çizgi filmler sunduğu karakterler ile çocuğu ders çalışma açısından, okuma alışkanlığı açısından, araştırma yapması açısından teşvik edebilen bir araçtır. Bunun yanı sıra çizgi filmler çocuğun okuma ve dinleme becerilerini de geliştirmesi bakımından önemlidir. Çünkü okuma yazma öğrenmiş bir çocuk çizgi film içerisindeki yazıları okuyacaktır. Çizgi filmi anlamlandırmak için çocuk, çizgi filmdeki kahramanların konuşmalarını dinleyecek böylece, okuma ve dinleme becerileri geliştirilecektir.

Çizgi filmler Türkçe derslerinde, çeşitli konuların öğretiminde kullanılabilecek özelliğe sahiptir. Örneğin, ses olayları gibi bir konunun çizgi film ile çocuklara somutlaştırarak verilmesi mümkündür ya da sıfat, zamir gibi dil bilgisi

konuları çizgi filmler ile somut bir şekilde verilebilir (Temizkan ve Atasoy, 2016: 580).

Kısaca, Türkçe eğitiminde çizgi filmler kelime öğrenimi açısından, telaffuz açısından, örnek davranışlara yönlendirme açısından, dinleme ve okuma becerilerini geliştirme açısından ve Türkçe ders konularını somutlaştırma açısından kullanılabilir.

2.2. Çocuk ve Çizgi Film

Çocuk ve çizgi film ilişkisine girmeden önce çocuk kavramının açıklanması gerekmektedir. “Genellikle çocuk, bedensel ve zihinsel gelişim bakımından insanoğlunun 0-16 yaş grubu için kullanılan temel bir kavramdır” (Yalçın ve Aytas, 2002:1). Çocuğun doğumundan sonraki gelişiminde ailesi, çevresi ve okulu etkilidir. Çocuğun gelişiminde etkili olan çevre faktörü kapsamlı bir kavramdır. İçerisinde bireyin akrabaları, arkadaşları, bulunduğu ortamlar, kullandığı alet ve cihazlar gibi birçok şeyi barındırmaktadır. Çocukların bu gelişiminde günümüzde hemen hemen her evde bulunan ve kolaylıkla erişim imkânı bulunan televizyonların etkisi de büyüktür. Bireyin, küçük yaştan itibaren aileden sonra yoğun olarak etkileşime girdiği televizyon, bireyin gelişiminde önemli bir yer edinmektedir. Çocuk televizyonda birçok programı seyretmektedir. Ancak özellikle kendilerine hitap eden çizgi filmleri izlemektedirler. Hatta zaman zaman çocuk gününün çoğunu çizgi film izleyerek, çizgi filmleri anlatarak ve düşünerek de geçirebilmektedir (Can, 1995).

Çocukluk dönemi bireyin eğlenceye meyilli, öğrenmeye açık, yaratıcılığının yüksek olduğu bir dönemdir. Çizgi filmler eğlence yönüyle bireyi kendine çekmektedir. Bir çizgi film karakterinin çocuğun yaratıcı yönüyle kesişen yönleri vardır. Duvardan geçen, uçabilen, ateşi, suyu kontrol edebilme yeteneğine sahip olan karakterler çocuğun hayal dünyasıyla benzerlik göstermektedir. Çocuk da bu sebeple çizgi filmlere ilgi duymakta ve izlemektedir. Çocuk, çizgi filmin sunduklarını gözlemleyerek öğrenme gerçekleştirmektedir. Bazen olumsuz örneklerin öğrenildiği de görülmektedir. Buna “2000 yılında Mersin ilinde 4 yaşında Ferhat adındaki erkek çocuğun kendini Pokemon zannederek 7. kattan atladığı” (Milliyet Gazete Arşivi, 2000) haberi örnek gösterilebilir. “Yine aynı yıl Kilis ilinde 7 yaşındaki Seda

adındaki kız çocuğu da ‘Ben Pokemon’um!’ diyerek 5. kattan atlamıştır” (Milliyet Yaşam, 2000). Bu haberlerdeki iki çocukta ciddi hayati tehlike oluşmuştur. Bu örnekler çizgi filmlerin çocukların üzerindeki etkisinin net göstergesidir.

Can (1997), ebeveynlerin çocuklarıyla birlikte programları izlemesi, çocuklarına sorular sorması, onların sorularına cevap vermesi, televizyondan gelen mesajları çocuğun iyi bir biçimde anlamlandırmasına yardımcı olması gerektiğini ifade etmiştir. Bu da çizgi filmlerin bilinçli bir bireyin denetimiyle sunulduğunda çocuğun kendi gelişimi için olumlu bir araç hâline gelebileceğinin göstergesidir. Sakıncalı olan durum, denetimsiz ve yeterince ilgilenilmeyen çocukların çizgi film ile baş başa bırakılıp kendine göre onu anlamlandırmasına izin vermektir.

Bayır ve Günşen (2017), çizgi filmlerde bilimsel kavram ve ifadelerin verildiğini, gündelik hayatta karşılaşılabileceğimiz bilimsel kavramların çizgi filmler ile çocuklara sunulduğunu ifade etmişlerdir. Bu da çizgi filmlerin öğretici bir yanı olduğunu göstermektedir.

Şirin (1998), çocukların iletişim araçlarına müptelâ olmalarının, girişimsizlik ve düş kurma yeteneğinden yoksunluk, oyun zamanlarında kısılma, daha geç yatma vb. durumlara sebep olduğunu ifade etmektedir. Çocukların televizyon karşısındaki sürelerinin artması, çocuğun yaşama atılmadan önceki deneyim sahibi olmasına olanak sağlayan oyun sürelerini kıymasına; bu durum da hayatı tanımayan, asosyal ve pasif bireyler ortaya çıkmasına sebep olmaktadır. Goethe, “Önemli olan, hep ölçüdür.” demiştir. Çizgi film yararlı olduğu kadar zararlıdır. Her şeyde olduğu gibi çizgi filmlerin de ölçülü bir şekilde izlenmesi gerekmektedir.

2.2.1. Çocuk ve Kitle İletişim Araçları

İletişim sadece insana mahsus bir şey olarak algılanmaktadır. Ancak sadece insana mahsus bir olgu değildir. Bu olgu yaşayan tüm varlıklar için geçerlidir. Çünkü yaşam beraberinde iletişimi de getirmektedir. İnsanlar iletişimi konuşarak, yazarak ve işaretler ile gerçekleştirmektedir. İletişim kavramı, “İki kişinin birbirlerini anlaması, insanın kendisini karşısındakine anlatabilmesi”dir (Gönenç, 2007: 90). Kitle iletişim kavramı da adından da anlaşılacağı gibi bir iletişim türüdür. “Birtakım

bilgilerin belli bir topluluğa iletilmesi ve bunlar tarafından yorumlanması biçimindeki iletişime '*kitle iletişimi*' adı verilir" (Özkan, 2010: 134). Kitle iletişim araçları da bu iletişimi sağlayan araçlar olarak da tanımlanabilir. Özgökbel Bilis (2011: 97), kitle iletişim araçlarının "toplumsal süreçleri ve değerler aktarımını gerçekleştiren araçlar" olduğunu ifade etmektedir.

Çocuk kitle iletişim araçlarıyla fazlasıyla etkileşim içerisindedir. Çünkü teknoloji geliştiği için kitle iletişim araçlarının sayısı ve etkinliği artmıştır. Çocuklar televizyon, radyo, cep telefonu, bilgisayar, tablet, gazete gibi pek çok kitle iletişim aracına ulaşma imkânına sahiptir. Bu ulaşım imkânı çocuğun kitle iletişim araçlarının etkisine göre gelişimini etkilemektedir. Özellikle kitle iletişim araçları çocuğu dil öğretimi yönünden ve verdiği mesajlar yönüyle etkilemektedir.

Kayra (2000), radyonun 1970'li yıllara kadar dil üzerinde pek olumsuz bir etki yapmadığını çünkü o zamana kadar radyonun devlet tekelinde olduğunu ve özel radyoların olmadığını ifade etmektedir. Bu tespitten şu sonuca varılabilir: Devlet denetiminde olan kitle iletişim araçlarında dilin kullanımına dikkat edilmektedir. Ancak her özel kanalın bu kadar hassas olmadığı görülmektedir.

Kitle iletişim araçları olan gazete, dergi, radyo, televizyon gibi birçok araçta dil kullanımında yanlışlıklar görülmektedir. Dil yanlışlıkları medyanın her yerinde yer almaktadır. Kitle iletişim araçlarını kullanan çalışanların dikkatsiz oluşu sonucu dilin birçok yanlış kullanımı görülmektedir. Çocuk; bu yanlış kullanımların farkında olmadan, yazan kişinin bilgili bir birey olduğunu düşünerek, doğrusunun bu tarz bir kullanım olacağı kanısıyla yanlış olan bilgiyi doğruymuş gibi algılayıp öğrenecektir. Kitle iletişim araçları vasıtasıyla meydana gelen bu yanlış öğrenmeler; çocuk açısından oldukça olumsuz bir durumdur (Kayra, 2000).

2.2.2. Medya Okuryazarlığı

Okuryazar olma eski dönemlerde dilin harf düzeneğini çözümleyerek harflerden bir metin oluşturma ya da oluşmuş metni okuyarak anlamlandırma olarak tanımlanmaktadır. Ancak günümüzde her şey değişim ve gelişim geçirdiği gibi okuryazar olmada anlamsal açıdan bu değişimi yaşamıştır. Günümüzde artık

insanların ağırlıklı olarak teknolojik aletlerle etkileşimde olması okuryazarlık kavramını da bu yönde bir değişime itmiştir. Okuryazarlık; bireyin karşılaştığı görselleri, duyduğu veya okuduğu haberleri, olayları sadece anlamak değil anlayıp aynı zamanda değerlendirmesidir.

Medya okuryazarlığı, “Yazılı medyadan videoya, videodan internete çeşitli yapılarda bulunan medyaya erişme, analiz etme, değerlendirme ve yaratma yeteneği için bir çerçeve sağlar” (Jolls; Thoman, 2008: 33) diyerek medya okuryazarlığının amacını belirtmiştir. Solmaz ve Yılmaz (2012: 55), “Medya Okuryazarlığı; yazılı ve yazılı olmayan, büyük çeşitlilik gösteren formatlardaki (televizyon, video, sinema, reklâmlar, internet v.s.) mesajlara ulaşma, bunları çözümleme, değerlendirme ve iletme yeteneği kazanabilmek olarak tanımlanmaktadır”.

Jolls ve Thoman (2008), medya okuryazarlığının medya kapsamına giren aletlerin kullanımını gerçekleştirme ve bize sunduklarını analiz edip değerlendirme yapabilmenin medya okuryazarlığı olduğunu, bunun birey açısından bir beceri olduğunu ifade etmiştir.

21. yüzyıl, teknolojinin hâkim olduğu her şeyin hızlıca tüketildiği bir dönemdir. Bu dönemde günlük yaşamda televizyon, gazete, dergi, radyo, cep telefonu, tablet, laptop ve cep bilgisayarları gibi birçok aleti insanlar yaygın olarak kullanmaktadır. Teknoloji insan yaşamını kuşatarak çevreleyen bir parmaklık gibi insanı kendi evreni içerisine çekmekte ve hapsetmektedir. Bu sebeple de insanın bu dünyaya uyum sağlayarak varlığını sürdürüp çevresinde gerçekleşen olayları anlamlandırması gerekmektedir. İşte bu nedenle medya okuryazarlığı kavramı ortaya çıkmıştır.

“Medya Okuryazarlığının iki temel noktası bulunmaktadır: Birincisi medyadaki içeriğe erişmek için gerekli teknolojiyi kullanabilme becerisi, ikincisi ise sunulan içeriğe sadece anlamak değil aynı zamanda bu içeriği değerlendirme yeteneğidir” (Solmaz, Yılmaz, 2012: 56). Bu iki unsuru barındıran bireyler medya okuryazarı olabilmektedir.

Medya okuryazarlığı bireyin her gün maruz kaldığı medya iletilerinin farkında olup bunları anlamlandırma ve değerlendirme sonucu yaşamına şekil verme işidir. Bilinçli bireyler yetişmesi amacıyla bu kavramın okullarda ders olarak okutulması gerekmektedir. Medya okuryazarlığı eğitimi, “her gün televizyon, radyo, bilgisayarlar, gazeteler, dergiler ve reklamlar aracılığıyla aldığımız yüzlerce hatta binlerce sözlü, yazılı ve görsel sembolü yorumlama ve bunlardan kişisel anlam çıkarma becerisinin bireylere kazandırılmasıdır” (Thoman’dan aktaran Kurudayıoğlu, 2014: 442). Kısacası medya okuryazarlığı için gerekli olan medya kullanım becerisini ve medya iletilerini anlamlandırıp değerlendirme yeteneğini öğretmeye yönelik verilen eğitimidir.

“Millî Eğitim Bakanlığı ile RTÜK’ün ortaklaşa yürüttükleri bir projede, dünyanın gelişmiş ülkelerinde öğretim programlarının temel bir bileşeni olarak yer alan ‘Medya Okuryazarlığı’nın okullarda ders olarak okutulması amaçlanmıştır. İlköğretim öğrencilerinin kitle iletişim araçlarından doğru ve etkili yararlanmalarını sağlamak amacıyla atılan bu adımla, Medya Okuryazarlığı okullarda seçmeli ders olarak verilmektedir” (Şahin, 2014: 236).

Bu bağlamda çizgi filmlerde birer medya aracıdır. Çünkü içerisinde iletiler barındırmaktadır. Bireyler medya okuryazarı olursa çizgi filmlerin mesajlarını, olumlu ve olumsuz yanlarını saptayarak bir denetim yapabilmeleri mümkündür. Bu denetim sayesinde çocukların çizgi film gibi eğlendiren ve eğiten bir araçtan olumlu bir şekilde yararlanmalarına olanak sağlanabilir.

Çocuklar ayakları üzerine durmaya başladığı andan itibaren özgürce hareket etmektedir. Çocuk bilinçli ya da bilinçsiz olarak ev ortamında televizyonla tanışmaktadır. Televizyonun büyüdü dünyasında renkleriyle, konularıyla ve karakterleriyle ilgi çekici olan çizgi filmler çocuğun dikkatini çekmeyi başarmaktadır. Çocuk, özellikle, tek çocuklu aile yapılarının fazlaştığı bu dönemde televizyon karşısında eskiye nazaran daha çok zaman geçirmektedir. Bebeklik döneminde aşırı renkli ve müzikli çizgi filmler tercih edilmekte, çizgi filmin konusu ya da kahramanları önemli görülmektedir. İlk çocukluk dönemine gelindiğinde ise çocuk; hayvanların, olağanüstü varlıkların ve çocuk karakterlerin olduğu çizgi

filmleri tercih etmektedir. Bu dönemde çocuk, çizgi filmde konuyu önemsememektedir. Karakter merkezli olarak çizgi filmleri seçerek izlemektedir. Son çocukluk döneminde ise çocuk için çizgi film karakterleri yine önemlidir. Bu dönemde karakter ve olayları göz önünde bulundurarak çocuk, çizgi film izlemektedir. Bu dönemde bazı çocuklar çizgi film izlemeyi terk etmekte, bazı çocuklar ise izlemeyi devam ettirmektedir. İzlemeyi devam ettiren bireyler ergenlik döneminde çizgi filmleri konu odaklı olarak seçmektedir. Kısacası çocuğun zihinsel gelişimine göre çizgi filmlerden beklentileri değişiklik göstermektedir. Bu da çizgi filmlerin çeşitlilik göstermesinde en önemli etkenlerden biridir. Bu nedenle çizgi film izlenmesinde önemli ve belirleyici bir unsur olan gelişim dönemlerinin ayrıntılı bir şekilde ele alınması önem arz eder (Can, 1995: 77-80; Cesur ve Paker, 2007: 107-110; Türkmen, 2012: 140-141; Demiral, Yamaner ve Süklüm, 2016: 536- 537)

2.3. Gelişim Dönemleri

Gelişim kavramının birçok tanımı bulunmaktadır. Bu tanımlar şu şekildedir: Aydın'a göre, "İnsan gelişimi, çevre ve kalıtım arasındaki sürekli ve karşılıklı etkileşim ürünüdür" (Aydın, 2003: 1). Aydın'ın tanımında gelişimin genler ve çevresel faktörler ile gerçekleştiği belirtilmektedir.

Bayhan ve Artan'a göre, "Gelişim; zaman içinde yapıda, düşüncede veya biyolojik ve çevresel etkilere bağlı olarak insan davranışlarındaki değişimler ve süreklilik olarak tanımlanır" (San Bayhan; Artan, 2009: 9). Bayhan ve Artan, gelişimi davranışlara yansıyan bir süreç olarak tanımlamışlardır.

Görüldüğü üzere gelişim değişik şekillerde tanımlanmaktadır. Gelişim ile ilgili söylenebilecek en genel şey, insanın oluşumundan itibaren ölüme kadar süren ve insanla alakalı her unsurda meydana gelen olumlu ve sürekli değişim olduğudur. Gelişim içerisinde birçok unsuru barındıran bir süreçtir. Bu süreçle alakalı kavramlar şunlardır:

Gelişim: "Bireyin, döllenenmeden başlayarak, bedensel, zihinsel, duygusal, sosyal yönden geçirdiği sürekli ve düzenli bir değişimdir. Dolayısıyla gelişim bir süreçtir. Gelişim, vücut organlarının görevlerini yapabilecek şekilde farklılaşması ve organlar

arası işbirliğinin sağlanmasıdır” (İlbaş; Gezer, 2010: 6). Gelişim sadece fiziksel olarak değil, duygusal, zihinsel, ahlaksal, davranışsal alanları da kapsamaktadır.

Büyüme: “İnsan organizmasının gözlenebilir yönüdür. Diğer bir deyişle boy ve kilonun artarak farklılık göstermesine büyüme denir” (Acun; Bulgur Erten, 1992: 10). Büyüme insanda gerçekleşen kitlesel artıştır. Bu kitlesel artış olumlu yönde olabileceği gibi olumsuz yönde de olabilir. Çocukken yetişkinliğe girerken birey boy ve kilo açısından olumlu bir artış yaşarken yetişkinlikten yaşlılığa doğru boy ve kilo açısından olumsuz bir azalış da yaşamaktadır. Bu sebeple büyüme sürekli bir durum değildir.

Gelişim ile büyümenin en önemli farkı büyüme sadece fiziksel alanda gerçekleşir ancak gelişim fiziksel, duygusal, zihinsel alanlar gibi birçok alanda gerçekleşmektedir.

Olgunlaşma: “Canlı organizmanın bir işi yapabilecek düzeye ulaşmasına olgunlaşma denir” (Acun; Bulgur Erten, 1992: 10). Örneğin, çocuk, ona verilen kalemi avuçlarıyla tutar sonra kalemi parmaklarıyla tutmaya başlar. Çocuğun kalemi önce avucuyla tutmasının daha sonra parmaklarıyla tutmasının sebebi, çocuğun önce kalın kaslarının (el kaslarının) gelişmesi sonra ince kaslarının (parmak kaslarının) gelişmesidir. Görüldüğü gibi olgunlaşma gerçekleştikçe organlar tam olarak faaliyetlerini gösterebilmektedir.

Hazır Olma (Hazır Bulunuşluk): Öğrenme ve olgunlaşma kavramlarını içerisinde barındıran bir süreçtir. “Herhangi bir şeyin öğrenilebilmesi için kişinin olgunlaşması yani öğretilenleri öğrenebilecek duruma gelmesi gerekir. İşte bu duruma gelen kişi öğrenmeye karşı ‘hazır olma’ durumundadır” (Acun; Bulgur Erten, 1992: 11). Söz gelimi çarpım tablosunun öğrenilebilmesi için önce sayı sisteminin ve sayıların bilinmesi gerekir.

Öğrenme: “Bireyin davranışlarında yaşam yoluyla meydana gelen istendik davranışlardır” (Acun; Bulgur Erten, 1992: 11). Öğrenme sadece bilgi açısından gerçekleşmemektedir. Duygusal açıdan, bedensel hareket açısından, davranış açısından da gerçekleşmektedir.

Kritik Dönem: “Öğrenmenin en avantajlı olduğu, çevresel uyarıcıların bireyde en güçlü etkiyi yaratacağı dönem, **kritik dönem** olarak tanımlanır” (Aydın, 2003: 24). Kısacası her öğrenmenin en kolay ve etkili öğrenildiği bir dönem vardır. Örneğin, dil öğrenimi bir bebek için kolay iken bir yetişkin açısından oldukça zordur. Çünkü bebeklik döneminde bireyin bir dil öğrenme gereksinimi vardır. Ayrıca hiçbir bilgi birikimine sahip olmadığından, sorgulamadan bir teybin sesi kaydetmesi gibi bebek, dili hafızasına kaydetmeye başlar. Zamanında (kritik dönemde) öğrenilmeyen davranışların sonraki süreçte öğrenimi daha zor olabilir.

Gelişimle ilgili kavramlar görüldüğü gibi birbiriyle etkileşim içerisindedir. Birbirini tamamlayan yapboz parçaları gibi olan bu kavramlar gelişimin ilkeleri doğrultusunda insanın gelişimini devam ettirmesine katkıda bulunmaktadır. Gelişim ilkeleri şu şekildedir:

1. “Gelişim, kalıtım ile çevre etkileşiminin bir ürünüdür.” Anne ve babadan gelen genler ile çocuğun yaşamı boyunca yaşadığı ortam ve etkileşime girdiği herşey çocuğun gelişimini oluşturan etmenlerdir. Çocuğun fiziksel, ruhsal, zihinsel, duygusal gibi birçok gelişim alanına ebeveynlerden gelen genler ile çevre faktörü etki etmektedir. Bu faktörler gelişimin üzerinde genlerden veya çevreden hangisinin daha etkiliği olduğu günümüzde hâlâ tartışma konusudur. Kabul edilen şey genler ve çevrenin etkileşimi ile bireyin gelişimini sürdürdüğüdür.
2. “Gelişimde bireysel farklılıklar vardır.” Bireylerin kalıtsal özellikleri ve yaşadığı çevre birbirinden farklıdır. Bu da doğal olarak bireyler arasında farklılığa neden olmaktadır.
3. “Gelişim belirli sıra izler.” Bunlar şu şekildedir:
  - a. “Gelişim baştan ayağa doğrudur.”
  - b. “Gelişim içten dışa doğrudur.”
4. “Gelişim genelden özele doğrudur.”
5. “Gelişim hızı her yaşta aynı değildir.” Gelişim hızı bireyin yaşamı süresince değişiklik göstermektedir. Bireyin gelişiminin hızlı olduğu üç dönem vardır: Bunlar doğum öncesi dönem, doğum sonrası dönem ve ergenlik dönemidir. Bu dönemlerde gelişim oldukça hızlıdır. Bu dönemlerin dışında gelişimin

durması söz konusu değildir. Gelişim durmamaktadır sadece yavaşlamaktadır.

6. “Gelişim farklı alanlarda farklı hızla meydana gelir. Buna sistemlerin bağımsızlığı ilkesi de denilmektedir.” Bireyin fiziksel, dilsel, ahlaksal, zihinsel gibi gelişim alanları vardır. Bu gelişim alanları farklı dönemlerde farklı şekilde gelişim hızına sahiptir. Örneğin bebeklik döneminde bireyin dil gelişimi hızlıdır.
7. “Gelişimin hızlı olduğu dönemlerde çevresel etkilerin etkisi çok, yavaş olduğu dönemlerde ise azdır.” Bireyin gelişiminin hızlı olduğu ergenlik döneminde bireyin aldığı besinler, faaliyetleri yaşadığı iklim koşulları, bireyin boy gelişimini etkilemektedir.
8. “Gelişim bir bütündür.” Gelişim alanları birbiri ile etkileşim içerisindedir. Bir gelişim alanının yeterince gelişmemesi diğer gelişim alanlarını olumsuz etkilemektedir. Örneğin, birey dil gelişimini yeterince geliştiremediği zaman bireyin zihinsel gelişimi de olumsuz etkilenmektedir.
9. “Gelişimde kritik dönemler vardır.” Bireyin öğrenmeye eğilimli olduğu dönemler vardır bu dönemlerde birey etkili ve kalıcı öğrenme gerçekleştirmektedir. Örneğin, bireyin dil ediniminde kritik dönem bebeklik dönemidir. Bebeklik dönemini geçen birey dil öğrenimi gerçekleştirir. Ancak bebeklik döneminde gerçekleştireceği gibi hızlı, etkili ve kalıcı bir öğrenme gerçekleştirmez (Fazlıoğlu, 2009:4-7; İlbaş; Gezer, 2010: 9-11; Aydın, 2013: 30-31).

Birey bu ilkeler çerçevesinde gelişimini sürdürmektedir. Bireyin gelişim dönemlerinin farklı araştırmacılarca sınıflandırıldığı bilinmektedir. Ancak bu bölümde çalışmaya temel oluşturan katılımcıların yaş aralığına denk gelmesi açısından “Son çocukluk dönemi (6-12)” esas alınacak ve çeşitli gelişim alanları incelenecektir.

2.3.1 Son Çocukluk Gelişim Alanları

Bacanlı (2012), bu dönemin bireyin 6-12 yaş arası dönemini kapsadığını, çocuğun gündelik hayatına yönelik fiziksel öğrenmeleri gerçekleştirdiğini, uygun

erkeksi veya kadınsı sosyal rolünü öğrenmeye başladığını ve kişisel bağımsızlığa ulaşma gibi birçok gelişimi gerçekleştirdiğini ifade etmektedir. Çocuğun ilköğretim dönemine denk gelen bu dönem, çocuk davranışlarında bağımsız bir birey olarak karşımıza çıktığı dönemdir. Bu dönemde çocuk fiziksel, zihinsel, cinsel, dilsel, duygusal, dinsel, ahlaksal ve sosyal alanlarda gelişim göstermektedir.

2.3.1.1. Fiziksel Gelişim

Bu dönem, bireyin ilk çocukluk ve ergenlik dönemi arasında kalan bir dönemdir. Bireyin bu dönemdeki gelişimini genler, çevre faktörü içerisinde de beslenme, sosyoekonomik düzey, eğitim düzeyi, çevresel uyarıcılar, hastalıklar, sevgi ve ilgi etkilemektedir.

Anne babadan alınan genler doğrultusunda birey belli bir gelişim sürdürmektedir. Ancak bu gelişimi çevre faktörü ile üst seviyeye çıkarmak da mümkündür. Bireyin anne ve babadan aldığı genler doğrultusunda baskın olan gene göre birey gelişim göstermektedir. Bireyin ebeveynleri uzun boylu ise bireye uzun boylu olmaya yönelik gen verme ihtimali yüksektir. Aksi durumda mümkündür. Bu durum, çevresel faktörler ile üst seviyeye ya da alt seviyeye çekilebilmektedir.

Cirhinlioğlu (2015); çevre faktörü, beslenme, sosyoekonomik düzey, eğitim düzeyi, çevresel uyarıcılar, hastalıklar, sevgi ve ilgi gibi hususların bireyin gelişimini olumlu ve olumsuz şekilde etkilediğini ifade etmektedir. Bireyin ailesinin eğitim ve ekonomi düzeyinin yüksek olması çocuğun gelişimini bilinçli bir şekilde takip edip beslenme ve sosyal faaliyetlerini yönlendirebilmesine katkı sunar. Bu yönlendirme çocuğun boy, kas ve kemik gelişimini olumlu desteklemektedir. Çocuğun yaşadığı hastalıklar, çocuğun gelişimini olumsuz etkilemektedir. Çünkü vücut; hastalığı atlama için enerjisini harcamakta, fiziksel gelişime yeterli enerjiyi verememektedir.

Bireyin gelişimi bu dönemde yavaştır. Çünkü birey doğum öncesi, bebeklik ve ergenlik gibi hızlı gelişim dönemleri dışında bir dönemdedir. Bu dönemde yavaş bir şekilde boy uzaması gerçekleşmektedir. Bu sebeple boy uzaması fark edilmemektedir. Bu dönemde çocuğun psiko-motor becerileri gelişmektedir. Çocuk

birçok organını organize şekilde kullanarak bazı faaliyetleri gerçekleştirmektedir. Örneğin, çocuk bisiklet sürmeye başlar.

2.3.1.2.Zihinsel Gelişim

6-12 yaş arası dönemde, çocuk “okuma yazmayı öğrenme, dört işlemleri yapabilme, toplumsal bir ortamda bulunabilme, iş bölümü, uyumlu bir birey olma” (Şimşek, 2011: 32) gibi becerileri kazanmaktadır. Çocuğun somut kavramları ve olayları kolaylıkla algılayabildiği bir zihinsel seviyeye geldiği dönemdir. Çocuk olaylardan yola çıkıp basit düzeyde çıkarımlar ve gruplamalar yapabilmektedir.

Cirhinlioğlu (2001), bu dönemde çocuğun ben merkezci yapıdan uzaklaşıp sosyalleşmeye yönelik ilk adımları attığını kendini başka bireylerin yerine koyarak empati yapmaya başladığını ifade etmektedir. Çocuğun benliğinin farkına vardığı, bu sebeplede çevreye uyum sağlamaya çalıştığı bir dönemdir.Çocuk burada içsel muhakeme yapmaya başlayarak davranışların bireyler tarafından nasıl algılanacağını düşünmeye başlamaktadır. Bu dönemde zihinsel gelişimyanı sıra çizgi filmler, çocukta cinsel gelişime de katkı sunar (Cirhinlioğlu, 2001).

Çizgi filmlerin çocuğun cinsel gelişimine katkısı cinsiyet kavramını ve cinsiyet rolünü öğretmesi bakımından önemlidir. Çünkü çizgi filmlerde yer alan karakterler o kültürde yer alan kadın ve erkek duruşunu izleyiciye yansıtmaktadır. Çocuk da bunu gözleme sonucu öğrenmektedir.

2.3.1.3. Dil Gelişimi

Gülşen Çelik (2010), çocukların 7-8 yaşlarından itibaren yetişkin diline yakın bir konuşma yeteneğine sahip olduklarını, çocuksu konuşmayı tamamen terk eden çocuğun artık yanlış öğrendiği sesleri, kelimeleri düzeltmeye çalıştığını ifade etmiştir. İnsan ilk konuşmaya başladığı bebeklik döneminde sesleri net ifade edememekte ve kelimeleri net söyleyememektedir. Bu düzeltme süreci, son çocukluk dönemine kadar sürmektedir. Çocuğun dinleme ve anlama becerileri gelişmiştir. Duyduğu sözcükler ile ifade ettiği sözcükler arasındaki farkı kavrayıp kendini düzeltme yoluna gidebilir.

Aytekin (2016), çocuğun okul dönemine denk gelen bu dönemin somut işlemler dönemi olarak ifade edildiğini ve bu dönemde çocukların somut kelimeleri net şekilde anladığını ancak soyut kelimelerde zorlandığını belirtmektedir. Çocuk yaşadığı zihinsel süreçten dolayı bu dönemde somut olguları rahatlıkla kavrayabilmektedir. Bu nedenle de dildeki somut anlatımları, somut sözcükleri ve somut anlamları rahatlıkla anlayabilmektedir. Bu rahatlıkla anlayabilme durumu çocuğun dil becerisine yönelik öz güvenini de güçlendirmektedir.

Bu dönem çocuğun okul dönemi olduğu için kelime havuzunu geliştirmeye başladığı dönemdir. Çocuklar yeni kelimeler ile tanışır. Bu kelimelerin telaffuzunu, anlamını öğrenip aktif kelime olarak kullanmaya başlarlar. Bu dönemde çocuk herkesten bağımsız bir şekilde dil gelişimini sürdürebilmektedir. Bu sebeple dil gelişiminde çocuğun kendi kaderine yön verdiği bir dönem olması yönüyle çocuk açısından önemlidir.

Çocukların dil gelişimine çizgi filmler de katkı sağlamaktadır. Çünkü çocuklar izledikleri çizgi filmlerde yeni kelimeler ile karşılaşmakta, bu kelimelerin telaffuzunu ve anlamını öğrenmektedirler. Ayrıca çizgi filmler bu dönemde soyut olan ifadelerinde somut olarak algılanıp öğrenilmesinde görselliği sayesinde büyük katkı sağlamakta, dil gelişimine destek olmaktadır (Arslan, Aşılıoğlu ve Savaş, 2012: 201; Temizkan, Atasoy, 2016: 580).

2.3.1.4. Duygusal Gelişim

“Çocukların iç ve dış dünyalarından gelen etkilerin veya herhangi bir olayın ona hoş gelip gelmeme hâli ‘duygusal gelişim’dir” (Fazlıoğlu, 2009: 102). Birey yaşamı boyunca birçok duyguyu yaşamaktadır. Ancak bireyin yaşamında bazı dönemlerde bazı duygular baskın olarak yaşanmaktadır. 6-12 yaş aralığı Freud’un ‘gizil dönem’ adı verdiği döneme karşılık gelir.

Bu dönem çocuğun beş yaşından erinliğe kadarki dönemini kapsamaktadır. Bu dönem ilk üç döneme göre daha durgun bir dönemdir. Çocuğun okul dönemine denk geldiği için ortaya çıkan enerjiyi okul ve oyunlarda harcamaktadır. Çocuk bu dönemde oyunlar ile dünyayı keşfeder ve stresle başa çıkmayı öğrenir. Bu dönemde

çocuğun sosyal kaygıları ve cinsel istekleri ağırlıktadır. Çocuk var olan enerjisini bunlarla mücadele etmede ve savunma yapmada kullanmaktadır. Bu dönem “ego” ve “süperego”nun gelişiminin sürdüğü bir dönemdir (Bee ve Boyd, 2009).

Miller, bu dönem çocukların; dünyalarına öğretmenleri, komşuları, akranlarını katarak yeni bilişsel beceriler kazandıklarını ifade etmektedir. Miller (2008), bu dönemi cinsel enerji aktararak devam etse de sosyal kaygılara ve cinselliğe karşı savunmaya yöneldikleri bir dönem olarak ifade eder. Kısacası 6-12 yaş, çocuğun yeni oluşumlar ile karşılaştığı ve bu oluşumlara uyum sağlamaya çalıştığı bir dönemdir. Bu dönemde arkadaşlarıyla karmaşık ilişkiler yaşamaktadır. Yaşadığı duygusal ve düşünsel yoğunluk bireyi daha çok iletişime itmektir. Çocuk, bu dönemde arkadaşları tarafından kabul edilmek istemektedir. Çocuk gerçek dünyayı daha iyi kavramaya başladığı bu dönemde kendi yaşamına bir zarar gelmesinden çekinmektedir. Çocuğun aslında kaygı, öfke ve korku duygularının baskın olduğu bir dönem olan bu yaş aralığında çocuk, ilişkilerinde kabul edilme kaygısı yaşamakta, bu kaygıda öfke ve korkuyu beraberinde getirmektedir. Ancak başarılı ilişkiler kurmuş bireyde de sevgi ve mutluluk duygusu hâkimdir (Miller, 2008).

Çizgi filmler sundukları kahramanlar aracılığıyla bu konuda çocukların yalnız olmadıkları mesajını vermekte ve onlara duygusal olarak destek olmaktadır. Ayrıca çocuğun arkadaşlık ilişkilerinden gözlem yoluyla tecrübe sahibi olmasına da yardımcı olmaktadır (Hamarat, Işıtan, Özcan ve Karaşahin 2015: 82-86).

2.3.1.5. Psiko-Sosyal Gelişim

Fazlıoğlu (2009), Erikson'un uzun süre boyunca Freud'un yanında psikianalist olarak yetiştiğini ve onun Psikoanalitik Kuramından etkilendiğini bu kurama bağlı kalarak kişilik gelişimini çok yönlü bir şekilde ve gelişimi ömür boyu olarak ele alarak psiko-sosyal gelişim kuramını ortaya attığını belirtmektedir. Bu kurama göre insanın psikolojik ve sosyal yönü ömür boyu gelişim ve değişim içerisindedir. Bu gelişim ve değişimi genler, yaşadığımız deneyimler ve sosyal çevre etkilemektedir.

Çocuğun son çocukluk dönemi, Erikson'un psiko-sosyal gelişim döneminde "başarıya karşı aşağılık duygusuna" denk gelmektedir. Bu dönemde çocuk bir şeyler üretmek ve başarılı olmak için uğraşmaktadır. Eğer çocuk başarılı olursa birey yeterlilik duygusunu tatmaktadır. Eğer birey başarılı olamazsa yetersizlik ve aşağılık duygusunu yaşamaktadır.

Bu dönemi başarılı bir şekilde atlatan bireyler özgüveni yüksek, yaptığı işlerde kendi fikirlerine güvenen biri olacaktır. Eğer bu dönemi başarılı atlatamazsa birey özgüveni düşük yaptığı işlerde başkalarının onayını arayan biri olacaktır.

Çizgi filmler çocuklar için bu dönemde sosyal öğrenme açısından faydalı olmaktadır. Çocuklar izledikleri çizgi filmlerden doğru başarılı bireylerin nasıl bir yaşam sürdüklerini ve kendilerine olan güvenlerini görecektir. Bu dönem için çocuklar çizgi film sayesinde ön yaşantılara sahip olacaktır (Oruç, Tecim ve Özyürek, 2011: 306-315).

2.3.1.6. Din Gelişimi

Son çocukluk dönemi bireyin kimseye ihtiyaç duymadan öğrenme gerçekleştirdiği bir dönemdir. Bu dönem çocuğun aslında öğrenme çağının başlangıcı olarak da kabul edilir. Çocuk bu dönemde birçok unsuru öğrenirken dine yönelik unsurları da öğrenmektedir. İslam inancına göre, ergenliğe giren bir birey artık dini sorumluluklarını üstlenmiş bulunmaktadır. Ergenlik öncesi olan bu dönem çocuğun temel dini kavramları içselleştirmeye başladığı bir dönemdir. Bu dönemde çocuk din bilgisi açısından gelişim göstermekte ve dininin kurallarını, emir ve yasaklarını, önemli din adamlarını ve dini bilgiler ile ilgili sorularının cevaplarını nerede bulacağını öğrenmektedir (Çağatay, 2009: 9-11).

Çocuk bu bilgiler ışığında doğru-yanlış, sevap-günah kavramlarını öğrenip bu kavramlar ışığında davranışlarına şekil vermektedir. Çocukta ahiret yaşamı fikrinin oluştuğu bu dönemde çocuk, cennet ve cehennem kavramlarını öğrenip gelecek yaşamına yön verecek temel bilgileri edinmektedir (Şimşek , 2004: 214-215).

Çizgi filmler bu alanda çocuklara iyi-kötü kavramları hakkında ve cennet-cehennem kavramları hakkında bilgi vermektedir. Çizgi filmlerde iyi davranışlar

sergileyenlerin cennete, kötü davranış sergileyenlerin cehenneme gideceğine yönelik “Habil-Kabil, Keloğlan, Tom and Jerry” gibi çizgi filmler örnek gösterilebilir. Ancak yerli ve yabancı çizgi filmler arasındaki kültürel ve dinsel farklılık unutulmamalıdır.

2.3.1.7. Ahlaki Gelişim

Ahlak gelişimi konusunda Freud, Piaget ve Kohlberg öne çıkan araştırmacılarıdır. Bu üç araştırmacı ahlaki gelişimle ilgili farklı kuramlar ortaya koymuşlardır. Bu kuramlar şu şekildedir:

Freud, ahlak gelişimini benlik kavramları üzerinden ele almıştır. Freud’a göre “id” denilen alt benlik vardır. Bu benlik bireyin bastırılmış istek ve arzularını barındırmaktadır. “Süper ego” diye üst benlik vardır. Bu benlik insanın ahlaki yönüdür. İnsanın topluma göre hareket etmesini sağlayan yönüdür. “Ego” diye bir benlik vardır. Bu benlikte insanın kendi istek ve arzuları ile toplumun istek ve arzularını tartarak davranışlara yön veren insanın akıl, karar mekanizmasıdır. Freud ahlak gelişimine yönelik düşüncelerini “süper ego” kavramına dayandırmıştır (Bakırcıoğlu, 2013: 25-32).

Bee and Boyd (2009), Freud’un psikianaliz kuramının ahlak gelişimini açıklarken duygulara odaklandığını ifade eder. Freud’a göre çocuk, ahlak kurallarını, fallik evre sırasında onunla aynı cinsiyetteki ebeveyni ile özdeşim kurarak öğrenir. Çocuğun öğrendiği bu kurallar süper egosunu ya da içsel ahlak yargıcını oluşturduğunu ifade eder. Görüldüğü üzere Freud süper egoyu bir ahlak yargıcı olarak düşünmüştür. Aslında burada kastettiği insanın vicdanıdır. Freud “Çocuk, vicdanını dinleyerek hareket ederse kötülükten uzak durur.” demiştir. Eğer vicdanını dinlemezse toplumun onaylamayacağı suç sayılan faaliyetleri gerçekleştireceğini belirtmiştir. Kısacası süper ego bireyin kendini savunma mekanizmasıdır. Daha sonra yaşayacağı psikolojik ve toplumsal yaptırımlara karşı alınmış bir tedbir olarak görülmektedir.

Ahlâk yargısının gelişmesi konusunu incelerken Piaget, ahlâkta “gerçekçilik” ile “görecelik” arasında bir ayrım yapmaktadır. Ahlâk bakımından “gerçekçi” olan kişi, kuralların biçimsel ya da sözselsel bir yorumunu yaptığını ifade etmektedir.

Kısacası Piaget ahlakı ikiye ayırmıştır. Başkalarının koyduğu kural kuraldır, mantığının hâkim olduğu **heteronom ahlak** (dışa bağımlı ahlak) ve kişinin kendi koyduğu **otonom ahlak** (ahlaki özerklik)'tır. Heteronom ahlaka göre kural kuraldır. Yapılan suça bakılır, suçtaki niyet önemli değildir. Kazara bir kova süt döken ile kasıtlı bir kâse süt döken kıyaslandığında kazara süt döken daha fazla suçludur. Çünkü döktüğü süt miktarı fazladır. Ama otonom ahlakta yapılan suçtan çok suç işleyen niyeti önemlidir. Örneğin, yardım etmek isterken 1000 Türk lira kaybetmiş ile kasıtlı olarak 10 Türk lira kaybetmiş kişi kıyaslandığından 10 Türk lirası kaybeden daha suçludur. Çünkü burada bireyin niyeti kötüdür. Kötü olduğu için daha suçludur (Jersild, 1983).

Kohlberg'in ahlak gelişimini üç düzeye ayırmıştır: Bunları gelenek öncesi düzey, geleneksel düzey ve gelenek ötesi düzey olarak ifade eder. *Gelenek öncesi düzeyde eylemin sonucu önemlidir.* Eylemin sonucu iyi ise eylem iyi, kötü ise eylem kötüdür. *Eylemin kendisine bakılmamaktadır.* Geleneksel düzeyde ise eylemin toplum tarafından kabul edilip edilmeyeceğine bakılır. Eylem toplum tarafından benimseniyorsa iyi, benimsenmiyorsa kötüdür. Burada da eyleme bakılmaktadır. *Eylemin sonucu önemsenmemektedir.* Gelenek ötesi düzeyde ise toplumunda ötesinde evrensel düzeyde bir yaklaşım vardır. Yapılan eylemin dünyaya, insanlığının kabul edebileceği bir eylem olması ve dünyaya, insanlığa yönelik iyi bir katkısının olup olmaması göz önünde bulundurularak iyi ve kötü davranışa karar verilmektedir (Bacanlı, 2012: 109).

Yukarıda ifade edilen ahlaki gelişim kuramlarına çizgi filmlerde yer verilmektedir. Çizgi filmler ahlaka yönelik bu bakış açılarını barındırmasına, çocuğun ahlaksal açıdan daha geniş bir bakış açısına sahip olmasına olanak sağlamaktadır.

2.3.1.8. Sosyal Gelişim

Acun ve Bulgur Erten (1992), son çocukluk döneminde çocuğun sosyal dünya ile ilk temaslarını kurduğunu, arkadaş edinme ve gruba katılma eylemleri içerisinde olduğu ifade etmektedir. Birey; kendini kabul ettirme çabasında, kendini bir gruba ait hissetme uğraşındadır. Bu da beraberinde çocuğun yaşamına kavga, rekabet ve iş

birliği gibi temel kavramlar sokmaktadır. Çocuk akran gruplarıyla daha çok iletişime geçerek sosyal bağlarını daha da gclendirme çabasındadır. Aileye olan bağlılığın azalıp özerkliğin arttığı bu dönemde çocuk bir sonraki kimlik bulma evresi için bu dönemde birey olma yolunda adımlar atmaktadır.

Aydın (2003), bu dönemde çocuğun sosyal yaşamını yönlendiren önemli unsurun ahlaki yönü olduğunu, bireyin vicdanının, bireyin davranışlarına yön vermekte olduğunu, bununda bireye davranışlarını yönetme bilinci kazandırdığını belirtir. Bu açıdan çocuğun davranışlarının sorumluluğunu kabul etmesi çocukta empati becerisinin de gelişmesine olanak sağlamaktadır. ocuk yapacağı davranışların sonuçlarını dşinrken davranışlarının insanlar tarafından nasıl algılanacağını dşinmektedir. Bu açıyla olaylara bakarken yaptıklarından vresinin nasıl etkileneceğinin de farkına varmaktadır. Bu da bilinçli bir birey oluşumunda önemli bir noktadır.

Görüldüğü üzere son çocukluk döneminde ocuk sosyal gelişim içerisinde bağımsızlığını kazanırken birey olma noktasında da önemli adımlar atmaktadır. Bireyin gelişen ahlaki yönü bireyin davranış ve düşüncelerine yn vermekte, bu Őekillenme ile birey empati yapmaktadır. Bir gruba ait olma isteği içerisinde olan bireyde bütün bu özelliklerini kullanarak bir gruba girip sosyalleşme çabası içerisine girmektedir.

izgi filmler çocukları asosyal bir yaşama yönlendiren unsurlar olarak çoğu zaman eleştirilmektedir. Bu eleştirilerin haklılık payı da yüksektir. Çünkü ocuklar vakitlerinin büyük bir kısmını televizyon karşısında geçirmekte ve sosyalleşme amaçlı hiçbir girişimde bulunmamaktadırlar. Ancak izgi filmler arkadaşlık ilişkilerini, arkadaş gruplarını anlatan filmler oldukları içinde çocukların gözleme yoluyla tecrübe edinmesine olanak da sağlamaktadır.

2.3.2. Karakter Eğitimi

Karakter eğitiminin ne olduğunu ifade etmeden önce karakterin ne olduğunu belirtmek daha yararlı olacaktır. Durmuş (2008); karakter kavramını, insanın doğuştan getirdiği mizaç özelliklerine bağlı olarak sonradan geliştirdiği faziletler,

alışkanlıklar ve ahlakî değerler olarak tanımlar. Yani her insanın yaradılıştan sahip olduğu bir mizacı vardır. İnsan, bu mizaç üzerine karakter geliştirerek belli bir kişilik yapısını, yani öz benliğini oluşturur. Bu tanımdan yola çıkarak karakter, insanın genlerinden gelen özellikler ile çevre etkileşimi sonucu oluşan ve davranışlarına yön veren bir mekanizmadır denilebilir. İnsanın yaşamına, ilişkilerine, eylemlerine yön veren bir mekanizma olduğu için karakteri eğitim ile şekillendirmek önemlidir.

Gövsâ (1931), organlarda ve psikolojide soyaçekimin ve eğitimin ayrı ayrı payları bulunduğunu kabul etmenin, neticede karakterin de eğitimle az çok değişebileceği kanısına varmamıza olanak sağladığını belirtmektedir. Eğitimin az ya da çok etkisi olabileceği için karakteri istenilen yönde şekillendirmek için eğitim verilmesine karakter eğitimi denilmektedir. Karakter, eğitim yoluyla şekillendirilmektedir. Günümüzde aileler, okullar, çevre gibi pek çok unsur karakter oluşumuna etki etmektedir. Bu etkileri kullanarak karaktere belli bir yapı vermeye çalışılmaktadır.

“Çocuklara seçme hakkı verme, sorumluluk yükleme karakter eğitiminin temelini oluşturmaktadır” (Durmuş, 2008: 124). Çocuğa verilen bu hak ve ödevler ile çocuk bir benlik oluşturmaktadır. Çocuk oluşturduğu benlik çerçevesinde bir yaşam sürmektedir. Çocuğun tüm yaşamı, oluşturacağı karaktere bağlı olduğu için karakter eğitimi de çocuk için önemli bir hâle gelmektedir.

Böylesine önemli olan karakter eğitiminin başarıya ulaşması için izlenmesi gereken ilkeler vardır. Bu ilkeler şunlardır:

- Karakter eğitimi iyi karakterin temeli olarak, temel ahlaki değerleri özendirir.
- Karakter kapsamlı olarak, düşünme, hissetme ve davranış olarak tanımlanmalıdır.
- Etkili karakter eğitimi, okul hayatının her düzeyinde temel değerleri özendiren maksatlı ve etkinliğe yönelik yaklaşımları gerektirir.
- Okul şefkatli bir topluluk olmalıdır.
- Karakter geliştirmek için öğrencilerin ahlaki davranışlar sergilemelerine fırsat verilmelidir.
- Etkili karakter eğitimi, bütün öğrencilere saygı duyan ve onların öğrenmelerine yardım eden anlamlı ve özendirici akademik müfredatı içerir.

- Karakter eğitimi öğrencilerin içsel motivasyonunu geliştirmeye çalışmalıdır.
- Tüm okul personeli ile öğrencilerin eğitimlerine rehberlik edenler, karakter eğitiminin sorumlulukları paylaşan, aynı temel değerlere bağlı ve sürekli öğrenen ahlak topluluğu olmalıdır.
- Karakter eğitimi, hem akademik çalışmalardan hem de öğrencilerden iyi örnek olacak ahlaki lider gerektirir.
- Okul karakter oluşturma çabalarında aile ve toplumla birlikte çalışmak zorundadır.
- Karakter eğitiminin değerlendirilmesi; okullun karakterin, karakter eğitimcisi olarak okul çalışanın işlevselliğini ve öğrencilerin iyi karakter görme bağlamını içermelidir (Lickona'dan aktaran Demirbaş, 2012)

Çizgi filmlerde çocukların karakter oluşumunda önemli bir etkiye sahiptir. Çünkü çocuk, gününün büyük bir kısmını çizgi film izleyerek geçirmektedir. Bu çizgi filmler sunduğu karakter ve olaylar ile çocuğun karakter gelişimini etkilemektedir. Örneğin, sorumluluk sahibi ve seçme hakkını edinip kendi seçim yapan kahramanın başarılı bireyler olarak sunulduğu bir çizgi filmi izleyen çocuk, sorumluluklarını üstlenmekten kaçınmaz ve seçme haklarını kullanmak ister. Bu da çocuğun kendine güvenmesini, kendi istek ve arzularını dinlemesini, bir görüşü olmasını ve sorumlulukları olduğunu bilmesini sağlar. Çocuğun bu becerileri zamanla davranış hâline gelmektedir. Görüldüğü gibi çizgi filmler çocukları kendine yetebilen bireyler olması yolunda desteklemektedir. Ancak çizgi filmler bunun tersi etkilerde sunabilmektedir (Oruç, Tecim ve Özyürek, 2011: 306-315).

2.3.2.1. Mizaç(Huy), Karakter ve Kişilik

Mizaç, karakter ve kişilik insanların davranışlarını oluşturan, bu davranışlarına yön veren kavramlardır. Mizaç, “doğuştan gelen, değişmeyen, kendine özgü motivasyonları, heves ve arayışları, algısal öncelikleri olan yapısal bir çekirdektir” (Yılmaz, 2010: 23-24). Mizaç insanın ebeveynlerinden gelen özelliklerdir. Kendi seçme hakkı yoktur. Bu gelen özellikler olumlu ya da olumsuz özellikler olabilmektedir. Ancak insan bu özelliklerini sadece dizginleyebilmektedir. Bu özellikleri değiştirme imkânı yoktur. Çünkü mizaç genler aracılığıyla aktarılmıştır. Sonradan öğrenilmemiştir. Doğuştan itibaren ölene kadar bizimle olacak olan özelliklerdir.

Yılmaz (2010), her insanda fiziksel, duygusal ve düşünsel olmak üzere üç merkez ve her bir merkezin duygu, içgüdü ve akıl olmak üzere üç bölümü bulunduğunu, insanların doğumdan itibaren bir merkez ve bir bölümü ağırlıklı olarak kullandıklarını belirtir. Ağırlıklı olarak bir merkez ve bir bölümü kullansa bile insan diğer bölüm ve merkezlerden de yararlanmaktadır. Üç merkez ve her birinde üçer bölüm olması insanların dokuz çeşit mizaca sahip olduklarının göstergesidir.

Bu mizaç tipleri şu şekildedir (Yılmaz, 2010: 203-213):

1 no'lu mizaç tipi: Bu mizaca sahip çocuklar diğer çocuklara oranla daha “ciddi ve ağırbaşlıdır.”

2 no'lu mizaç tipi: Bu mizaç grubundaki çocuklar dışa dönüktürler. İletişim kurmakta zorlanmazlar ve kendilerini kolayca sevdirebilmektedirler.

3 no'lu mizaç tipi: Bu mizaca sahip çocuklar canlı, enerjik ve popülerdirler. Kendilerini etrafındaki insanlara; başarıları, popüler ve çekici imajları ile cezptmeye ve onaylatmaya çalışırlar.

4 no'lu mizaç tipi: Bu mizaç grubundaki çocukların duygu dünyaları daha yoğundur. Duygularını tanımaya ve anlamaya çalışmaktadır.

5 no'lu mizaç tipi: Bu mizaç grubu içerisindeki çocuklar öğrenmeye meraklı, çok düşünen, analitik ve akılcı bir zihin yapısına sahiptirler.

6 no'lu mizaç tipi: Bu mizaca sahip çocuklar diğer çocuklara göre “güven ve emniyet” konularına yönelik daha fazla endişe taşımaktadır. Bu nedenle bu kişiler kendini güvende hissetme ihtiyacı duyarlar.

7 no'lu mizaç tipi: Rahat ve biraz da vurdumduymaz bir mizaç yapısına sahiptirler.

8 no'lu mizaç tipi: Bu mizaç grubuna dâhil olan çocuklar fiziksel aktiviteler içerisinde bulunmaktan, enerjilerini ve güçlerini göstermekten hoşlanırlar.

9 no'lu mizaç tipi: Fiziksel hareketlerinde ve tepkilerinde biraz ağır kalan bir mizaç tipine sahiptirler. Sakin halim-selim bir yapıda oldukları için, birlikte vakit geçirdikleri kişilere sükûnet, huzur ve rahatlık hissi verirler.

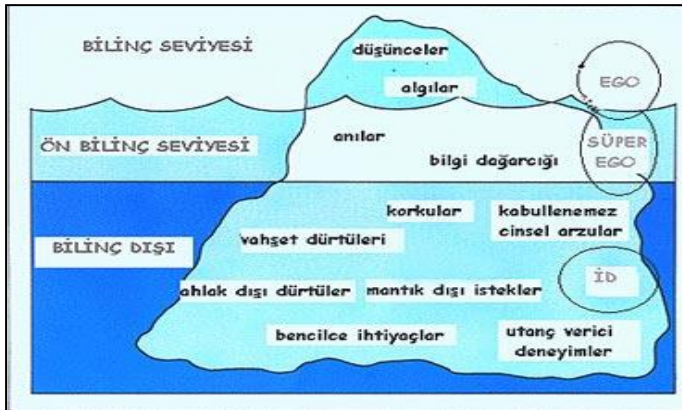
Yukarıdaki mizaç tiplerinden biri insanda daha baskındır. Ancak diğer mizaç tiplerinin de özellikleri bireyde görülebilmektedir. Örneğin, bir çocuk hem duygusal açıdan yoğunken hem de fiziksel aktivitelerden hoşlanan bir birey olabilir.

İnsanın mizacı bireyin davranışlarına yönelik kavramlardan biri olan kişilik kavramı ile de ilişkilidir. Kişilik; “Bir fertteki bedenî ve ruhî bütün nitelikleri içine alır. Çevre ve irsiyet mahsulü olarak kişiliğin mahiyeti herhangi bir duruma yapılan bir davranış olarak daima eşi olmayan ve kesin bir vasıf taşıır” (Sandstrom, 1971: 169). Tanımda da ifade edildiği gibi genlerden gelen yani bireyin mizaç özellikleri ve çevre faktörleri sonucu oluşan davranışların tümü kişilik olarak ifade edilebilir. Kısacası insan davranışlarının en genel hâli kişilik olarak tanımlanmaktadır.

Kişilik kavramına yönelik popüler üç kuram bulunmaktadır. Bu kuramlardan iki tanesi Freud'a ait iken bir tanesi Erikson'a aittir. Bu kuramlar şunlardır:

Topografik kişilik kuramı: Freud, “ruhsal aygıtı bir buz dağına (aysberg) benzetmiştir. Buna göre, buz dağının görünen kısmına *bilinç*, hemen altında *bilinçöncesi* ve en altta *bilinçdışı* yer almaktadır” (Yıldırım, 2010: 146). Freud bu tanımla bireyin ruhunu (düşünme mekanizmasını) üç bölüme ayırmaktadır. Bu bölümler Şekil 8'de gösterilmektedir (bk. Şekil 8).

Şekil. 8: Bilinç Düzeyleri

Şekil 8'den anlaşılacağı gibi insan zihni üç bölüme ayrılmıştır. Bu bölümlerden bilinç seviyesi, farkında olduğumuz yönettiğimiz karar mekanizmamız olan bölümdür. Bu bölüme “ego” adı da verilmektedir. Ön bilinç seviyesi insanın toplumsal yönünü, çıkardığı bilgi birikimini kapsadığı ve bireyin ahlaki sorumluluğunu oluşturan bölümdür. Bu bölüme “süperego” adı verilmektedir.

Bilinçdışı bölüm ise insanın istek, arzu, korku gibi kendine has özelliklerinin bulunduğu bölümdür. Bu bölüme “id” adı verilmektedir. İnsanın “id”den gelen ilkel istekleri ile bireyin “süperego”dan gelen toplumsal yönü çatışma içerisindedir. “Ego” ise mantık ve karar bölümü olarak gelen istekleri sonuca bağlayan kısımdır. İnsanlarda bu üç bölümden biri baskındır. “İd”in baskın olduğu insanlar dürtülerine göre yaşamakta ve diğer insanların ne düşündüğünü önemsememektedir. Bu tarz kişiler toplum tarafından hoş karşılanmamaktadır. “Süperego”su baskın olan insanlar topluma göre yaşamakta ve kendi bireysel arzu ve isteklerini karşılamamaktadır. Bu kişiler toplum tarafından kabul görmektedir. “Ego”su baskın olan kişiler. İhtiyaç ve durumunu göz önünde bulundurarak istek ve arzularını gerçekleştirmekte ve bunu da toplumsal kuralları gözeterek yapmaktadır. Bu açıdan hem mutlu hem de toplum tarafından benimsenmektedir. Freud’un topografik kuramı bu şekildedir. Sırada Freud’un gelişim kuramı olan “psikoseksüel gelişim kuramı” bulunmaktadır. Bu bir gelişim kuramıdır. Ancak bu kuram gelişim evrelerinde bireyin yaşantılarına göre kişiliğin şekillendiğini ifade eden bir kuram olduğu için kişilik kavramı açısından önemli bir kuramdır (San Bayhan ve Artan, 2009:195-201; Ergin , 2014: 192-194).

Psikoseksüel gelişim kuramı: “Freud, ruhsal aygıtın gelişme dönemlerini de belirlemiştir. Ona göre yaşamın ilk beş yılında kişiliğin büyük bir kısmı oluşur. Sonraki yıllarda büyük bir değişiklik meydana gelmez. Freud’un öne sürdüğü gelişim dönemleri Oral, Anal, Fallik, Latent ve Genital dönemler şeklinde sıralanır” (Bacanlı, 2012: 123). Freud’un kuramına göre kişilik gelişimi beş dönem ile sınırlıdır. Buradan Freud’a göre bu beş dönemden sonra kişilik oluşumu durmaktadır. Kısacası Freud’e göre ömür boyu gelişim söz konusu değildir. Bu dönemlerde çocuk bir özelliğine odaklanmaktadır. Bu özelliği ile ilgili yaşadığı deneyimler çocuğun kişilik gelişimini olumlu ya da olumsuz şekilde etkilemektedir. Bu dönemler kişiliği

farklı şekillerde etkilemektedir. Bizim araştırma grubumuzu kapsayan dönemin özellikleri şu şekildedir:

- **Gizil (Latent) Dönem:** Bu dönem çocuğun beş yaşından erinliğe kadar ki dönemini kapsamaktadır. Bu dönem, ilk üç döneme göre daha durgun bir dönemdir. Çocuğun okul dönemine denk geldiği için ortaya çıkan cinsel enerjiyi okul ve oyunlarda harcamaktadır. Çocuk bu dönemde oyunlar ile dünyayı keşfeder ve stresle başa çıkmayı öğrenir. Bu dönemde çocuğun sosyal kaygıları ve cinsel istekleri ağırlıktadır. Çocuk var olan enerjisini bunlarla mücadele etmede ve savunma yapmada da kullanmaktadır. Bu dönem “ego” ve “süperego”nun gelişiminin sürdüğü bir dönemdir (Miller, 2008).

Freud’un psükoseksüel kuramında yer alan bu dönemlerde gerçekleşen saplantılar ömür boyu devam etmektedir. Freud’a göre bu saplantıların telafisi yoktur. Freud kısacası bu kuramında bireylerin yaşadıklarının kişilik yapısını nasıl etkilediğini ele almıştır.

Kişilik oluşumuna yönelik olarak son kuram Erikson’un “psikososyal gelişim” kuramıdır. Bu kuram Freud’un “psükoseksüel gelişim” kuramından etkilenmiştir. Temel farklılık Freud’un ergenlikte bitirdiği kişilik gelişimi Erikson’a göre ömür boyu sürmektedir. Freud’un beş dönemine karşılık Erikson’un sekiz dönemi vardır. Bu sekiz dönem Freud’un beş dönemine karşılık gelmektedir. Diğer üç dönem Erikson’un gelişimin ömür boyu sürdüğü tezini savunmasından ötürü Freud’un dönemlerinden fazlalık olarak yer almıştır. Freud ile Erikson’un kuramları arasındaki önemli bir farklılık daha vardır. Bu farklılık Freud’un kuramında saplantıların telafisi yoktur. Ancak Erikson’un kuramında saplantı değil çatışma vardır. Bu çatışmaların telafisi yapılabilmektedir. Erikson’un “psikososyal gelişim” kuramında son çocukluk dönemine karşılık gelen “Çalışmaya ve başarıya karşı aşağılık duygusu” döneminin genel özellikleri şu şekildedir (San Bayhan ve Artan, 2009:195-207; Bacanlı, 2012: 121-133):

- **Çalışma ve Başarıya (Yeterlilik) Karşı Aşağılık Duygusu:** Bu dönem Freud’un “gizil dönemine” denk gelmektedir. Bu dönem çocuğun altı ile on

iki yaşları arasındaki dönemi kapsamaktadır. Çocuğun okul yıllarına denk gelen bu dönemde çocuk bir derste başarılı olduktan sonra diğer alanlarda da başarılı olmak ister. Çünkü çocuk başarılı olup onaylanınca yeterlilik duygusu gelişecektir. Eğer çocuk kendinden beklenen becerileri yerine getiremezse çocukta bir aşağılık duygusu oluşmaktadır. Çocukta alçak gönüllülük için biraz başarısızlık gereklidir. Ancak dengeyi sağlamak çok önemlidir. Bu dönemde çocuğun başarılarına da aşırı önem verilmemelidir. Aşırı önem verilmesi sonrasında çocuk başarısızlığın kabul edilemeyecek bir şey olduğuna kanaat getirecektir. Bu da çocuğun “işkolik” birine dönüşmesine zemin hazırlamaktadır (Bee; Boyd, 2009).

Kişilik, insanın yaşamı süresince şekillenen özellikleridir. İnsanın hayatı boyunca bazı dönemlerinde fiziksel, duygusal alanlarda yaşadığı değişimler ve ihtiyaçlar bireyin kişiliğinin oluşumunda önemli etkiye sahiptir. Kişilik aslında insanın genlerden gelen özellikleri ile çevrenin etkisi sonucu ortaya çıkan bir yapıdır.

Karakter, “iç ve dış görünüşüyle, kanaatler ve hareketler arasında devamlı bir uygunluk gösteren tavır ve hareketler temayülleri olarak tarif edilebilir” (Pars, Cırtlı, Enç, Oğuzkan, 1964). Bu tanımda karakter düşünce ve davranışların tutarlılığı olarak tanımlanmıştır. Karakter insanın bilinciyle oluşan kontrol edebildiği davranış bölümüdür. Mizaç gibi doğuştan gelen değiştirilemeyen özellikler değildir. Bireyin yaşantısı yoluyla edindiği değiştirilebilen özelliklerdir.

İnsanın davranış yönünü mizaç, karakter ve kişilik oluşturmaktadır. Mizaç insanın doğuştan gelen özellikleri, karakter sonradan edindiği özellikler; kişilik ise bireyin doğuştan gelen özellikleri ile sonradan edindiği özelliklerin bir araya gelerek oluşturduğu bütündür (Gövsa, 1931).

Çizgi filmler çocuğun mizaç yapısına etki edememektedir. Çünkü mizaç genler ile kazanılan özelliklerdir. Sadece çocuğun karakter ve kişilik yapısına etki etmektedir. Çizgi filmler sunduğu karakter ve olaylar ile çocuklara bir simülasyon şeklinde deneyimler yaşatmaktadır. Çizgi filmler aracılığıyla çocuk toplum kurallarını, doğru ve yanlış davranışları öğrenmektedir. Çocuk bu öğrendiklerini

gözlem yoluyla öğrenmektedir. Bu öğrenmeler de çocuğun karakter ve kişilik yapısını oluşturmaktadır.

2.3.2.2. Karakter Oluşumunu Etkileyen Unsurlar

Bireyin karakter gelişimi doğumdan başlayarak bulunduğu ortam ile şekillenmektedir. Bireyin bulunduğu bu ortamlar, sunduğu uyarıcılar ve öğrenme imkânı ile birey, karakterinin ne yönde şekilleneceğini belirlemektedir. Örneğin, birey hırsızlık yapılan bir ortamda yetişirse kuralların önemli olmadığı sadece kendi kurallarının geçerli olduğunu düşünen, her şeyden önce kendi istek ve arzularını ön planda tutan, başkalarının ne duruma düşeceğini umursamayan bir karakter yapısına bürünecektir. Ama bireyin doğumundan itibaren adalet için mücadele verilen bir ortamda yetişmesiyle kuralların önemli olduğunu ve uyulması gerektiğini düşünen, kendi istek ve arzularından önce gelebilecek meseleler olduğunu bilen ve bunları ön planda tutan, başkalarının yaptığı eylemlerden nasıl etkileneceğini umursayan bir karakter yapısına sahip olacaktır.

Bireyin karakter yapısının şekillenmesinde Freud'un psikoseksüel kuramından yola çıkarak altı yaşına kadarki dönemin büyük öneme sahip olduğunu ifade edebiliriz. Bu bilgidен hareketle okul öncesi dönemde çocuğun karakterinin şekillenmesinde etkili olabilecek faktörlerin aile, çizgi film, arkadaş ve çevreden alınan uyarıcılardır.

Çocuğun doğumuyla birlikte hayatla ilk bağlantısını kurmasına yardımcı olan ailesidir. Çocuk, ilk öğrenmelerini ebeveynlerinin etkisiyle gerçekleştirmektedir. Ailenin gerçekleştirdiği eylemleri çocuk taklit ederek öğrenmektedir. Bu öğrenmeleri de zaman içerisinde davranış hâline getirmektedir. Pars (1964), karakterin temelini alışkanlıklara dayandığını söylemektedir. Bu varsayımdan yola çıkarsak çocuğun ilk alışkanlıkları ebeveynleri aracılığıyla gerçekleştiği için bireyin karakterini ilk şekillendirmeye başlayanın aile olduğu söylemek mümkündür.

Çocuk ne kadar aile denetiminde olursa olsun zaman içerisinde televizyon ile tanışmaya başlar. Çocuğun hayal dünyasına hitap eden renkli ve ilgi çekici çizgi filmler yüzünden televizyon, zamanla çocuğun bağlandığı bir araç hâline

gelmektedir. Bu çizgi filmler sundukları içerikler ile çocukların düşünce yapısına, doğru yanlış kavramlarına ve davranışlarına etki etmektedir. Bu sebeple çocuğun aileden sonra karakter oluşumunda önemli bir başka unsurda çizgi filmler olarak karşımıza çıkabilir.

Birey arkadaşlarıyla, çevresindeki olaylarla, okuldaki öğretmenler ve öğrenciler ile sürekli bir etkileşim içerisinde. Konuşarak olsun, izleyerek olsun çocuk bu unsurlardan bir şey öğrenmektedir. Bu öğrenmelerde çocuğun karakterinin şekillenmesinde pay sahibi olabilir.

Kısacası birey ilk nefes almaya başladıktan sonra genler dışında bireyin davranışlarına yön verecek her unsur karakter oluşumunu etkilemektedir. Çünkü karakter bireyin çevreden edindiği davranış yönüdür. Aslında karakter bireyin ahlaki yönüdür. Toplumla oluşmaktadır. Burada toplum derken bulunduğu çevre kastedilir.

2.3.2.3. Karakter Eğitiminin Ana Unsurları

Karakter eğitimi, “Okulda uygulanan programlarla, uygulanan bir program yoksa bazı derslerin içinde çocuğa verilir. Çocukların bir plan dâhilinde alacağı karakter eğitimi uygulaması yoksa çocuk derslerin içeriğine göre örtük ve açık olarak bu değerleri alır. Türkçe dersleri bu karakter özelliklerini verme konusunda diğer derslerden daha etkilidir. Hem ana dili hem de içerik olarak çocuğa daha uygundur” (Kurudayıoğlu, Baş ve Aytan, 2013: 23). Karakter eğitimi planlı ya da plansız örtük bir şekilde toplumsal mutabakata varılmış, iyi karakter özellikleri olarak belirlenmiş davranışların bireye aktarılması çabasıdır. Sağlıklı bireyler için karakter eğitimi önemlidir. Çünkü toplumlar bireylerden oluşmaktadır. Bireylerde meydana gelen değişim toplumu da etkileyecektir. Bu sebeple iyi karakter özelliğine sahip bireylerin olduğu bir toplum insani değerleri yüksek; dürüstlük, yardımlaşma, saygılı olma gibi olguları ön planda yaşatan olma özelliği göstermektedir.

Karakter eğitiminin başarılı olması için şu unsurlardan yararlanılmalıdır:

- **Aile ve toplum katkısı:** Karakter eğitiminde başarıya ulaşmak için bireyden aileye, aileden topluma kadar her birey katkı sağlamalıdır. Karakter eğitimine

yönelik hedefler belirlenmeli ve bu hedeflere yönelik adımlar atılmalıdır. Bu adımları atarken de aile ve toplumun desteği alınmalıdır.

- **Karakter eğitimi stratejisi:** Karakter eğitimin “uygulanmasına yönelik izlenecek stratejiyi, uygulandığı eğitim kurumunun takip ettiği genel eğitim felsefesinin uyumlu bir parçası olarak ve resmî eğitim politikasını kabul edeceği şekilde belirlemek ve ifade etmek” (Kanger, 2007: 25) olarak ifade edilmiştir. Kısacası bu bölümde karakter eğitiminin bir strateji belirlenmesi ve resmî kurumların bu stratejiyi kabul edip uygulanması gerektiği ve bu uygulamayı da yine bu kurumlarının kontrol etmesi gerektiği ifade edilmiştir.
- **Karakter eğitiminin özellikleri (ahlâki değerleri) tanımlamak:** Ailelerin, eğitimcilerin, toplumun önde gelen şahsiyetlerinin ve sivil toplum temsilcilerinin bir araya gelerek istenen karakter özelliklerini belirleyerek ortak bir görüş sağlamaları karakter eğitiminin başarılı uygulanması için önemli bir unsurdur (Kanger, 2007). Çünkü ortak görüş olmazsa bazı kesimler farklı özellikler üzerinde dururken bazı kesimlerde farklı özellikler üzerinde duracaktır. Bu da eğitimde ayrılıkları beraberinde getirecektir. Bunun neticesinde belli bir kesimin istediği karakter yapısına sahip bireyler yetişecektir. Ancak toplum bir bütündür. Belli bir kesim tüm toplumu yansıtamayacağı için bu şekillenen karakter yapısı da topluma tam anlamıyla uygun bir yapı olmayacaktır. Sonuç itibarıyla karakter eğitimi başarısızlığa uğrayacaktır.
- **Entegre (bütünleşmiş) program:** Karakter eğitimi için belirlenen unsurların okulda sunulan dersler içerisine yerleştirilerek bir bütün hâlinde sunulması karakter eğitiminin başarılı olmasına olanak sağlamaktadır (Kanger, 2007). Çünkü ders konularıyla bütünleşen karakter özellikleri hem bir plan dâhilinde çocuklara sunulacak hem de daha etkili ve kalıcı şekilde üstelik fark ettirilmeden aktarılacaktır. Bu açıdan entegre program unsuru başarılı bir karakter eğitimi için önem arz etmektedir.
- **Tecrübe ederek (yaparak- yaşayarak) öğrenme:** Öğrencilerin, kendilerini tanımaları ve fark etmeleri için yaparak yaşayarak öğrenmelerine imkân verilmelidir. Bu süreçte birey kendini keşfederek beceri ve özelliklerinin farkına varacaktır. Bu da bireyin gerçek dünyaya yönelik hangi alanlarda

güçlü olduğunu ve bu alanlardan nasıl yararlanabileceğini öğrenmesi açısından önemlidir. Bu fark etme ve öğrenme sürecinde tartışma ve etkileşim önemlidir. Çünkü bu tartışma ve etkileşim esnasında birey gerçek dünyanın özellikleri ve yapısıyla karşılaşmaktadır. Bu karşılaşma da bireyin karakter eğitimini olumlu ya da olumsuz şekilde etkilemektedir.

- **Değerlendirme:** Karakter eğitiminin “iki açıdan değerlendirmesini yapmak gerekir. Birincisi eğitimin, öğrencilerin akademik başarısı ve karakter özelliklerini bilişsel olarak kavramasını sağlamak ve buna bağlı olarak verilen eğitimin öğrencilerin davranışlarında olumlu etki meydana getirmektir. İkincisi ise programın uygulama sürecinde öğretmenlerin bu ihtiyaçlarına bir araç ve destek olup olamamasıdır” (Kanger, 2007: 25). Burada karakter eğitiminin değerlendirilmesinde çocukta meydana gelen davranış değişikliğinde olumlu etkinin gözlemlenmesi gerekmektedir. Karakter eğitiminin başarılı bir sonuca ulaştığını söyleyebilmek için çocuğun olumlu yönde karakter özelliği kazanıp bunu sergilemesi beklenir.
- **Yetişkinlerin örnekliliği:** Çocuklar ya büyükleri gözlemleyerek ya da kendi yaşantıları yoluyla öğrenme gerçekleştirirler. Çocuklar çoğu öğrenmeleri gözleme yoluyla gerçekleştirmektedir. Bu sebeple yetişkin bireyler evde, okulda, sokakta kısacası toplum içerisinde her yerde çocukların karakterlerini olumlu etkileyecek davranışlar sergilemelidirler. Çünkü çocuklar yetişkinlerin yaptıkları davranışları olumlu-olumsuz, ayırt etmeksizin örnek almaktadırlar. Sebebi ise çocuğun, yetişkin bireyin hata yapmayacağını düşünmesidir.
- **Personelin (ekibin) gelişimi:** Karakter eğitimini, planlayan ve uygulayan bireylerin kendi gelişimleri de önemlidir. Bireyler bu alanda kendilerini geliştirmiş olmalıdırlar. Karakter eğitimi süresince **karakter eğitimi daha başarılı, daha kapsamlı ve daha etkili nasıl gerçekleştirebiliriz** diye çalışmalar yapılmalıdır. Bu şekilde karakter eğitim süreci daha kaliteli bir hâl alacaktır (Kanger, 2007).
- **Öğrencilerin katılımı:** Öğrenciler bu sürece yaş gruplarına göre katılmalıdır. Karakter eğitimi dersleri ile hedefler ilişkilendirilerek çocuğa aktarılmalıdır.

- **Programın Güçlendirilmesi:** Karakter eğitimine yönelik program yukarıda saydığımız unsurların istenilen şekilde ve düzeyde uygulanması ve var olan eksiklerin giderilmesiyle iyileştirilerek yenilenmektedir. Bu iyileştirme ve yenileme içinde “yeterli bir fon, personelin koordinasyonu, personel gelişimi ve işleyişte yüksek kalite ve öğretmenlere programı uygulamada birbiriyle yardımlaşma imkânı ve irtibat imkânı sağlamak gerekecektir” (Kanger, 2007: 26).

2.3.2.4. Karakter Eğitiminin Amaçları

İnsani değerlere sahip, toplumsal yapıya uyum sağlamış, bulunduğu toplumu kalkındıracak ve geleceğe yön verecek bireylerin yetişmesi arzulanır. Bu sebeple toplumun en küçük kurumu olan aileden başlayarak toplumda yer alan tüm kurumlar bu ideale yönelik çalışmaktadır. Millî Eğitim Temel Kanunu’nda bireyleri “Beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer vereni topluma karşı sorumluluk duyan, yapıcı, yaratıcı ve verimli olarak yetiştirmek” (TBMM, 1937: 5101) ifadesi yer alır. Görüldüğü üzere insani değerlere sahip birey yetiştirme Millî Eğitimin Temel Kanunu’nda da yer almaktadır. Bu sebeple bireyin karakterini şekillendirmek önem arz etmektedir. Bu da karakter eğitimini ön plana çıkarmaktadır.

Karakter eğitiminin amacı, “üretken ve demokratik bir toplumun oluşturulmasında temel etik değerlerini uygulayan, dikkat eden, anlayan çocukların yetiştirilmesidir”(Demir, 2008: 8). Bu eğitimin etkili olarak sunulması için okul ve okul çevresindeki ortamların bu amaca yönelik hazırlanmış olması gerekmektedir.

2.3.2.5. Karakter Eğitiminde Yaklaşımlar

Karakter eğitimi “genel bir tanımlama olarak kullanıldığı için çeşitli düşünce okullarının bakış açılarını ortaya koymak gerekir” (Aydın, 2008: 65). Ortaya çıkan karakter eğitimi programları ve bakış açıları şu şekildedir:

- **Muhakeme Alışkanlık:** “Bazı yaklaşımlar kişinin ahlakî muhakemesi ve düşünmeye vurgu yaparken diğerleri erdemli davranışların alışkanlık hâline

gelinceye kadar uygulanması üzerine durmaktadır” (Gülşen Çelik, 2010: 65). Bu yaklaşıma göre bireye karakter eğitimi, ya ahlakî muhakeme yaptırma yoluyla ya da bireyde istendik davranışların alışkanlık hâline gelmesine yönelik çalışmalar ile verilmektedir.

- Yüksek Değerler (Ana Değerler): “Bazı yaklaşımlarda öz disiplin, cesaret, sadakat ve sebat gibi daha temel değerlere öncelik verilirken diğerlerinde özen, nezaket, arkadaşlık gibi vasıta değerler önemsenmektedir” (Aydın, 2008: 10). En temel insani değerlerin bireye kazandırılmasına yönelik verilen karakter eğitimidir. Bu yaklaşımda karakter eğitimi, insanın kendine yönelik tutumu ya da bireylerin başkalarına yönelik tutumları üzerine verilmektedir.
- Bireye Odaklanma- Çevre ve Topluma Odaklanma: “Karakter birey için mi yoksa grubun norm ve şablonlarına mı oturtulmalı, soruları da karakter eğitiminde farklı perspektiflerin duruşlarını belirlemektedir” (Thomas 1991, akt. Gülşen Çelik, 2010).

2.3.2.6. Karakter Eğitiminde Çizgi Filmin Rolü

Çizgi filmler, bireyin karakter oluşumunda önemli bir yer edinmektedir. Çünkü çocuğun dünyasında çizgi film büyük bir yer tutmaktadır. Ebeveyn denetimine göre bazı çocuklar belli bir zaman diliminde çizgi film izlemekte, bazı çocuklarda tüm gün izlemektedir. Tüm gün izleyen çocuklarda çizgi filmler dadi rolüne bürünerek tüm gün çocukları ekran başında tutarak, sunduğu eylemler doğrultusunda çocuğun davranışlarına yön vermektedir. Çocuğun doğru yanlış davranış ayırımında önemli bir öğretici aracı olan çizgi filmler, karakteri şekillendirmektedir. Çocuğun karakterini şekillendirip istenilen özellikleri oluşturmaya yönelik yapılan tüm eylemler, karakter eğitimini oluşturmaktadır (Çelenk, 1995: 48-52).

Çizgi filmler karakter eğitiminde önemli bir yer edinmektedir. Çünkü çocuğun karakter gelişimini olumlu ya da olumsuz şekilde etkilemektedir. Çocuğun karakter yapısına tesir edebildiği için çizgi filmlerde çocuğa kazandırılmak istenen karakter özellikleri sunulması planlanmaktadır. Bu şekilde karakter eğitimi için çizgi filmler bir araç olarak kullanılmaktadır. Çizgi filmleri izleyen çocuk, çizgi film

kahramanlarının karakter özelliklerini gözlem yoluyla davranış hâline getirmektedir. Böylelikle çizgi filmler aracılığıyla çocuğa karakter eğitimi verilmektedir (Can, 1995: 77-80).

2.3.2.7. Türkçe Öğretim Programlarında Karakter Eğitimi

Türkiye’de karakter eğitimine yönelik özel bir plan ve müfredat olmadığı için dersler içerisinde tümlşik olarak öğrencilere verilmektedir. “Din Kültür ve Ahlak Bilgisi, Türkçe, Sosyal Bilgiler, Vatandaşlık, Hayat Bilgisi, Fen ve Teknoloji, Halk Kültürü, Trafik ve İlk Yardım dersleriyle karakter değerleri çocuklara aktarılmaya çalışılır” (Aytan, 2012: 12).

Türkçe Öğretim Programında karakter eğitimine yönelik ifadeler yer verilmektedir. 2015 Türkçe Dersi (1-8. Sınıflar) Öğretim Programında programın genel amaçları başlığı altında 12. maddede “millî, manevi, ahlaki, tarihî, kültürel, sosyal değerlere önem vermelerinin sağlanması, millî duygu ve düşüncelerin güçlendirilmesi” (Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, 2015: 5) amaçlanmıştır. 2017 Türkçe Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar) incelendiğinde “Türkçe Dersi Öğretim Programı’nın Genel Amaçları” başlığı altında “millî, manevi, ahlaki, tarihî, kültürel, sosyal değerlere önem vermelerinin sağlanması, millî duygu ve düşüncelerin güçlendirilmesi” (T.C. Millî Eğitim Bakanlığı, 2017: 10) maddesi yer almaktadır. 2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar) incelendiğinde ise öğretim programlarının amaçları başlığı altında 2. maddede “İlkokulu tamamlayan öğrencilerin gelişim düzeyine ve bireyselliğine uygun olarak ahlaki bütünlük ve öz farkındalık çerçevesinde, öz güven ve öz disipline sahip, gündelik hayatta ihtiyaç duyacağı temel düzeyde sözel, sayısal ve bilimsel akıl yürütme ile sosyal becerileri ve estetik duyarlılığı kazanmış, bunları etkin bir şekilde kullanarak sağlıklı hayat yönelimli bireyler olmalarını sağlamak” (T.C. Millî Eğitim Bakanlığı, 2018: 2) şeklinde bir madde yer almaktadır. Görüldüğü üzere karakter eğitimi yani bireye kazandırılacak karakter özellikleri Türkçe öğretim programlarının amaçları içerisinde verilerek programın her aşaması amaçlarda yer alan karakter eğitimine göre ayarlanmaktadır. Türkçe dersi içerisindeki metinlerin verdiği mesajlardan yapılması

gereken etkinliklere, etkinliklerden öğrencinin ders içerisinde öğrendiği kelime havuzuna kadarki her kısım amaçlara göre ayarlanmaktadır. Bu sebeple karakter eğitimi Türkçe öğretim programı ile birlikte öğrencilere programlı bir şekilde ve örtük olarak verilmektedir.

2.3.2.8. Değerler Eğitimi Bağlamında Karakter Eğitimi

Değer kavramına yönelik birçok tanım mevcuttur. Bu tanımlardan birkaçı şu şekildedir:

Değer, “ahlaki, kültürel, ruhsal, toplumsal ve bireysel alana ilişkin uygun duyarlılık geliştirmeyi ve bunları içselleştirmeyi içerir” (Malatya, 2013: 4). Tanımdan hareketle toplumsal birçok unsuru ve bu unsurların özelliklerini belirleyen yaşam döngüsüne yön veren ve merkezinde olan insandır. Değerlerin yaratıcısı ve bu değerlere saygı gösterip uyan varlık insanın kendisidir. Bu açıdan bakıldığında değer kavramının bir kesinlik taşımaması gerekmektedir. Ancak bireylerin oluşturduğu bu değer kavramında birçok insanın ortak görüşü ve saygısı olduğu için değer kavramı bu yönüyle, belli bir çerçeveye sahip kişiden kişiye değişmeyen kesinlik içeren bir kavram hâline dönüşmüştür.

Bir başka tanıma göre değer, “toplumun mevcudiyeti, beraberliği, işleyişi ve devamlılığı için, toplumun neredeyse tamamı tarafından tasdik edilmiş temel kaide ve kurallardır” (Turan, Ulusoy, 2014: 5). Bu tanımda da toplumun düzenini ve işleyişini sağlayan temel unsurlar olarak değer tanımlanmıştır.

Kısaca “değer”, insanların belirleyip önemseydiği kendini ve toplumu iyi yönde geliştirecek kurallardır. Bu kuralların bireylere aktararak yaşatılması hususu çok önemlidir. Bu sebeple değerler eğitimi kavramı ortaya çıkmıştır.

Değerler eğitimi “değerler ve/veya değerleri geliştirme veya gerçekleştirme süreci konusunda öğretim için açık bir girişim” (İşcan, 2007: 30) olarak tanımlanır. Bu konu, kültürün ve insani değerlerin yaşatılması ve geliştirilmesi bakımından önemlidir.

Değer eğitimi insanlara değerleri öğretmek onların yaşantısı içerisinde bu değerlere yer verme çabasıdır. Bu çaba bireyde davranış değişikliği gerçekleştirmektedir. Çevresel etkilerle meydana gelen davranışlar karakteri oluşturduğu için değerler eğitimi doğrudan karakterin şekillenmesinde ve eğitilmesinde önemli bir etkiye sahiptir. Örneğin, çocuğa saygılı olma değeri öğretildiğinde çocuk bunu davranış hâline getirecektir. Bu davranış çevre etkisiyle sonradan kazanıldığı için karakter kavramı içerisine girmektedir. Ayrıca saygılı olma ahlaki bir davranış olması hasebiyle karakterde bireyin ahlaksal yönünü oluşturduğu için değerler eğitimi karakter eğitimine hizmet etmiş olmaktadır. Aslında değerler eğitimi ve karakter eğitimi öz olarak bakıldığında aynı amaca hizmet etmektedir. Değerler de bireyin topluma uygun davranışlar sergileyerek yaşamasına olanak sağlamaktadır. Bu açıdan bakıldığında karakter eğitimi ve değerler eğitimi bireyin daha iyi bir birey olması, toplumsal düzene uyum sağlaması yönünde çalışmaktadır.

2.3.2.9. Türkçe Öğretimi Programında Değerler Eğitimi

Geçmişten günümüze doğru değerler eğitiminin önemi gittikçe artmaktadır. Bunun en önemli göstergesi 2015 Türkçe Dersi (1-8. Sınıflar) Öğretim Programında değerler eğitime yönelik programın amaçları kısmında 12. maddedeki “Millî, manevi, ahlâki, tarihî, kültürel, sosyal, estetik ve sanatsal değerlere önem vermelerini sağlamak; milli duygu ve düşüncelerini güçlendirmek” (Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, 2015: 5) ifadesidir. İlâveten “Sınıf Düzeyine Göre Temalar ve Konu Örnekleri” bölümünde “Biz ve Değerlerimiz” ve “Millî Kültürümüz” temalarında ağırlıklı olmakla birlikte diğer temalarda da millî ve evrensel değerlerin öğrencilere verilmesi planlanmıştır. “2017 Türkçe Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar)”na gelindiğinde ise “Öğretim Programında Değerler Eğitimi” adlı bir başlık bulunmaktadır. Bu başlıkta değerler eğitiminin öneminden, amacından ve nasıl sunulacağından bahsedilmektedir. Programın içerisinde “Türkçe Dersi Öğretim Programının Genel Amaçları” başlığı altında yine değerler eğitime yönelik bir ifade yer almaktadır. Bu ifade “millî, manevi, ahlâki, tarihî, kültürel, sosyal değerlere önem vermelerinin sağlanması, millî duygu ve düşüncelerinin güçlendirilmesi” (T.C. Millî Eğitim Bakanlığı, 2017: 10) şeklinde yer almaktadır. Programın “Temalara İlişkin Açıklamalar” bölümünde de “Erdemler” ve “Millî

Kültürümüz” gibi işlenmesi zorunlu temalarda değerler eğitimi ağırlıklı olarak sunulmakla birlikte diğer temalarda da değerler eğitimine yer verilmiştir. “2018 Türkçe Dersi Öğretim Programında (İlkokul ve Ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar)” ise değerler eğitimine yönelik “Öğretim Programının Amaçları” başlığı altında 3. maddede “Ortaokulu tamamlayan öğrencilerin, ilkokulda kazandıkları yetkinlikleri geliştirmek suretiyle millî ve manevi değerleri benimsemiş, haklarını ve sorumluluklarını yerine getiren...” (T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, 2018: 3) ifadesi yer almaktadır. Programda “Değerlerimiz” başlığı bulunmaktadır. Burada değer ne olduğu açıklanmış, önemi ve amacı vurgulanmış ve nasıl verileceği belirtilmiştir. “Türkçe Dersi Öğretim Programı’nın Özel Amaçları” bölümünde “millî, manevi, ahlaki, tarihî, kültürel, sosyal değerlere önem vermelerinin sağlanması, millî duygu ve düşüncelerinin güçlendirilmesi” (T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, 2018: 8) ifadesi ile değerler eğitimine yönelik amaçlar belirtilmiştir. Ayrıca programda “Temalara İlişkin Açıklamalar” bölümünde “Erdemler” ve “Millî Kültürümüz” adlı zorunlu temalarda değerler eğitimine ağırlık verilmekle birlikte diğer temalarda da değerler eğitimine yer verileceğinden bahsedilmiştir.

Görüldüğü üzere 2015 programında iki yerde değerler eğitiminden bahsedilirken 2017 programında üç yerde bahsedilmiş, 2018 programında ise dört yerde bahsedilmiştir. Bu da eğitim sisteminde değerler eğitiminin gün geçtikçe önem kazandığının somut bir göstergesidir.

Türkçe dersi, hayat bilgisi, sosyal bilgiler, tarih, coğrafya, vatandaşlık gibi millî değerlerin ağırlıklı olarak işlendiği dersler ile ilişkili bir derstir. Türkçe dersi içerisinde barındırdığı okuma ve dinleme metinleri ile millî ve evrensel değerleri öğrencilere aktarmaktadır. Böylelikle kişi kendi ve toplum için kendine yeten, iyi bir bireye dönüşmektedir (Karatay, 2011: 1445).

2.3.3. Çizgi Filmlerde Karakter Eğitimi Etkileyen Temel İletiler

Çizgi filmler, içerisinde iletiler barındırmaktadır. Bu iletileri çizgi filmler, karakterleri aracılığıyla çocuklara sunmaktadırlar. Çocuklarda sosyal öğrenme ile bu iletileri öğrenmektedirler. Çocuğun ailesi denetim uygulasin ya da uygulamasin çocuk, çizgi film iletilerini almakta ve bu yönde düşünce ve davranışlarını yani

karakterini şekillendirmektedir. Özellikle ebeveynleri çalışan çocuklarda, televizyonun karakter oluşumu üzerinde büyük etkisi vardır.

Çizgi filmler pek çok ileti sunmaktadır. Bu çalışmada iletiler ahlaki iletiler, psikolojik iletiler, sosyal iletiler ve ekonomik iletiler olmak üzere dört temel başlık altında sınıflandırılmıştır. Çizgi filmlerin bu iletileri oluşturulurken, Erkan, 2016; Kılınç, 2013; Kızılar ve Canikli, 2015; Malatya, 2013; Orhan, 2013; Çankırlı, 2015; Turan ve Ulusuy, 2014 kaynaklarından yararlanılmıştır.

A. Ahlaki İletiler

Bireyin ahlaki yönüne hitap eden iletilerdir. Bireyin topluma karşı sergilediği davranışlara yöneliktir. Bu iletiler bireyin vicdan yönünü oluşturmaktadır. Ahlaki iletiler bölümünde “dürüstlük” ve “yalan” iletileri yer almaktadır.

a. Dürüstlük

Bireyin özü ve sözünün bir olması, hile, ikiyüzlülük ve yalandan uzak durmasıdır. Bir işi olayı olduğu gibi ifade etmektir. Eksik ya da fazla bir şey eklenip çıkarılmamasıdır.

Dürüstlük davranışı sayesinde bireye çevresi güven duymaktadır. Bu da bireyin kendine olan güvenini arttırmaktadır. Çünkü yaptığı işlerin ya da söylediği sözlerin bir ağırlığının olacağını ve kabul göreceği bilir. Bundan ötürü dürüstlük iletileri birey açısından oldukça olumlu ve önemli bir iletidir.

b. Yalan

Yalan kavramı bir iş konusunda gerçek olanın dışında kandırma maksadıyla söylenen sözdür. Bir gerçeğin yanlış ya da hatalı söylemi yalan olmaz. Bir söylemin yalan olması için kandırma, aldatma amacı olmalıdır. Bireyin yalana başvurmasının bir sürü sebebi vardır. Bunlar ceza görme, reddedilme, zarar görme ve başkalarını düşünmedir.

Yalan davranışı bireyin çevresindeki güvenilirliğini azaltmaktadır. Bu da bireyin kendine olan güvenini düşürmekte hatta kendini işe yaramaz olarak

görmesine sebep olmaktadır. Çünkü birey yaptığı ya da söylediği her şeye şüphe ile yaklaşılacağını bilir. Bu da bireyi karamsarlığa ve olumsuzluğa iter. Yalan iletisi birey için olumsuz bir iletidir. Ancak pek çok çizgi filmde sık sık yalan söylendiği görülmektedir.

B. Psikolojik İletiler

Psikoloji, “bir grubu, bir bireyi belirleyen hareket etme, düşünme, duygulanma biçimlerinin bütünü” (TDK, 2006) olarak tanımlanmaktadır. Bireyin doğuştan gelen ve daha sonra kazandığı davranış özelliklerine yönelik olan iletilerdir. Bu iletiler bireyin kişiliğine yönelik verilen mesajlardır. Bu başlık altında “Sabır, kararlılık, kıskançlık, umut, öfke, iyilik-kötülük, haklılık-haksızlık, kin, şiddet, paylaşım, merhamet, sevgi, saygı” iletileri yer almaktadır.

a. Sabır, Kararlılık

Sabır kavramı, bireyin karşılaştığı zorluklar karşısında sakin bir şekilde beklemesidir. Bir diğer anlamı da bireyin öfkelenecek durumlarda metanetini korumasıdır. Bireyin yaşadığı olumsuzluk ve zorluklarda sakin kalarak mücadele etmesine yönelik bir iletidir.

Sabırlı bireyler çevresi tarafından hoş karşılanmakta hatta takdir görmektedir. Bu bireyler ani kararlar vermedikleri için hata yapma oranları azdır. Bu ileti birey açısından olumlu ve önem arz etmektedir.

Kararlılık kavramı, bireyin bir konu üzerine bir tutum sergileyerek bunu sürdürmesidir. Bir konu hakkında istikrarlı olma durumudur. Bireyin sergilediği kişilik tutumunun kendi içerisinde zıt düşmemesidir.

Bireyin yaptığı işte başarıya ulaşmasında kararlı bir tutum içerisinde olması önemlidir. Ayrıca kararlı kişiler toplum tarafından takdir gören ve davranışları kestirilebilen kişilerdir. Bu açıdan kararlı olma iletisi bireyin başarıya ulaşmasında ve toplumda birey olarak yer edinebilmesinde önemlidir.

b. Kıskançlık

Kıskançlık, bir kişinin ya da bir ilişkinin kaybedilmesinden doğan korkuyla bireyin yaşadığı karmaşık ruh hâlidir. Bir diğer tanımı ise bireyin başka bir bireyin özellikleri, imkânı gibi hususlara gıpta etmesidir.

Bireyi yalnızlığa iten ve çevresinde dışlanan biri hâline gelmesine yol açan bir iletidir. Çünkü iki tanımda da bireyin yaptığı bir davranışsal bozukluk olduğuna değinilmiştir. Bu da bireyin çevresi tarafından olumsuz karşılanmasına ve dışlanmasına yol açmaktadır. Kıskançlık iletisi birey açısından olumsuz bir iletidir.

c. Umut

Bireyin var olan durumdan daha iyi durumların olabileceğine yönelik güttüğü olumlu his ve düşüncelerdir. Bireyin yaşama arzusunu destekleyen bir iletidir. Birey hayatın olumsuz ve zorluklarına rağmen duraksamadan yaşama devam etmesine, hayatının her anından zevk almasına imkân sağlamaktadır. Umut iletisi bireye yaşama enerjisi vermektedir. Bu açıdan olumlu ve önemli bir iletidir.

d. Öfke

Bireyin yaşadığı üzüntü, acı, incinme gibi duygular sonucu gösterdiği saldırganlık ya da kızgınlık durumudur. Öfke bireyin çevresine ve kendisine zarar verdiğini gösteren bir iletidir.

Bu özellik toplum tarafından hoş karşılanmamaktadır. Çünkü öfkeli bireyler ani kararlar alarak olumsuz sonuçlara neden olacak davranışlar sergilemektedir. Hem kendine hem de başkalarına zarar vermektedir. Toplum bu özelliğe sahip bireylere mesafeli yaklaşmaktadır. Bu açıdan bireyin sosyalliğini olumsuz etkileyen bir iletidir.

e. İyilik-Kötülük

İyilik, bireyin hiçbir karşılık beklemeden gösterdiği yardımdır. Bu ileti bireylere iyi insanların mutlu ve sevilen bireyler olduğuna yönelik mesaj vermektedir. İyilik yapan bireyler toplum tarafından onaylanmakta, saygı görmekte

ve örnek gösterilmektedir. Toplumun sahip çıktığı bu özelliğe sahip olan bireyler toplumun önemli bir parçası hâline gelmektedir. Toplum tarafından benimsenen onaylanan bireyin, özgüveni artmaktadır. Ayrıca sergilediği davranışın onay görmesinden dolayı toplumdaki bazı bireylere örnek teşkil etmektedir. Bu davranış toplum içerisinde yayılmaya başlamaktadır. Birey için olumlu bir iletidir.

Kötülük, bireyin bir başkasına zarar verme girişimidir. Bu zarar fiziksel, maddi ya da manevi şekilde olabilmektedir. Bu ileti çizgi filmlerde genellikle kötülük yapan bireylerin sevilmediği, dışlandığı ve giriştiği mücadeleyi kaybettiği şeklinde verilmektedir.

f. Haklılık- Haksızlık

Haklılık, bireyin adalete, kurallara uygun olma durumudur. Çocuğa haklı bireylerin toplum tarafından benimsenen ve sevilen kişiler olduğu mesajı verilmektedir. Ayrıca bu kişiler saygı gören, güven duyulan kimselerdir. Bu açıdan çocuklar için olumlu ve önemli bir iletidir.

Haksızlık, bireyin adalet ve kurallara aykırı şekilde davranışlar geçekleştirmesidir. Bu davranışı sergileyen bireyler toplum tarafından hoş karşılanmaz ve dışlanmaktadır. Bu sebeple bireyler haksızlık yapma eyleminden kendilerini sakınmaktadır. Bu ileti çocuklara haksızlık yapan bireylerin toplum içerisinde düştüğü olumsuz durumu anlatmaktadır. Çocuk bu iletiden çıkarımda bulunarak haksızlık yapmaktan uzak durmaktadır.

g. Kin

Birine karşı duyulan gizli düşmanlık ve öç alma isteğidir. Bireyin hayatını olumsuz etkileyen bir iletidir. Çünkü kin güden birey kendi yaşamının değerinin farkına varmadan var olan zamanlarını olumsuz bir şekilde harcamaktadır. Bireyde saplantıya yol açabilen bir iletidir. Birey tüm yaşamını bu iletiye göre düzenleyerek yaşamaktadır. Bu da bireyin kendisine verdiği en büyük zarardır. Çünkü yaşam belirli bir zaman dilimini kapsayan ve bu zamanın geri sarılamadığı bir süreçtir. Bu sebeple her anın çok büyük önemi vardır. Ancak kini olan biri bunun farkında değildir. Bu açıdan birey için olumsuz bir iletidir.

h. Şiddet

Şiddet, “bireyin fiziksel, cinsel, psikolojik ve ekonomik yönden zarar görmesiyle ya da acı çekmesiyle sonuçlanan veya sonuçlanması muhtemel hareketleri, buna yönelik tehdit ve baskıyı ya da özgürlüğün keyfi engellenmesini de içeren, fiziksel cinsel, psikolojik, sözlü veya ekonomik her türlü tutum ve davranıştır” (evicisiddet.adalet). Şiddet bireyin bir başkasına maddi ya da manevi olarak zarar vermesidir. Temelinde psikolojik sorunlar ya da bireyin eksiklikleri yatmaktadır. Birey genlerden gelen ve çevreden edindiği özellikler ile şiddete eğilimli olabilir. Bu tip durumlarda şiddet psikolojik bir boyut kazanmakta ve tedavisiz çözülememektedir. Şiddet kullanan bireyler toplum tarafından hoş karşılanmayan ve uzak durulan bireylerdir. Şiddet davranışını gerçekleştiren bireyler yalnız bırakılmaktadır. Bu sebeple şiddet iletisi birey için olumsuz bir iletidir.

i. Paylaşım

Bireyin elinde olan maddi ürünleri ve manevi imkânları bir başkası ile paylaşması ve bölüşmesi durumudur. Paylaşım bireyin iyiliğinden kaynaklanmaktadır. Çünkü elinde olan imkânları karşılık beklemeden başkalarıyla paylaşmaktadır. Bu nedenle toplumda paylaşımcı bireyler değer görmektedir. Birey için olumlu ve önemli bir iletidir.

j. Yardımseverlik

İnsanlara yardım etmeyi seven ve bu durumdan hoşlanan, yardım etme fırsatlarını değerlendiren kimsedir. Bu davranışın temelinde iyilik yatmaktadır. Bu davranışı sergileyen bireyler çevresi tarafından önemsenmekte, saygı duyulmakta ve örnek gösterilmektedir. Yardımseverlik iletisi çocuk için olumlu bir iletidir. Çocuğa insani değerleri aşıl原因, öğreten ve her şeyin bir karşılığı olmayacağını öğreten bir iletidir.

k. Bağışlayıcılık

Bireyin kendi elindeki bir malı, imkânı başkalarına iyilik yapma amacıyla karşılıksız olarak vermesidir. Birde bireye karşı yapılan hata ve zarar vermeden sonra

bunu ona yapan kişiyi cezalandırma yerine affetme davranışı olarak da karşımıza çıkmaktadır. Bağışlayıcı olmak birey için olumlu bir özelliktir. Çünkü insan bağışlama yaparken kendi içerisindeki olumsuz duyguları yenerek bunu gerçekleştirmektedir. Bu da birey açısından bir irade göstergesidir.

l. Cinsellik

Erkek ve kadının cinsel özelliklerinin tümü cinselliğe girmektedir. Çizgi filmlerde cinsellik iletisi oldukça sakıncalıdır. Belli bir dönemde öğrenmesi gereken bir bilgiyi erken dönemde öğrenmesi çocukta kafa karışıklığı, o konuya karşı utanma, korkma gibi duygulara hatta saplantılara yol açabilmektedir. Bu sebeple cinsellik iletisinin çizgi filmlerde sunulması sakıncalıdır.

m. Dostluk

Kişinin yakınında olan, destek olan, sırdaş olan, zor zamanlarında yanında bulunan bireyi seven, değer veren arkadaştan ileri bir ilişkidir. Dostluk insanlar için önemli bir kavramdır.

n. Merhamet

Bireyin içerisinde gerçekleşen acıma duygusudur. Bireyin karşılaştığı olumsuz bir durumdan etkilenmesi ve yardım etme, iyilik yapma ya da bağışlama gibi eylemleri gerçekleştirmesine yol açan tesiri yüksek bir duygudur. Merhametli insan kendine ve çevresine karşı oldukça olumlu bir bireydir. Çevresi tarafından sevilen kişi aynı zamanda kendisine de değer verip sevmektedir. Merhamet duygusu olan bireyde vicdan azabı olmaz. Çünkü vicdan azabı çekeceği bir durumu gerçekleştirmez. Bu sebeple merhamet duygusu çocuklar için olumlu ve önem arz eden bir iletidir.

o. Sevgi

İnsan doğumundan itibaren sevgiye muhtaç bir varlıktır. Sevgisiz birey kendi içerisinde kapanır, depresyona girer ve zaman içerisinde hayattan soyutlanarak intihara doğru giden bir süreç içerisinde yol alır. Bu sebeple sevgi insan için en temel yaşam kaynağıdır.

p. Saygı

Bireyin kendinden büyüklere, kutsal şeylere ya da fikir ve görüşlere karşı sevgi, çekinme duygusu ve incelikle karışık olarak sergilenen bağlılık duygusudur. Saygı geçmişten günümüze kadar insanoğlunun önem verdiği ve ihtiyaç duyduğu bir unsurdur. Çünkü saygı karşısındakine değer verme, önemseme anlamı içermektedir. Bu sebeple toplum tarafından da çok önem verilen bir kavramdır. Hatta saygı Maslow'un "İhtiyaçlar Hiyerarşisi"nde de kendine yer bulmuştur. Bu hiyerarşiye göre insanın doğuştan gelen ihtiyaçları vardır. Var olan bu ihtiyaçlar insanın davranışlarına yön vermektedir. Saygı da bu ihtiyaçlardan biridir (bk. Şekil 9).

Şekil 9: Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi

(www.pskolojk.blogspot.com)

Saygı iletisi bu açıdan çocuk için önemli bir iletidir. Küçük yaşta davranış şekillendirme açısından önemlidir. Ayrıca çocuk çizgi filmlerde saygılı bireylere karşı toplumun değer verip gösterdiği ilgiyi görecektir, bu da çocuk için bir örnek olacaktır.

C. Sosyal İletiler

Bireyin sosyal yönüne yönelik olan iletilerdir. Bireyin toplumda nasıl bir yer edineğine yönelik ya da edineceğine yöneliktir. Sosyal iletler bölümünde "aile, yönetici ve yönetilen ilişkileri" iletileri yer almaktadır.

a. Aile

"Aile; anne, baba ve çocuklardan oluşan en küçük toplum birimini ifade etmektedir. Bu bakımdan aile toplumun temel taşı sayılmıştır" (Kızıler Canikli,

2015: 234). Birey doğumundan itibaren ailenin şekillendirmesiyle büyümeye ve hayata adım atmaya başlar. Bireyin ilk öğretmeni ailesidir. Doğruyu yanlış öğrenmesinde, değer yargısı geliştirmede, nasıl biri olacağını, düşünce yapısını ve davranışlarını şekillenmesinde ailesinin payı yüksektir. Bu sebeple çizgi filmlerde aile iletisi önemlidir. Çocuklarıyla ilgili, doğru davranışlara yönlendiren bir aile örneği çocuk için iyi bir örnekken çocuklarıyla ilgilenmeyen doğru ve yanlış davranışlara bakmayan bir aile örneği de çocuk için olumsuz bir örnek olmaktadır.

b. Yönetici/Yönetim

Yönetme gücünü elinde bulunduran, yöneten kişilerin nasıl bireyler olduğuna yönelik verilen iletidir. Bir yöneticinin nasıl olması gerektiği, hangi vasıflara sahip olması gerektiği çizgi filmler ile çocuklara aktarılmaktadır. Yönetici olmanın sorumluluklarını, yaşam şeklini çocuklar bu ileti sayesinde öğrenmektedir.

c. Yönetilen

Yönetme gücünü elinde bulunduran kişinin yönettiği kesimdir. Bu kesim verilen işleri yerine getiren, var olan düzenin devam etmesini sağlayan kesimdir. Çocuklar yönetilen kesimin görev ve değerini bu ileti sayesinde anlamaktadır. Çocuğu, yönetilen kesimin toplum içerisindeki yerini anlaması açısından olumlu ve önemli bir iletidir.

D. Ekonomik

Bireye ekonominin ne işe yaradığını, ne gibi güçler kazandırdığını anlatan iletidir. Bu ileti sayesinde çocuk günümüz yaşam düzeninin nasıl sağlandığının ana fikrini kavramış olacaktır. Ekonomik iletiler bölümünde “maddiyat” iletisi yer almaktadır.

a. Maddiyat

Para ve para ile ilgili şeyleri kapsayan kavramdır. Bu ileti çocuklara paranın ne anlama geldiğini, paranın sağladığı avantajları öğretmektedir. Çocuklara paranın nasıl kullanılacağını, paranın gücünü anlatan bu ileti çocuklar açısından oldukça önemli bir iletidir.

Sosyal psikolojik ve diğer iletiler iç içe kullanılan kesin sınırlarla birbirinden ayırmak mümkün değildir. Çizgi filmlerde bu iletilerin hepsi ya da birkaçı yer alabilmektedir. Türkçe Dersi Öğretim Programında “Öğretim Programlarının Amaçları, Değerlerimiz ve Türkçe Dersi Öğretim Programı’nın Özel Amaçları” başlıkları altında da değerlerden ve bu değerlerin öğrencilere kazandırılması gerektiğinden bahsedilmiştir.

BÖLÜM III

3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın yöntemi, evren ve örnekleme, veri toplama araçları ve verilerin analizi kısmına yer verilmiştir.

Şekil 10: Araştırma Sürecinde İzlenen Yol

Bu araştırmada nicel verilerden hareketle nitel durumların açıklamasına yardım edebilmek amacıyla karma yöntem kullanılmıştır. Karma yöntem, Balcı tarafından şu şekilde tanımlanmaktadır:

“Bu tür bir araştırma araştırmacının, nitel araştırmayı araştırmanın bir aşamasında, nicel paradigmayı da diğer aşamasında kullanmasıdır. Örneğin bir araştırmanın önce deneysel bir araştırma yapması, sonra deneysel araştırmanın katılımcıları ile deneysel araştırmayı nasıl algıladıklarını saptamak üzere bir görüşme yapması, en sonunda da elde edilen yanıtları, araştırmanın bulguları ile uyuma becerilerini görüşmek üzere karşılaştırması böyledir. Bu tür karma araştırma, bir anlamda kapsamlı bir araştırma içinde iki ayrı küçük çaplı araştırmanın yapılması gibidir” (Balcı, 2011: 44).

Bu sebeple araştırma, hem nitel hem de nicel araştırma yöntemleri kullanılarak oluşturulmuştur. Araştırmanın nitel bölümünde ağırlıklı olarak görüşme yöntemi kullanılırken nicel bölümünde hazırlanan anket ile tarama yönteminden

yararlanılmıştır. Nitel bulgular içerik analizi yöntemiyle, nicel bulgular frekans analizi yöntemi ile analiz edilmiştir.

3.1. Örneklem Grubu

Çalışmada amaçlı örnekleme yönteminden yararlanılarak araştırmaya kaynaklık eden örneklem grubu belirlenmiştir. Amaçlı örnekleme yönteminin kullanılma sebebiyse çalışma amacına uygun araştırma grubunu belirlemektir. Çalışma Türkçe Eğitimi alanında yapıldığı için Türkçe Eğitiminin kapsadığı sınıflar içerisinde son çocukluk dönemine denk gelen 5. sınıfların örneklem olarak seçilmesidir. Bu kısımda amaç araştırma sonucunda elde edilecek bulguların genellenebilir olmasıdır. Çalışmanın iki farklı örneklem grubu bulunmaktadır.

1. Birinci örneklem grubunu ilköğretim öğrencileri oluşturmaktadır. Bu bağlamda Giresun ilinin Merkez ilçesinde tesadüfi biçimde seçilen toplam 7 okulda 5. sınıf seviyesinde öğrenim gören 697 öğrenci çalışmayı oluşturmaktadır. Çalışma grubuna dâhil edilen okulların listesi ve Millî Eğitim Bakanlığında alınan izin belgesi EK3'te gösterilmiştir. (bk. Ek 3) Ayrıca yapılan çalışma Giresun Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinatörlüğünde EĞT-BAP-C-0911-2017-165 nolu proje dosyası olarak yürütülmektedir.
2. İkinci örneklem grubunu ise anket uygulanan 5. sınıf öğrencilerinin velileri oluşturmaktadır. Giresun ilinde tesadüfi biçimde seçilen toplam 7 okulda 5. sınıf seviyesinde öğrenim gören öğrencilerin velilerinden 25 veli araştırmanın ikinci örneklemini oluşturmaktadır.

“Nicel araştırmalarda nitel araştırmalarda olduğu gibi sayıca fazla bir örneklemin olması şart değildir. Mülakat, projektif teknikler ya da ölçümü çok zaman alan teknikler kullanıldığında küçük örneklem tercih edilir ve daha uygundur” (Balcı, 2011: 107). Bu sebeple araştırmada örnekleme yansıtması için 25 veli görüşme için yeterli olmaktadır. Araştırmanın birinci örneklemini 697 katılımcı oluşturmaktadır. Bu katılımcıların 370'i erkek, 327'si kız öğrencidir. Katılımcı grup ortalama olarak 11 yaşındadır. Araştırmanın ikinci örneklemini ise çocuğu 5. sınıfta öğrenim gören, 25 veli oluşturmaktadır.

3.2.Verilerin Toplanması

“Veriler, belli konudaki gerçeklerin sembolik ifadeleridir. Veriler işlenmemiş kanıtlardır; ekonomik bir değere henüz dönüşmemiş ve insan davranışı üzerinde etkisi olmayan dayanaklardır. Araştırmada veriler araştırma amacını gerçekleştirmek için gerekli olan kanıtlardır” (Balcı, 2011:149). Karma yöntem söz konusu olduğunda veriler nicel ve nitel olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Her iki veri türünün kesiştiği ve çeliştiği noktalardan hareketle yeni veri grubu daha oluşabilir. Sosyal bilimlerde ve eğitim bilimlerinde yapılan çalışmaların temel değişkenlerden biri insan olduğundan, elde edilen verilerin güvenilirlik ve geçerliliğini arttırmak amacıyla işlemler yapılmıştır. Araştırmamızda örneklemi daha iyi analiz edebilmek için her iki örneklem grubu içinde veri toplama aracı hazırlanmıştır. Tablo 2’de gösterilmiştir (bk. Tablo 2)

Tablo 2: Araştırmanın Nitel ve Nicel Boyutları

Grup	Nicel İşlemler	Nitel İşlemler
9-12 Yaş Grubu 5. Sınıf Öğrencileri (697 katılımcı)	Öğrenci Anket Formu	
İlköğretim 5. Sınıf Öğrencilerinin Velileri (25 kişi)		Veli Görüşme Formu

“Çizgi Film” ve karakter eğitimi anahtar kelimelerinden hareketle film ve programlar, çocukların anketlere verdiği cevaplara göre tespit edilmiştir. 2017-2018 eğitim öğretim döneminde yapılan veri toplama sürecinde katılım sağlayan 697 öğrenci ve 25 öğrenci velisinden alınan cevaplara göre 112 tane izlenen çizgi film tespit edilmiştir. Veri toplama sonucunda tespit edilen bulgular, bulgu ve yorumlar kısmında değerlendirilmiştir.

Çizgi filmlere yönelik oluşturulan bu havuzun belirlenmesine olanak sağlamak için oluşturulan “öğrenci anket formu” ham hâliyle 3 alan uzmanına

yönlendirilmiştir. Birbirinden bağımsız olarak değerlendirme yapan alan uzmanları, biri araştırmaya yön veren tez danışmanı olmak üzere, üniversitelerden seçilmiştir (bk. Tablo 3).

Tablo 3: Öğrenci Anket Formu Yönelik Uzman Görüşleri

Alan Uzmanı	Çalışma Alanı	Görüş
1. Uzman(Danışman)	Türkçe Eğitimi	Uygun
2. Uzman	İstatistiksel Analiz	Uygun
3. Uzman	Türk Dili ve Edebiyatı	Geliştirilmeli

Alan uzmanlarının iki tanesi veri toplama aracını uygun bulurken uzmanlardan bir tanesi geliştirilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Alan uzmanların görüşleri doğrultusunda anketin eksikleri giderilerek geliştirilmiştir. Hazırlanan anket formu veri toplama süreci başlamadan önce bir pilot okul seçilerek 30 öğrenciye uygulanmıştır. Öğrencilerin anketi cevaplama sürecindeki gözlemler ve öğrenci dönütlerine göre ankete son hâli verilmiştir. Son hâli verilmiş anket formu vasıtasıyla, çalışma grubuna alınan okullardaki 5.sınıf öğrencilerinin genel demografik özellikleri (yaş, sınıf seviyesi vs.), televizyon izleme süreleri, çizgi film izleme süreleri, en çok sevdikleri çizgi filmler, çizgi filmlerde sunulması istenilen değerler ve çizgi filmlerde öğrenilen bilgiler bu form vasıtasıyla belirlenmiştir. Anket örneği EK 1’de yer almaktadır.

Çalışma grubuna dâhil edilen öğrencilerin velilerine ait görüşleri belirlenerek için “Veli Görüşme Formu” hazırlanmıştır. Veli Görüşme Formu Ek 2’de yer almaktadır. Veli Görüşme Formu hazırlanmış hâliyle alan uzmanlarının görüşlerine sunulmuştur. Bu görüşme formu, çalışmaya yön veren danışman dâhil 3 alan uzmanına yönlendirilmiştir. Birbirinden bağımsız olarak değerlendirme yapan alan uzmanları, tez danışmanı olmak üzere, kamu kurum ve üniversitelerden seçilmiştir (bk. Tablo 4).

Tablo 4: Veli Görüşme Formu'na Yönelik Uzman Görüşleri

Alan Uzmanı	Çalışma Alanı	Görüş
1. Uzman(Danışman)	Türkçe Eğitimi	Uygun
2. Uzman	İstatistiksel Analiz	Uygun
3. Uzman	Türk Dili ve Edebiyatı	Uygun

Alan uzmanlarının dönütüne göre son hâlini alan Veli Görüşme Formu aracılığıyla velilerin demografik özellikleri ve okuma eğilimleri tespit edilmiştir. Velilerin genel demografik yapıları, çocukların televizyon ile ilişkilerini kontrolü ve televizyonda çocuklarına yönelik programlardan beklentileri hakkında bilgiler, bu form vasıtasıyla belirlenmiştir.

Veli görüşmesi yapılmasının sebebi, öğrencilerin televizyon ile ilişkilerinden haberdar olma düzeyleri, gözlemleri doğrultusunda çocukların hangi çizgi filmleri izledikleri ve bu çizgi filmlerden nasıl etkilendiklerine yönelik bilgilerin tespit edilmesidir.

“Mülakat sürecinin etkili olabilmesi amacıyla mülakatın gerekli tüm aşamalarına uyulmaya özen gösterilmiştir. Bu aşamalar; hazırlık, düzenleme, mülakat yönetimi, kapanış değerlendirme” (Balcı, 2011) olarak tespit edilmiştir. Görüşmeye başlamadan önce velilere neden kendilerinin seçildiği açıklanmış, velilerin tereddütleri giderilmeye çalışılmıştır.

Görüşmenin de kendi içinde güçlü ve zayıf yönlerinin olduğu bilinmektedir. Öncelikle araştırmacı bilgi alınacak kaynak kişi ile yüz yüze iletişim kurabilir ve çalışması için daha tarafsız sonuçlar elde edebilir. Araştırmacının ve kaynak kişinin insan olması araştırmada yanlılık faktörünü ortaya çıkararak araştırmada nesnel sonuçlara ulaşılmasını engelleyebilir. Yıldırım ve Şimşek (2013,150-155) tarafından görüşmenin güçlü ve zayıf yönleri şu şekilde açıklanmıştır:

Güçlü yönleri; esneklik, yanıt oranı, sözel olmayan davranış, ortam üzerindeki kontrol, soru sırası, anlık tepki, veri kaynağının teyit edilmesi, tamlık ve derinlemesine bilgi olarak sıralanırken; zayıf yönleri de maliyet, zaman, olası

yanlılık, kayıtlı veya yazılı bilgileri kullanamama, zaman ayırma güçlüğü, gizliliğin ortadan kalkması, soru standardının olmayışı ve bireylere ulaşma güçlüğü olarak açıklanmıştır.

Bu araştırmanın bireysel görüşme öncesinde velilere, eğitsel bir amaçla gerçekleştirildiği, kişisel bilgilerin çalışma dışı bırakılacağı ve çalışmaya katılmada gönüllüğün en temel esas olduğu bildirilmiştir. Hedeflenen görüşme süresi 10 dakika olarak belirlenmiştir. Görüşme süresi konusunda velilere zaman kısıtlaması yansıtılmadan yapılmıştır. Görüşmeler en kısa 5 dakika en fazla 11 dakika sürmüştür.

Görüşme formu, veliler tarafından rahatlıkla algılanıp anlaşılabilir açık uçlu sorularla oluşturulmuş, hedef odaklı ve araştırmanın amacına yönelik bulgular içerecek sorularla hazırlanmıştır. Görüşme esnasında veliler yönlendirilmemiş ve görüşme cevapları görüşmecinin isteğine bağlı olarak görüşmeci tarafından yazılı kayda geçirilmiştir. Katılımcıları rahat olabilecekleri ve kendilerini güvende hissedebilecekleri bir ortam ve uygun koşullar sağlanmaya çalışılmıştır.

Verilerin analizinde öğrencilerden elde edilen sayısal verilerin yanı sıra, görüşme formları sonucu elde edilen nitel veriler de etkili olmuştur. Velilere verilen veli görüşme formu neticesinde öğrencilerin en çok izledikleri çizgi filmler tespit edilmiştir. Tespit edilen çizgi filmlerin öğrencilerin karakter gelişimini nasıl etkiledikleri tespit edilmeye çalışılmış ve değerlendirilmiştir.

3.3. Verilerin Analizi

Araştırmada toplanan veriler nitel ve nicel olmak üzere iki grup olarak tasnif edilmiştir. Nicel araştırma sonuçları öğrencilere verilen anket formu neticesinde toplanan verilerin SPSS 20.0.0 programı ile frekans analizi yapılmasıyla elde edilmiştir. Frekans analizi sonucu çocukların en çok izledikleri çizgi filmler, en sevdikleri kahramanlar, en sevmedikleri kahramanlar, duygusal olarak nasıl etkilendikleri, öğrendikleri bilgiler, en çok olmak istedikleri kahraman, izlemekten zevk aldıkları sahneler ile izlemekten rahatsız oldukları sahnelerin karakterlerine yansımaları ve çizgi filmlerde verilmesini istedikleri değerler listelenmiştir.

Veriler analiz edilirken bulguların asıllarına bağı kalınarak değerlendirmede bulunulmuştur. Bulgular bölümünde öğrencilerden elde edilen cevaplar, aynı şekilde aktarıldığı hâliyle alınmış, yapılan yorum ve değerlendirmelere müdahale edilmemiştir. Ancak anketin bir kısmında açık uçlu sorular olduğu için bu kısımlar kodlanarak nitel veri çözümlenme yöntemine göre çözümlenmiştir. Veli görüşme formundan elde edilen veriler de kodlanarak nitel veri çözümlenme yöntemine göre çözümlenmiştir.

“Toplanan verilerin ayrıntılı olarak rapor edilmesi ve araştırmacının sonuçlara nasıl ulaştığını açıklaması nitel bir araştırmada geçerliğin önemli ölçüleri arasında yer almaktadır” (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 255). Araştırma sürecinde gerek veri toplama araçlarında gerekse görüşme esnasında yönlendirmeye ya da ikililiğe düşürecek soruya mahal verilmemiştir. Anket ve veli görüşmeleri uygulamaları olabildiğinde her türlü yönlendirmeden kaçınılacak şekilde katılımcılar tarafından cevaplanmıştır.

Çalışmanın son kısmında veli ve öğrencilerden elde edilen veriler ile mülakat neticesinde elde edilen verilerin analizinden sonra frekans analizi ile öğrencilerin hem en çok izledikleri çizgi filmleri hem de duygusal olarak bu çizgi filmlerden nasıl etkilendikleri değerlendirilmiştir. Çizgi filmlerin çocukların karakter gelişimi üzerindeki rolü/etkisi ortaya konmuştur.

BÖLÜM IV

4. BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde bulgular iki temel başlık altında ele alınmıştır. İlk bölümde öğrencilerden toplanan veriler değerlendirilmiş ve karakter eğitimi ile ilişkilendirilmiştir. İkinci bölümde, velilerle yapılan görüşmeler analiz edilmiş bulgular daha nesnel bir sunum amacıyla tablolara yansıtılmıştır.

697 katılımcının 370'i erkek, 327'si kız öğrencidir. Katılımcı grup ortalama olarak 11 yaşındadır.

4.1. Genel verilerin değerlendirilmesi

Bu bölümde veriler genel olarak incelenmiş ve yorumlanmıştır.

A. Nicel Bulgular

Tablo 5: Ebeveynlerin TV İzlenmesine İzin Verip Vermeme Durumu

		n	%
Ailenizin TV izlemeye yönelik tutumu	Evet	515	74,3
	Hayır	5	,7
	Bazen	173	25,0
	Toplam	693	100,0

697 katılımcıdan 4 kişi bu soruya cevap vermemiştir. Bu da genel katılımcıların %0,6'sını oluşturmaktadır.

Tablo 5'ten hareketle ebeveynlerin, çocuklarının televizyon izlemelerine izin verme durumları incelendiğinde; %74,3'üne izin verildiği, %0,7'sine izin verilmediği, %25'ine ise bazen izin verildiği görülmektedir. Bu verilerden hareketle ailelerin büyük bir kısmının çocuğunun televizyon izlemesinde bir sakınca görmediği sonucuna varılabilir.

Tablo 6: Cinsiyet ile Günde Ortalama Televizyon İzleme Arasındaki İlişki

		Cinsiyet		Total	
		Erkek	Kız		
Bir günde ortalama TV izleme süresi	1	n	128	119	247
		%	35,6%	36,6%	36,1%
	2	n	118	93	211
		%	32,8%	28,6%	30,8%
	3	n	54	83	137
		%	15,0%	25,5%	20,0%
	4 ve daha fazla	n	60	30	90
		%	16,7%	9,2%	13,1%
Toplam	n	360	325	685	
	%	100,0%	100,0%	100,0%	

Ki kare =17,687 ; p=0,001

697 katılımcıdan 12 kişi bu soruya cevap vermemiştir. Bu da genel katılımcıların %1,7'sini oluşturmaktadır.

Tablo 6'daki günlük ortalama televizyon izleme süresinin dağılımı incelendiğinde bir saat izleyenlerin oranı %36,1 iki saat izleyenlerin oranı %30,8 üç saat izleyenlerin oranı %20 iken, dört ve daha fazla izleyenlerin oranı %13,1 olarak tespit edilmiştir. Bu sonuçlardan hareketle katılımcıların çoğunluğunun iki saat ya da daha kısa bir süre televizyon izlediği sonucuna varılmaktadır. Bu sonuçtan yola çıkarak günlük yaşam içerisinde çocukların televizyon kullanımında ölçülü davrandıkları söylenebilir. Tabloda dikkat çekici unsurlardan biri de katılımcıların %33,1'nin üç saat ve üstü bir süre televizyon izlemesidir. Bu da öğrencilerin azınlık bir kısmının gün içerisinde vaktinin önemli bir kısmını televizyon karşısında geçirdiğini göstermektedir.

Tablo 7: Cinsiyet ile En Çok İzlenen Program Türü Arasındaki İlişki

		Cinsiyet		Total
		Erkek	Kız	
Müzik	n	83	113	196
	%	22,9%	34,8%	
Dizi	n	188	256	444
	%	51,8%	78,8%	
Çizgi Film	n	315	291	606
	%	86,8%	89,5%	
Film	n	193	184	377

Televizyonda en çok izlenen program türleri		%	53,2%	56,6%
Magazin	n	13	73	86
	%	3,6%	22,5%	
Belgesel	n	132	83	215
	%	36,4%	25,5%	
Futbol	n	211	24	235
	%	58,1%	7,4%	
Haber	n	97	59	156
	%	26,7%	18,2%	
Diğer	n	30	27	57
	%	8,3%	8,3%	

Birden fazla seçenek seçilebildiği için ki kare analizi yapılamamıştır.

Tablo 7'ye göre en çok izlenen programların dağılımı incelendiğinde; müzik programlarının %28,5 dizilerin %64,5 çizgi filmlerin %88,1 filmlerin ise %54,8 oranında izlendiği görülür. Magazin programları %12,5 belgesel %31,3 futbol %34,2 oranında izlenirken; haberler %22,7 diğer programlar ise %8,3 oranında izlenmektedir. Bu verilerden hareketle öğrencilerin karakterler aracılığıyla olayların gerçekleştirildiği seyretmeye ve eğlenmeye yönelik olan dizi, film ve çizgi film gibi programları diğer programlara göre daha çok tercih ettikleri görülmektedir. Ayrıca katılımcıların %88,1'nin çizgi film izlemesi, çocukların hayal dünyasının canlılığının bir göstergesidir. Tabloda yer alan %8,3 oranında seçilen diğer seçeneğine öğrenciler; basketbol, Güldür Güldür, yarışma programları, voleybol, Çocuktan Al Haberi, bilgi yarışması, spor programı, hava durumu, yemek programı, animasyon, eğlence programı gibi cevaplar vermiştir.

Tablo 8: Katılımcıların Çizgi Film İzleyip İzlememe Durumları

		n	%
Çizgi film izleme durumları	Evet	275	39,6
	Hayır	46	6,6
	Bazen	374	53,8
	Toplam	695	100,0

697 katılımcıdan 2 kişi yani %0,2 'si bu soruyu cevaplamamıştır.

Tablo 8'den anlaşılacağı gibi katılımcıların %39,6'sı çizgi film izlediğini belirtirken, %53,8'i bazen izlediğini, %6,6'sı ise izlemediğini belirtmiştir. Bu

tablodan hareketle öğrencilerin %93,4'ünün çizgi film izlediği sonucuna varılmaktadır.

Tablo 9: Cinsiyet ile Çizgi Film İzleme Süresi Arasındaki İlişki

		Cinsiyet		Total	
		Erkek	Kız		
Çizgi film izleme süresi	İzlemiyor	n	30	18	48
		%	8,1%	5,5%	6,9%
	1 saatten az	n	41	57	98
		%	11,1%	17,4%	14,1%
	1 saat	n	178	170	348
		%	48,1%	52,0%	49,9%
	2 saat	n	66	51	117
		%	17,8%	15,6%	16,8%
	3 saat	n	28	22	50
		%	7,6%	6,7%	7,2%
	4 saat	n	23	7	30
		%	6,2%	2,1%	4,3%
	4 saatten daha fazla	n	4	2	6
		%	1,1%	,6%	,9%
Toplam	n	370	327	697	
	%	100,0%	100,0%	100,0%	

Ki kare =15,044 ; p=0,020

697 katılımcıdan tamamı bu soruyu cevaplamıştır.

Tablo 9'da çocukların çizgi film izleme sürelerini gösteren dağılım incelendiğinde; izlemeyenlerin oranı %6,9'dur. Bir saatten az izleyenlerin oranı %14,2 bir saat izleyenlerin oranı %49,9 iki saat izleyenlerin oranı ise %16,8'dir. Üç saat izleyenlerin oranı %7,2 dört saat izleyenlerin oranı %4,3 olup dört saatten fazla izleyenlerin oranı %0,9'dur. Verilerden hareketle en göze çarpan durum öğrencilerin %49,9'u yani neredeyse yarısı çizgi filmleri bir saat izlediklerini belirtmektedir. Tablodan hareketle çizgi film izleme süresini bir saat ve altında tutan katılımcı oranı %64'tür. Bu da çocukların çizgi filmlere gün içerisinde bilinçli şekilde belirli bir zaman ayırdığının göstergesidir. Katılımcıların neredeyse 4/1'lik kısmı yani %29,1'lik bir kısım ise iki saat ve üzeri bir süre çizgi film izleyerek gün içerisinde vaktinin büyük bir kısmını çizgi film karşısında geçirmektedir. Tablo cinsiyet açısından değerlendirilince cinsiyet açısından izleme süreleri içerisinde anlamlı bir farklılık görülmemektedir.

Tablo 10: Ebeveynler Tarafından Yasaklanan Çizgi Film ve Programlar

		n	%
Ebeveynlerin Yasakladığı Programlar	Cartoon Network	34	13,7
	Cinsel içerik	10	4,0
	Korku filmleri	59	23,7
	Magazin programları	11	4,4
	Dizi	35	14,1
	Esrarengiz Kasaba	12	4,8
	Survivor	11	4,4
	Diğer	77	30,9
	Toplam	249	100,0

697 katılımcılarından 448 kişi yani %64,3'ü bu soruyu cevaplamayarak ailelerinin böyle bir kısıtlamasının olmadığını ifade etmiştir.

Tablo 10'daki ebeveynlerin çocukların izlemelerini istemediği program ya da çizgi filmlerin dağılımı incelendiğinde; korku filmlerinin %23,7 oranla ilk sırayı aldığı görülmektedir. Bunu %14,1 ile dizi, %13,7 ile Cartoon Network takip etmektedir. Esrarengiz Kasaba, %4,8, Survivor %4,4 ve cinsel içerikli programlar ise %4 oranında aile tarafından izlenmesi istenilmeyen diğer programlardır. Tablodan hareketle ailelerin çocuklarına en çok yasakladığı programların %23,7 gibi bir oranla korku filmleri olduğu görülüyor. Nedeni de çocukların korku filmlerini izleyip psikolojik bir travma yaşamalarını, karakter gelişimini olumsuz etkileyerek örneklerle karşılaşmalarını engellemektir. Tabloda yer alan diğer seçeneğinde ise çocuklar; +13 programlar, +18 programlar, çizgi filmler, Oscar Çöllerde, Rafadan Tayfa, Wiinx Club, Sürekli Dizi, Süpermen, Mucize Uğur Böceği ve Kara Kedi, Dinazor Makineler, Gumball, İstanbul Muhafızları, Caillou, Clarence gibi çizgi filmler, Deadpool, Recep İvedik, Şaban filmleri, Küçük Emrah filmleri, Marvel Filmleri, dövüş filmleri, futbol, futbol programları, tarih belgeselleri, Kanal 7, Disney Channel, Planet Çocuk gibi kanalları soruya cevap olarak yazmışlardır.

Tablo 11: Cinsiyet ile En Çok Beğenilen Çizgi Filmler Arasındaki İlişki

		Cinsiyet		Total
		Erkek	Kız	
Ben 10	n	18	0	18
	%	6,0%	0,0%	3,0%

En beğenilen çizgi film	Esrarengiz	n	20	33	53
	Kasaba	%	6,6%	10,7%	8,7%
	Gumball	n	39	19	58
		%	13,0%	6,2%	9,5%
	İlk 11	n	28	1	29
		%	9,3%	,3%	4,8%
	Keloğlan	n	15	10	25
		%	5,0%	3,2%	4,1%
	Kral Şakir	n	7	6	13
		%	2,3%	1,9%	2,1%
	Mucize Uğur Böceği	n	3	68	71
		%	1,0%	22,1%	11,7%
	Rafadan Tayfa	n	23	16	39
		%	7,6%	5,2%	6,4%
	Winx Club	n	1	16	17
	%	,3%	5,2%	2,8%	
Sürekli dizi	n	10	1	11	
	%	3,3%	,3%	1,8%	
Diğer	n	137	138	275	
	%	45,5%	44,8%	45,2%	
Toplam	n	301	308	609	
	%	100,0%	100,0%	100,0%	

Ki kare =135,604 ; p=0,000

697 katılımcıdan 88 kişi bu soruya cevap vermemiştir. Bu da genel katılımcıların %12,6'sını oluşturmaktadır.

Tablo 11'deki en beğenilen çizgi filmler incelendiğinde; Mucize Uğur Böceği %11,7, Gumball %9,5 ve Esrarengiz Kasaba'nın %8,7 en beğenilen çizgi filmler olduğu görülür. Bu çizgi filmleri Rafadan Tayfa %6,4 İlk 11 %4,8 Keloğlan %4,1 Ben 10 %3 Winx Club %2,8 Sürekli dizi ise %1,8 oranlarıyla takip etmektedir. En beğenilen diğer çizgi filmlerin oranı ise %45,2'dir. Katılımcıların ortak görüş sağladığı en çok beğenilen çizgi film Mucize: Uğur Böceği ve Kara Kedi adlı çizgi filmidir. Bu çizgi filmin ilk altı bölümü yani "Taş Kalpli, Baloncu, Taklitçi Kedi, Time Breaker, Bay Kuş ve Lady Wifi"adlı bölümleri izlenmiştir. Bu bölümlerden hareketle bu çizgi film, olağanüstü güçlere sahip karakterlerin kötülüğe karşı olan mücadelesini anlattığı ayrıca yardımseverlik, cesaret, dostluk, arkadaşlık gibi olumlu değerleri aktardığı görülmüştür. Ayrıca kibirli olma, bencillik, kıskançlık gibi de olumsuz değerlerde bu çizgi filmde çocuklara aktarılmaktadır. Bu çizgi film çocukların karakter gelişimini özellikle yardımseverlik ve dostluk değerlerinin ön planda olması hasebiyle olumlu etkilemektedir. İkinci en çok beğenilen çizgi film

Gumball adlı çizgi filmidir. Bu çizgi filmin ilk altı bölümü yani “Dvd, Sorumlu, Üçüncü, Borç, Son ve Elbise” adlı bölümleri izlenmiştir. Bu bölümlerden hareketle çizgi filmde okul çağındaki bir öğrencinin okul, mahalle ve aile ortamında yaşadıkları ve bu yaşadıklarına karşı sergilediği tutum anlatılmaktadır. Çizgi filmde kardeş sevgisi, şiddet, yalan, hile, dürüstlük, sevgi, kıskançlık, yardımseverlik, saygısızlık, paranın önemi gibi iletiler çocuğa verilmektedir. Bu iletilerden en baskını kardeş sevgisidir. Ancak bu çizgi film izleyen öğrenciler açısından olumlu değerler taşıdığı kadar birçok da olumsuz ileti de taşımaktadır. Çizgi filmde çocuklara günlük yaşama dair önemli bilgiler vermektedir. Ancak içerisinde cinsel sahnelerde barındırmaktadır. Gumball çizgi filmi içerisinde yararlı öğeler kadar zararlı öğelerin de bulunduğu bir çizgi filmidir. Bu sebeple bu çizgi film ya ebeveyn denetimi altında izlenmeli ya da olumsuz özellikler tespit edilerek bu olumsuz özelliklerden çizgi film arındırılmalıdır.

En beğenilen üçüncü çizgi film ise Esrarengiz Kasaba’dır. Bu çizgi filmde Dipper ve Mabel adlı iki çocuğun tatile giden ebeveynleri tarafından Stan adlı amcalarına bırakılması ve bu tatil sürecinde yaşadıkları esrarengiz olaylar aktarılmaktadır. Çizgi filmin öğrenciler tarafından sevilme sebebi ise eğlenceli ve sır dolu olmasıdır. İzleyiciyi konusuyla merak içinde bırakarak çizgi filmin izlenmesini sağlamaktadır.

Diğer seçeneğinde belirtilmiş olan çizgi filmler ise, Arı Maya, Adalet Takımı, Adventure Time, Akıllı Tavşan Momo, Alvin ve Sincaplar, Anna ve Elsa, Avatar Mystic, Barbie, Bay Becerikli, Beyblade, Big Hero, Boyster, Bugs Bunny, Bulmaca Kulesi, Caillou, Canım Kardeşim, Casper, Cille, Çilek Kız, Dede Korkut Hikâyesi, Denizaltı Kâşifleri, Dinozor Makineler, Doktor Dottie, Doraemon, Elif’in Düşleri, Emiray, Fineas and Förb, Frozen, Garfield, Gece Bahçesi, Glitter Force Doki Doki, Go Go Futbol, Hannah Montana, Happy Tree Friends, Harika Kılıçlar, Hayalet Patiler, Heidi, Henry Danger, İstanbul Muhafızları, Joni Test, Kaptan Tsubasa, Kareteci Fareler, Kare, Köstebekgiller, Kral Kardeşler, Kuzucuk, Lego City, Little Battlers Experience, Maceracı Yüzgeçler, Madagaskar, Marsupilami, Maşa ve Koca Ayı, Mickey Mouse, Moana, Monster King, Mordecai ve Rigby, Mr. Bean, Mutlu Oyuncak Dükkânı, Niloya, Ninjago, Noragami, Oggy and Cockroaches, Okkalets

Heros, Oriko, Oscar öllerde, Otel Transilvanya, Ozi, Pamuk Prenses, Pan Zero, Pembe Panter, Pepee, Peter Pan, Pokemon, Power Rangers, Prenses Elena, Prenses Sofia, Rapunzel, Red Kit, Rüzgâr Gülü, Scooby Doo, Sherlock Yack, Shoun The Sheep, Sindirella, Sonic Boom, Spider Man, Star Wars, Sünger Bob, Süper Golcüler, Süperman, Şirinler, Ten Titans Go, Tenkai Şövalyeleri, The Thundermens, Tom and Jerry, Transformers, Victory Kick Off, Vikingler ve Voltan'dır.

Ayrıca öğrencilerin ayrıca İlk 11, Power Rangers, Rüzgâr Gülü, Hannah Montana, Hery Danger, Madagaskar ve Moana gibi dizi, çocuk programı ya da anime filmleri, çizgi film olarak algılayarak cevap verdikleri görülmektedir.

Tablo 12: Cinsiyet ile Sevilmeyen Çizgi Filmler Arasındaki İlişki

		Cinsiyet		Total	
		Erkek	Kız		
Sevilmeyen çizgi filmler	Ben10	n	11	13	24
		%	6,2%	6,6%	6,4%
	Esrarengiz Kasaba	n	9	14	23
		%	5,1%	7,1%	6,2%
	Gumball	n	11	6	17
		%	6,2%	3,1%	4,6%
	İlk 11	n	3	3	6
		%	1,7%	1,5%	1,6%
	Keloğlan	n	9	3	12
		%	5,1%	1,5%	3,2%
	Niloya	n	3	10	13
		%	1,7%	5,1%	3,5%
	Pepe	n	26	26	52
		%	14,7%	13,3%	13,9%
	Scooby Doo	n	1	4	5
		%	,6%	2,0%	1,3%
Winnx Club	n	11	4	15	
	%	6,2%	2,0%	4,0%	
Diğer	n	93	113	206	
	%	52,5%	57,7%	55,2%	
Toplam	n	177	196	373	
	%	100,0%	100,0%	100,0%	

Ki kare =15,574 ; p=0,076

697 katılımcıdan 324 kişi bu soruya cevap vermemiştir. Bu da genel katılımcıların %46,4'ünü oluşturmaktadır.

Tablo 12'deki en sevilmeyen çizgi filmlerin dağılımı incelendiğinde; %13,9 ile Pepee'nin ilk sırada olduğu görülür. Bunu %6,4 ile Ben 10, %6,2 ile Esrarengiz Kasaba, %4,6 ile Gumball takip ederken Winnx Club %4 Niloya %3,5 Keloğlan %3,2 Scooby Doo ise %1,3 oranında sevilmemektedir. Diğer sevilmeyen çizgi filmlerin oranı ise %55,2'dir. Verilerde zirvede olan Pepee'nin sevilme nedeni öğrenciler tarafından fazla çocuksu görülmesi olabilir. Çünkü Pepee çizgi filmi okul öncesi döneme daha çok hitap etmektedir. Ben 10'nun sevilme sebebi ise fazla erkeksi bulunması olabilir. *Ben 10* dünyayı ele geçirmeye çalışan uzaylılara karşı savaşan bir kahramanın anlatıldığı bir çizgi filmidir. Üçüncü sırayı alan Esrarengiz Kasaba çizgi filmi en çok sevilen çizgi filmler sıralamasında da ilk üçe girmektedir. Bu çizgi filmin hem en çok sevilip hem de sevilme sebebi ise içinde barındırdığı unsurlardır. Çizgi film, içerisinde çok fazla olumsuz ve gizil mesaj barındırdığından sevilmemektedir. Öğrencilerin diğer seçeneğine verdikleri yanıtlar şunlardır: Adalet Takımı, Akıllı Tavşan Momo, Alvin ve Sincapları, Another Capitulo, Arı Maya, Arthur, Aslan Koruyucuları, Ayıcık Bambo, Bakugan, Batman, Boyster, Bugs Bunny, Bulmaca Kulesi, Caillou, Casper, Cille, Clearance, Çılgın Yarışçılar, Çirkin Ördek Yavrusu, Damla'nın Sihirli Dolabı, Deadpool, Dede Korkut Hikâyeleri, Deniz Altı Kâşifleri, Dinozor Makineler, Doraemon, Doru, Dragon, Ege ile Goga, Elif'in Düşleri, Emiray, Fineas and Förb, Hapşuu, Harika Kanatlar, Hayalet Avcıları, Heidi, İbi, Iron Man, İstanbul Muhafızları, Jetgiller, Jonny Bravo, Kardeşim Ozi, Kare, Kim Possible, Korsan Komşu, Kötü Kedi Şerafettin, Kuzucuk, Küçük Prenses, Limon ile Zeytin, Maşa ve Koca Ayı, Little Pony, Milo, Mr. Bean, Mucize: Uğur Böceği ve Kara Kedi, Nane ile Limon, O.K.K.O, Oggy, Opti Marphs, Oscar Çöllerde, Rapunzel, Patron Bebek, Pembe Panter, Pen Zero, Pokemon, Power Rangers, Powerpuff Girls, Prenses Elena, Prenses Sofia, Rafadan Tayfa, Rapunzel, Samuray Jack, Spiderman, Star Wars, Süperman, Şirinler, Teletabiler, Tom and Jerry, Transformers, Tsubasa ve Uzaylı Kedi'dir. Cinsiyet açısından incelendiğinde ise erkeklerin beğenmediği çizgi filmler Pepe, Gumball ve Winx Club şeklinde sıralanmaktadır. Kızların beğenmediği çizgi filmler ise Pepe, Esrarengiz Kasaba ve Ben 10 şeklinde sıralanmaktadır.

Tablo 13: En Beğenilen Çizgi Filmin Sevilme Nedeni

		n	%
En beğenilen çizgi filmin sevilme nedeni	Aksiyon-Heyecanlı-Maceralı	93	16,5
	Bilgi verici/Eğitici	20	3,5
	Futbolla ilgili	38	6,7
	Gizemli/İlgi çekici	34	6,0
	Güzel	104	18,4
	Komik	63	11,2
	Eğlence	151	26,7
	Diğer	62	11,0
	Toplam	565	100,0

697 katılımcının 132 tanesi yani %18,9 bu soruyu cevaplamamıştır.

Tablo 13'teki en beğenilen çizgi filmin beğenilme nedenleri incelendiğinde; %26,7 oranında eğlenceli, %18,4 oranında güzel, %16,5 oranında aksiyon-heyecanlı ve macera içerikli oldukları tespit edilmiştir. Komik olması %11,2 futbolla ilgili olması %6,7 gizemli ve ilgi çekici olması dolayısıyla beğenenlerin oranı ise %6'dır. Diğer nedenlerden dolayı sevenlerin oranı ise %11'dir. Verilerden hareketle öğrencilerin çizgi filmi sevmesi için eğlenceli, güzel ve maceralı olması gerektiği sonucu çıkmaktadır. Bu da öğrencilerin aslında eğlenmek ve gerçek dünyadan uzaklaşarak belli bir süreliğine gösterilen dünyaya geçerek o heyecanı yaşamak istediğini göstermektedir. Diğer seçeneğinde katılımcılar çizgi filmlerin; aile, arkadaşlık, dostluk, dayanışma, futbol, hayvanlar, icatlar, olağanüstü olaylar ile ilgili olması ve şarkılara yer vermesi gerektiğini belirtmiştir.

Tablo 14: Cinsiyet ile Sevilen Kahramanlar Arasındaki İlişki

		Cinsiyet		Total
		Erkek	Kız	
Ben 10	n	15	0	15
	%	5,9%	0,0%	2,8%
Darwin	n	10	3	13
	%	3,9%	1,1%	2,5%
Dipper	n	15	6	21
	%	5,9%	2,2%	4,0%
Fineas	n	3	6	9
	%	1,2%	2,2%	1,7%

Çizgi Filmlerde Sevilen Kahramanlar	Gumball	n	31	16	47
		%	12,2%	5,9%	8,9%
	Keloğlan	n	9	5	14
		%	3,5%	1,8%	2,7%
	Mabel	n	2	24	26
		%	,8%	8,8%	4,9%
	Kral Şakir	n	8	5	13
		%	3,1%	1,8%	2,5%
	Scobby	n	4	3	7
		%	1,6%	1,1%	1,3%
	Uğur Böceği	n	2	49	38
		%	,8%	18%	9,7%
	Diğer	n	156	156	312
		%	61,2%	57,1%	59,1%
Toplam	n	255	273	528	
	%	100,0%	100,0%	100,0%	

Ki kare =91,913 ; p=0,000

Tablo 14'teki en sevilen kahraman dağılımı incelendiğinde; Uğur böceği %9,7 Gumball %8,9 Mabel %4,9 Dipper %4 Ben 10 %2,8 Keloğlan %2,7 karakterlerinin sevilen karakterler olduğu görülmektedir. Darwin ve Kral Şakir %2,5'er oranda, Fineas %1,7, Scooby ise %1,3 oranında en çok sevilen kahramandır. Diğer en sevilen kahramanların oranı ise %59,1'dir. Öğrencilerin ortak görüşleri doğrultusunda oluşturulan bu tabloda en sevilen ilk üç çizgi film kahramanı en sevilen ilk üç çizgi film ile benzerlik göstermektedir.

“Uğur Böceği” adlı karakter; saf, utangaç, sözüne sadık, heyecanlı, dürüst ve kurnaz bir karakterdir. Özel güçlerinin olması ve bu kadar olumlu özelliği barındırması çocukların bu karakteri sevmesine sebep olmaktadır. İkinci en sevilen “Gumball” adlı karakter; kardeşini seven, sorumsuz, saygısız, uyanık, kıskanç, korkak ve yalancı bir karakterdir. Bu kadar olumsuz değere rağmen bu karakterin sevilme nedeni ise kardeşinin her koşulda yanında olması ve bu olumsuz değerleri problem çözmek için kendi yararına kullanmaya çalışmasıdır. Öğrenciler bu günlük yaşamda karşılaşılabilecek, hayatın içinden olan bu kahramanı kendi ile özdeşleştirdiği için bu kahramanı çok sevmektedir. Ancak bu kahraman çocukların karakter gelişimini olumsuz etkilemektedir. Çünkü kardeş sevgisini ön planda

vermesine rağmen problemlerin çözümünde her yolun mubah olduğu mesajını da vermektedir. Üçüncü en çok sevilen karakter “Mabel” ise Esrarengiz Kasaba’da yer alan ana kahramanlarından biridir. Hayalperest, zeki, sorumsuz, saf bir karaktere sahiptir. Katılımcıların Mabel’i sevmesinin temel sebebi saf, eğlenceli ve problemleri zekâsı ile çözmesidir. Katılımcılar açısından olumlu özellikler taşıdığı kadar olumsuz özelliklerde taşımaktadır. Bu sebeple bu karakter çocuk için karakter gelişiminde olumlu etkileri olduğu kadar olumsuz etkileri de olabileceği için ya bir yetişkinin denetiminde ya da belli bir zihinsel gelişimi gerçekleştirdikten sonra izlemesi daha uygundur.

Diğer seçeneğinde ise öğrenciler şu cevapları vermişlerdir: Adrien, Akın, Alex, Alvin, Anais, Arı Maya, Arslan, Aviva, Aybüke, Balık Adam, Bal Kız, Barbie, Batman, Bay Becerikli, Baymax, Beast Boy, Biba, Big Dog, Bill, Bloom, Boğaç Han, Bubbles, Bugs Bunny, Bumblebee, Caillou, Can, Canan, Candace, Casper, Çilek Kız, Daltonlar, Daniel, Daphne, Dede Korkut, Doktor Dottie, Dora, Doraemon, Edrien, Ejder Büyücüsü, El Matador, Elena, Elif, Elsa, Emiray, Finn, Flash, Flora, Förb, Frankie, Fred, Gabo, Garfield, Gingka, Hayri, Hanna, Heidi, Henry, Hulk, İbi, İggle, Iron Man, Jerry, Joni Test, Kamil, Kaplan, Kara Kedi, Lorenzo, Maşa, Maviş, Mert, Mickey Mouse, Mindy Mouse, Moana, Mordecai, Mr. Been, Myth, Necati, Niloya, Nobita, Norai Norman, Oggy, Okkalets, Orman Kâşifleri, Oscar, Pelin, Pepee, Peter Pan, Pikachu, Prenses Elena, Prenses Sofia, Rapunzel, Red Kit, Rei, Ricky, Rigby, Robin, Stella, Shaun, Sindirella, Spiderman, Süperman, Şirin Baba, Şirine, Şimşek Mcqueen, Tom, Tıprır, Tikki, Tsubasa, Velma, Viki, Wendy, Yarasa Kız ve Zeynep’tir.

Tablo 15: Sevilen Kahramanların Özellikleri

		n	%
Sevilen Kahramanların	Akıllı anlayışlı	26	5,3
	Başarılı/çalışkan/zeki	129	26,5
	Güçlü	84	17,3
	İyi biri	40	8,2
	Tatlı-sempatik	16	3,3
	Yetenekli	23	4,7
	Güzel/yakışıklı	62	12,8

Özellikleri	Duygusal	15	3,1
	Komik	32	6,6
	Diğer	59	12,1
	Toplam	486	100,0

697 Katılımcının 211 tanesi yani %30,3'ü bu soruya cevap vermemiştir.

Sevilen kahramanın en sevilen ve ilginç gelen özellikleri incelendiğinde; akıllı ve anlayışlı olması %5,3 başarılı/çalışkan/zeki olması %26,5 güçlü olması %17,3 iyi biri olması %8,2'dir. Tatlı-sempatik olması %3,3 yetenekli olması %4,7 güzel/yakışıklı olması %12,8'dir. Duygusal olması %3,1 iken komik olması %6,6 diğer özelliklerin oranı ise %12,1'dir. Verilerden hareketle öğrencilerin bir karakteri sevmesi için karakterin başarılı, çalışkan, zeki, güçlü ya da güzel ve yakışıklı olma gibi özelliklerden birini ya da bir kaçını barındırması gerektiği söylemek mümkündür. Öğrencilerin bu özellikleri bir karakterde istemelerinin sebebi öğrencilerin sevdikleri karakterler ile kendilerini özdeşleştirmek istemeleridir. Bu durum çocuğun karakter gelişimi için olumlu bir durumdur. Çocuk, örnek alacağı bir modelde olumlu özelliklerin bulunmasını ve kendisinin de bu özellikleri taşımasını istemektedir. Katılımcıların diğer seçeneğinde belirttikleri özellikler; başrol olması, futbolcu olması, kendini iyileştirebilmesi, özel güçlerinin olması ve cesur olmasıdır.

Tablo 16: Beğenilmeyen/Hoşlanılmayan Karakterler ve Cinsiyet İlişkisi

		Cinsiyet		Total	
		Erkek	Kız		
Beğenilmeyen/Hoşlanılmayan Karakterler ve Cinsiyet İlişkisi	Hawk	n	3	24	27
	Moth	%	4,1%	22,9%	15,2%
	Karavezir	n	4	5	9
		%	5,5%	4,8%	5,1%
	Lorenzo	n	5	3	8
		%	6,8%	2,9%	4,5%
	Bill	n	3	3	6
	Cipher	%	4,1%	2,9%	3,4%
	Diğer	n	58	70	128
		%	79,5%	66,7%	71,9%
Toplam	n	73	105	178	
	%	100,0%	100,0%	100,0%	

Ki kare =12,728 ; p=0,013

697 katılımcıdan 519 kişi bu soruya cevap vermemiştir. Bu da genel katılımcıların %74,4'ünü oluşturmaktadır.

Tablo 16'daki çizgi filmlerde hoşlanılmayan karakterlerin dağılımı incelendiğinde; Hawk Moth'ın %15,2 Karavezir'in %5,1 Lorenzo'nun %4,5 Bill CIPHER'nın %6,4 oranında, diğer karakterlerin ise %68,4 oranında olduğu anlaşılmaktadır. Hawk Moth karakteri en çok sevilen “Mucize: Uğur Böceği ve Kara Kedi” çizgi filminde yer almaktadır. Bu karakter güç isteyen ve bu hedef doğrultusunda her şeyi yapabilecek bir karakterdir. İnsanların duygusal zaaflarından yararlanarak onları kendi çıkarları doğrultusunda kullanmaktadır. Bu sebeple “Mucize: Uğur Böceği ve Kara Kedi” çizgi filmini seven katılımcılar, bu karakteri sevmemektedir. “Karavezir” karakteri “Keloğlan” adlı çizgi filmde yer alan kötü bir karakterdir. Bu karakter güç ve şöhret isteyen bir tiptir. Bu isteklerini de elde etmek için elinden gelen her şeyi yapmaktadır. “Lorenzo” ise “İlk 11” adlı çocuklar için çekilmiş dizide yer alan başkahraman Gabo'nun en güçlü rakibidir. Gabo'yu yenmek için her şeyi yapan hırslı bir karakterdir. İlk 11 izleyicileri bu sebeple Lorenzo'yu sevmemektedir. Bill CIPHER karakteri ise en çok sevilen çizgi film sıralamasında üçüncü sırada yer alan Esrarengiz Kasaba'da yer alan bir karakterdir. Tüm kötülüğün kaynağı ve kötülükleri dünyaya yaymaya çalışan bir karakterdir. Bu sebeple de öğrenciler tarafından sevilmemektedir.

Diğer seçeneğinde öğrencilerin belirttiği kahramanlar şunlardır: Akbaba, Alya, Anois, Avcı, Bahadır, Basri Amca, Batman, Benson, Br Brow, Cadı, Chloe, Cian, Çılgın Hırsızlar, Dede Korkut, Deniz Kızı, Devler, Deyzi, Diego, Dr. Colosso, Eclipsa, Ege, El Matador, Enda, Förb, Francisko, Gargamel, Gideon, Gumball, Gürgen, Gwen, Hades, Hayri, Hyuga, İce King, Julea, Kamil, Kaptan Kanca, Keloğlan, Sam, Lucos, Megatron, Mete, Mıncır, Mojo Jojo, Mordecai, Mucize Kedi, Mumya, Müdür Brown, Nchia, Octopus, Richard, Robin, Scooby, Stan, Stormy, Sümük Prensesi, Süperman, Tom, Trabzon Tekfuru, Velma, Venom, Vilgax, Yıldırım Gülle ve Zaman Sansarı'dır. Cinsiyet ile sevilmeyen kahraman ilişkisine bakıldığında erkeklerin Lorenzo, Kara Vezir ve Hawk Moth kahramanlarını; kızların ise Hawk Moth, Karavezir ve Lorenzo karakterlerini sevmediği tespit edilmiştir. Kısacası cinsiyet ile sevilmeyen kahraman arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.

Tablo 17: Cinsiyet ile İzlenen Çizgi Film Türü Arasındaki İlişki

			Cinsiyet		Total
			Erkek	Kız	
En çok izlenen çizgi film türü	Savaş	n	210	54	264
		%	62,7%	17,5%	
	Yarış	n	139	58	197
		%	41,5%	18,8%	
	Büyü	n	102	157	259
		%	30,4%	50,8%	
	Doğa	n	85	129	214
		%	25,4%	41,7%	
	Hayvan	n	112	114	226
		%	33,4%	36,9%	
	Arkadaşlık	n	121	199	320
		%	36,1%	64,4%	
	Diğer	n	92	89	181
		%	27,5%	28,8%	
Toplam		n	335	309	644

Birden fazla seçenek seçilebildiği için ki kare analizi yapılamamaktadır.

Tablo 17'deki en çok izlenen çizgi film türleri incelendiğinde; savaş türünün %41 yarışla ilgili çizgi filmlerin %30,6 büyü içerikli filmlerin %40,2 ve doğa ile ilgili çizgi filmlerin %33,2 hayvan konulu çizgi filmlerin %35,1 arkadaşlık temalı filmlerin %49,7 oranında izlendiği ve diğer konuların izlenme oranlarının %28,1 olduğu görülmektedir. Öğrenciler en çok arkadaşlık ilişkilerini anlatan çizgi filmleri izlemektedir. Bunun da en önemli göstergesi katılımcıların %49,7'sinin arkadaşlık cevabı vermesidir. Arkadaşlık ilişkilerinden sonra savaş, ardından büyü, hayvan, doğa ve yarış konulu çizgi filmler gelmektedir. Tabloda çizgi filmler en çok tercih edilen çizgi filmler şeklinde kategori edilmesine rağmen oranların birbirine yakın olduğu göze çarpmaktadır.

Diğer seçeneğinde ise öğrenciler, komik, macera, eğlence, futbol, süper kahraman, tarih, korku, aksiyon, bilim kurgu, kardeşlik, icat, şiddet, uzay, yardımlaşma, teknoloji, spor, romantik, doğüstü güçler, dostluk, polisiye, barış, aşk ve sevgi cevaplarını vermişlerdir. Cinsiyet ile çizgi film türleri arasındaki ilişki incelendiğinde, erkeklerin en çok savaş %62,7 yarış %41,5 ve arkadaşlık %36,1

türünde çizgi filmleri izlerken kızların arkadaşlık 64,4 büyü-sihir %50,8 ve doğa %41,7 türünde çizgi filmleri izledikleri tespit edilmiştir.

Tablo 18: Cinsiyet ile Özdeşleşilen Karakter Arasındaki İlişki

Özdeşleşilen çizgi film karakteri		Cinsiyet		Total
		Erkek	Kız	
Batman, Süperman, Spiderman	n	42	5	47
	%	18,3%	2,2%	10,4%
Ben10	n	7	2	9
	%	3,0%	,9%	2,0%
Bloom	n	1	9	10
	%	,4%	4,0%	2,2%
Bugs Bunny	n	4	2	6
	%	1,7%	,9%	1,3%
Gumball	n	17	2	19
	%	7,4%	,9%	4,2%
Gabo	n	18	1	19
	%	7,8%	,4%	4,2%
Hayri	n	3	3	6
	%	1,3%	1,3%	1,3%
Jerry	n	6	2	8
	%	2,6%	,9%	1,8%
Keloğlan	n	7	3	10
	%	3,0%	1,3%	2,2%
Mabel	n	1	11	12
	%	,4%	4,9%	2,6%
Marinetti	n	0	9	9
	%	0,0%	4,0%	2,0%
Prenses Elena, Sofia	n	0	13	13
	%	0,0%	5,8%	2,9%
Uğur Böceği	n	2	33	35
	%	,9%	14,8%	7,7%
Tsubasa	n	6	0	6
	%	2,6%	0,0%	1,3%
Diğer	n	116	128	244
	%	50,4%	57,4%	53,9%
Toplam	n	230	223	453
	%	100,0%	100,0%	100,0%

Ki kare =133,929 ; p=0,000

Birden fazla seçenek seçilebildiği için ki kare analizi yapılamamaktadır

Tablo 18'deki özdeşleşilen çizgi film karakterlerinin dağılımı incelendiğinde; Batman, Süperman ve Spiderman'ın oranının %10,4 olduğu, bunu %9,7 ile Uğur Böceği'nin takip ettiği tespit edilmiştir. Gumball ve Gabo %4,2'şer oranda özdeşleşilen karakterdir. Bu kahramanları Prenses Elena ve Prenses Sofia %2,9, Mabel %2,6, Bloom ve Keloğlan %2,2'şer oranla takip etmektedir. Jerry 1,8, Bugs Bunny, Hayri ve Tsubasa 1,3'er oranla takip etmiştir. Diğer seçeneğindeki kahramanlara %53,9 oranını oluşturmaktadır. Katılımcılar Spiderman, Batman ve Süperman gibi kahramanlık yapan özel yetenek ve güçlere sahip çizgi film karakterleri ile diğer karakterlere göre daha fazla özdeşleşmişlerdir. Sebebi de bu karakterlerin insanüstü özelliklere sahip olmasıdır. İkinci sırada Uğur Böceği karakteri takip etmektedir. Tek başına %9,7 oranında katılımcılar tarafından seçilmesi bu karakterin çok sevilip örnek alındığının bir göstergesidir. Uğur Böceği yardımsever özel güçleri olan insanlara yardım edip kahramanlık gösteren bir çizgi film karakteridir.

Verilerden hareketle zirveyi oluşturan Spiderman, Batman, Süperman ve Uğur Böceği kahramanlık gösteren, yardımsever, özel yetenek ve güçleri olan karakterlerdir. Diğer seçeneğinde öğrencilerin belirttiği çizgi film karakterleri, Adrien, Akın, Anais, Arı Maya, Ariel, Balkız, Barbie, Bay Becerikli, Baymax, Beast Boy, Bill Cipher, Boğaç Han, Bugs Bunny, Bloom, Bumblebee, Can, Candace, Captan Amerika, Case Norman, Casper, Cindrella, Dilek Kız, Daphne, Doraemon, Elena, Elsa, Emiray, Fineas, Finn, Flash, Flora, Förb, Gabo, Gingka, Hayri, Heidi, Hulk, Iron Man, Jack, Jerry, Jessie, Joni Test, Juleka, Tsubasa, Kara Kedi, Memo, Keloğlan, Kendy, Kibi, Necati, Kül Kedisi, Lego Kai, Marsupilami, Maşa, Mehmet, Mindy Mouse, Miyusa, Mıncır, Moana, Momo, Frankie, Mordecai, Niloya, Oscar, Özge, Pamuk Prenses, Pembe Panter, Penny, Pepee, Pikachu, Peter Pan, Prenses Elena, Prenses Sofia, Rapunzel, Red Kit, Rigby, Robin, Samuray Jack, Scooby, Selan, Sevim, Shaggy, Sindirella, Spiderman, Stella, Süperman, Sünger Bob, Şimşek Mcqueen, Şirine, T-rex, Tom, Tıtır, Fibi, Thor, Timmy, Tosi, Tweety, Velma, Viki, Musa, Wonder Woman ve Zeyn'dir.

Tablo 19: Çocukların Çizgi Filmlerden Bilgi Öğrenip Öğrenmediği

		n	%
Çizgi filmlerden öğrenilen bilgi	Evet	175	27,6
	Hayır	460	72,4
	Toplam	635	100,0

697 katılımcının 62 tanesi yani %8,9'u cevaplamamıştır.

Tablo 19'dan katılımcıların %27,6'sının çizgi filmlerden öğrendikleri bir konu olduğu anlaşılırken %72,4'ünün öğrendiği bir konu olmadığını tespit edilmiştir. Bu verilerden hareketle öğrenciler açısından çizgi filmlerin eğlendirme yönünün ön planda olduğunu söylemek mümkündür. Çünkü bu soruda katılımcıların evet cevabındaki oranın azlığının temel nedeni, örtülü olarak verilen bilgi ve eğitimin çocuğun farkında olmaması ya da çocuğun eğlenceye odaklanıp çizgi filmlerin öğreticilik yönünü ikinci planda bırakmış olmasıdır. Bu soruya evet cevabı verenlerin neler öğrendiği Tablo 20'de gösterilmektedir (bk. Tablo 20).

Tablo 20:Çizgi Filmlerden Öğrenilenler

		n	%
Çizgi filmlerden öğrenilen konular	Kelime, atasözü, deyim	78	44,3
	Bilimsel bilgi	28	15,9
	Yardımsverlik	13	7,4
	Doğa ve Hayvanlara dair bilgi	8	4,5
	Diğer	48	27,8
	Toplam	175	100,0

697 katılımcının 521 kişisi yani %74,7'si bu soruyu cevaplamamıştır. Çünkü bu soru tablo 17 ile ilişkili bir sorudur. Tablo 17'de hayır diyen ve cevaplamayanlar bu soruyu da cevaplamamıştır. Bu doğrultuda geriye kalan 175 kişinin tamamı bu soruya cevap vermiştir.

Çizgi filmlerden öğrenilen konuların dağılımı incelendiğinde; kelime, atasözü ve deyim öğrenme oranı %44,3 bilimsel bilgi öğrenme oranı %15,9 yardımsverlik %7,4 hayvanların hayatı %4,5 diğer bilgilerin öğrenilme oranı ise %27,8'dir. Çizgi filmlerde kelime, atasözü ve deyim öğrenilme oranının bu kadar yüksek olmasının sebepleri son yıllarda yerli çizgi film üretiminin iyi derecede olması ve izlenen çoğu çizgi filmin gündelik yaşamı yansıtmaması olabilir.

Öğrencilerin diğer seçeneğine verdikleri yanıtlar ise şu şekildedir: anlayışlı olma, arkadaş sevgisi, okul kuralları, Atatürk'ün hayatı, azim, dayanışma, cesaret,

dans, şiddet, dürüstlük, empati, espri, eş anlamlı kelimeler, düzenli olma, kibirli olma, eşitlik, İngilizce kelimeler, Almanca kelimeler, iyilik yapma, kelebek etkisi, matematik, özgüven, paylaşım, paranormal olaylar, problem çözme, rüzgâr gülü, savaş, saygılı olma, şaka ve şarkıdır. Öğrenciler çizgi filmlerden hem olumlu hem de olumsuz şeyler öğrenebilmektedir. Görüldüğü üzere öğrenilen şeylerin büyük bir kısmı olumlu bilgi ve davranışlardır. Bu açıdan çizgi filmler çocukların karakter gelişiminde olumlu rol oynayabilecek önemli bir unsurdur.

Tablo 21: Cinsiyet ile Çizgi Filmlerden Öğrenilen Bilgilerin Hayatta Uygulanma İlişkisi

		Cinsiyet		Total	
		Erkek	Kız		
Öğrenilen bilgilerin hayatta uygulanma durumu	Yardım etmek	n	5	10	15
		%	13,9%	16,7%	15,6%
	Şiddet	n	4	4	8
		%	11,1%	6,7%	8,3%
	Arkadaşlığın önemi	n	5	9	14
		%	13,9%	15,0%	14,6%
	Atasözü, deyim	n	4	4	8
		%	11,1%	6,7%	8,3%
	Sevgi, saygı, merhamet	n	1	7	8
		%	2,8%	11,7%	8,3%
	Futbol	n	8	9	17
		%	22,2%	15,0%	17,7%
	Diğer	n	9	17	26
		%	25,0%	28,3%	27,1%
Toplam		n	36	60	96
		%	100,0%	100,0%	100,0%

Ki kare =4,085 ; p=0,665

697 katılımcıdan 601 kişi bu soruya cevap vermemiştir. Bu da genel katılımcıların %86,2'sini oluşturmaktadır

Tablo 21'den hareketle öğrenilen bilgilerin hayatta uygulanma durumu incelendiğinde; yardım etmeyi uygulayanların oranının %15,6 şiddet uygulayanların oranının %8,3 iken arkadaşlığa önem vermeyi uygulayanların oranının %14,6 olduğu görülür. Atasözü, deyim %8,3 sevgi, saygı merhamet %8,3 olup futbol bilgilerini uygulayanların oranı %17,7'dir. Diğer uygulanan bilgilerin oranı ise %27,1'dir. Veriler içerisinde diğer seçeneğini dışarıda bıraktığımızda %72,9'luk bir oran

kalmaktadır. Bu oran içerisindeki kategorilerde %64,6 oranı olumlu davranışlar iken %8,3'lük oran ise olumsuz davranışlardır.

Diğer seçeneğinde öğrencilerin verdiği cevaplar, teşekkür etme, ağaca tırmanma, anlayışlı olma, asla pes etmemek, barış, bilimsel bilgi, büyüklerle karşı saygılı olma, cesaretli olma, coğrafi bilgi, cömertlik, dostluk, el hareketi, dans, güçlü olma, hayalet yok, hayvanlar, İngilizce kelime, Almanca kelime, iletişim kurma, İstanbul tarihi, iyilik yapma, konuşma, kendine güvenme, kendi işini görme, cesur olma, sağlıklı beslenme, telefonla konuşma, takla atma, temizlik ve vole vurma gibi bilgi ve davranışlardır. Bu bilgi ve davranışların büyük bir kısmı olumlu şeylerdir. Bu olumlu bilgi ve davranışlar çocuğun karakter gelişimini olumlu etkilemektedir. Cinsiyet ile çizgi filmlerden öğrenilen bilgi arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.

Tablo 22: Katılımcıların Duygusal Açıdan Etkilenme Durumu

		n	%
Çizgi filmlerden duygusal olarak etkilenme	Evet	203	31,9
	Hayır	280	44,0
	Bazen	153	24,1
	Toplam	636	100,0

697 katılımcının 66 tanesi yani %8,8'i bu soruya cevap vermemiştir.

Katılımcıların %31,9'u çizgi filmlerden duygusal olarak etkilendiğini, %24,1'i bazen etkilendiğini, %44'ü ise etkilenmediğini belirtmiştir. Tablo 22'ye genel olarak bakıldığında öğrenciler çizgi filmlerden %66 oranında etkilenmektedir. Bu da yadsınamayacak bir orandır. Çünkü çocukların duygularını harekete geçiren bu çizgi filmler çocuğun karakter gelişiminde etkilidir.

Tablo 23:Çizgi Filmlerde Rahatsız Edici Unsurların Olup Olmadığı

		n	%
Çizgi filmlerde rahatsız olunan sahne oranı	Evet	156	24,5
	Hayır	415	65,0
	Bazen	67	10,5
	Toplam	638	100,0

697 katılımcıdan 59 katılımcı yani genel %8,5'i bu soruyu cevapsız bırakmıştır.

Tablo 23'ten hareketle katılımcıların %24,5'inin çizgi filmlerde rahatsız olduğu sahneler olduğu, %10,5'inin bazen olduğu, %65'inin ise rahatsız olduğu sahne olmadığı tespit edilmiştir. Katılımcıların %34,9'u yani 223 kişi çizgi filmlerin içerisinde rahatsız edici sahneler olduğunu belirtmiştir. Bu rahatsız edici sahneler Tablo 24'te gösterilmektedir.

Tablo 24: Cinsiyet ile En Çok Rahatsız Olunan Sahneler Arasındaki İlişki

		Cinsiyet		Total	
		Erkek	Kız		
En çok rahatsız olunan sahneler	Subliminal mesaj	n	12	5	17
		%	13,2%	4,0%	7,9%
	Korku	n	10	18	28
		%	11,0%	14,4%	13,0%
	Cinsel öge	n	33	36	69
		%	36,3%	28,8%	31,9%
	Erkeksi sahneler, şiddet, savaş, dövüş	n	15	23	38
		%	16,5%	18,4%	17,6%
	Küfürli sahneler	n	2	9	11
		%	2,2%	7,2%	5,1%
Diğer	n	19	34	53	
	%	20,9%	27,2%	24,5%	
Toplam	n	91	125	216	
	%	100,0%	100,0%	100,0%	

Ki kare =10,593 ; p=0,060

697 katılımcıdan 481 kişi bu soruya cevap vermemiştir. Bu da genel katılımcıların %69'unu oluşturmaktadır

En çok rahatsız olunan sahnelerin dağılımı incelendiğinde; en fazla %31,9 ile cinsel öğelerin bulunduğu sahnelerden rahatsız olunduğu görülmektedir. Erkeksi sahneler, savaş, şiddet ve dövüş sahnelerinden rahatsız olanların oranı %17,6, korku sahnelerinden %13, subliminal mesaj içeren sahnelerinden rahatsız olma oranı %7,9 olup küfürli sahnelerden rahatsız olma oranı %,1'dir. Diğer sahnelerden rahatsız olunma oranı ise %24,5'tir.

Verilerden hareketle öğrencilerin çizgi filmlerde en çok rahatsız olduğu sahneler cinsel sahnelerdir. Çocuksu özelliklerini koruyan öğrenciler ileri bir dönemde karşılaşp öğreneceği konularla vaktinden önce tanışmaktan rahatsız olmaktadır. Bu karşılaşma çocukların karakter gelişimini de cinsel gelişimini de

olumsuz etkilemektedir. İkinci sırada rahatsız olunan sahneler erkeksi sahneler ve şiddet sahneleridir. Bu kısımda da şiddet sahnelerinden öğrencilerin rahatsız olmaları öğrenciler açısından olumlu bir tutumdur. Çünkü şiddet sahneleri çocukların karakterini olumsuz etkilemekte ve şiddete eğilimli bir yapıya bürünmesine sebep olmaktadır.

Öğrencilerin diğer seçeneğinde belirttiği sahneler, +18 üstü sahneler, abartılı sahneler, aksiyon sahneleri, anlamsız konuşmaların olduğu sahneler, bomba sahneleri, büyü sahneleri, dramatik sahneler, insanların zarar gördüğü sahneler, kaçış sahneleri, kaza sahneleri, korku sahneleri, kibirlenme sahneleri, ölüm sahneleri, utanma sahneleri, yarış sahneleri ve zorla iş yaptırma sahneleridir. Çocukların rahatsız olduğu sahnelerin çoğunluğu, öğrencilerin karakter gelişimini olumsuz etkilemektedir. Bu da çocukların, kendilerini olumsuz etkileyen unsurların farkında olduğunun bir göstergesidir. Cinsiyet ile çizgi filmde rahatsız olunan sahneler arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır. Her iki cinsiyette de olumsuz mesaj içeren, korku ve cinsel öge bulunan sahnelerden rahatsız olunmaktadır.

Tablo 25: Cinsiyet ile Çizgi Filmlerde Beğenilen Sahneler Arasındaki İlişki

			Cinsiyet		Total
			Erkek	Kız	
Çizgi filmlerde en beğenilen olaylar/sahneler	Savaş Sahneleri	n	198	56	254
		%	61,5%	18,4%	
	Büyü-sihir yapma sahneleri	n	116	173	289
		%	36,0%	56,7%	
	Arkadaşlık sahneleri	n	124	196	320
		%	38,5%	64,3%	
	Yarışma sahneleri	n	146	83	229
		%	45,3%	27,2%	
	Diğer	n	71	71	142
		%	22,0%	23,3%	
	Toplam	n	322	305	627

Birden fazla seçenek seçilebildiği için ki kare analizi yapılamamaktadır

Tablo 25'ten hareketle çizgi filmlerde en beğenilen olayların dağılımı incelendiğinde, savaş sahnelerinin %40,5, büyü-sihir yapma sahnelerinin %46,1, arkadaşlık sahnelerinin %51, yarışma sahnelerinin %36,5 oranından ve diğer

sahnelerin beğenilme oranlarının ise %22,6 oranında olduğu görülmektedir. Cinsiyet ile beğenilen sahneler arasındaki ilişki incelendiğinde erkeklerin savaş, yarış ve arkadaşlık sahnelerini; kızların ise arkadaşlık, büyü-sihir ve yarış sahnelerini beğendiği tespit edilmiştir.

Tablo 26: Cinsiyet ile Çizgi Filmlerde Yer Verilmesi İstenen Durumlar

İzlenen çizgi filmlerde en çok yer verilmesi istenilen konular/durumlar		Cinsiyet		Total
		Erkek	Kız	
Cesaret	n	232	238	470
	%	69,7%	76,3%	
Dostluk	n	214	239	453
	%	64,3%	76,6%	
Yardımlaşma	n	178	210	388
	%	53,5%	67,3%	
Savaş	n	162	49	211
	%	48,6%	15,7%	
Kıskançlık	n	54	49	103
	%	16,2%	15,7%	
Tembellik	n	78	46	124
	%	23,4%	14,7%	
Misafirperverlik	n	73	115	188
	%	21,9%	36,9%	
Cömertlik	n	123	171	294
	%	36,9%	54,8%	
Kavga-şiddet	n	113	38	151
	%	33,9%	12,2%	
Sevgi	n	132	224	356
	%	39,6%	71,8%	
İntikam	n	92	52	144
	%	27,6%	16,7%	
Kurnazlık	n	93	58	151
	%	27,9%	18,6%	
Diğer	n	28	27	55
	%	8,4%	8,7%	
Toplam	n	333	312	645

Birden fazla seçenek seçilebildiği için ki kare analizi yapılamamaktadır.

İzlenen çizgi filmlerde en çok yer verilmesi istenen konuların dağılımı incelendiğinde; cesaret %72,9, dostluk %70,2 ve yardımlaşma %60,2 oranında yer

almaktadır. Sevgiye yer verilme oranı %55,2, cömertlik %45,6 oranındadır. Savaş %32,7, kıskançlık %16, tembellik %19,2, misafirperverlik %29,1, cömertlik %45,6, kavga şiddet %23,4, intikam %22,3 oranında iken kurnazlık %23,4, diğer konular ise %8,5 oranındadır. Verilerden hareketle öğrencilerin cesaret, dostluk ve yardımlaşma değerine önem verdiği görülmektedir. Tabloya genel hatlarıyla bakıldığında öğrencilerin çizgi filmlerde olumlu mesajlara daha çok önem verdiği, olumsuz mesajları ağırlıklı olarak göz ardı ettiği görülür.

Öğrencilerin diğer seçeneğine verdiği cevaplar şu şekildedir: kibarlık, futbol, eğlence, ihanet, komedi, saygı, çalışkanlık, büyü, korku, güçlü olma, macera, yarışma, kurtarma, aşk, gizem, cinayet, takım oyunu, arkadaşlık, bilgi verme, doğa ve sözlü atışmadır. Cinsiyet ile çizgi filmlerde yer alması istenen sahneler arasındaki ilişki incelendiğinde erkeklerin cesaret, dostluk ve yardımlaşma sahnelerine; kızların ise dostluk, cesaret ve sevgi sahnelerine çizgi filmlerde yer verilmesini istedikleri görülmektedir.

B. Nitel Bulgular

4.2. Veli Görüşme Formunun Analizi

İlköğretim 5. sınıf öğrencilerinin velilerine uygulanmak üzere 18 adet sorudan oluşan Veli Görüşme Formu hazırlanmıştır. Hazırlanan “Veli Görüşme Formu”nda çoktan seçmeli ve açık uçlu sorular bulunmaktadır. Çeşitli soru tarzlarının konma nedeni velilerin vereceği cevapları kısıtlamamak içindir. Veli Görüşme Formu 25 veliye uygulanmıştır. Uygulamaya katılan veliler, soruların tamamını cevaplamaya çalışmışlardır. Bu bölümde velilerle yapılan görüşmeler analiz edilmiş, bulgular daha nesnel bir sunum amacıyla tablo hâlinde yansıtılmış, doğrudan veli görüşlerine de yer verilmiştir. Daha detaylı analiz için velilerin cevaplarından hem örnekler sunulmuş hem de sonuçlar tablolar halinde yansıtılmıştır. Görüşmeye katılan bireylerin 9’u erkek 16’sı kadındır.

Tablo 27: Velilerin Eğitim Seviyesi ile Çocuklarının Televizyon İzleme Süresi Arasındaki İlişki

		TV İzleme süresi			Total	
		1 saat ve daha az	2 saat	3 saat		
Eğitim	İlkokul	n	3	4	1	8
		%	37,5%	50,0%	12,5%	100,0%
	Lise	n	1	4	1	6
		%	16,7%	66,7%	16,7%	100,0%
	Üniversite	n	4	6	1	11
		%	36,4%	54,5%	9,1%	100,0%
Toplam		n	8	14	3	25
		%	32,0%	56,0%	12,0%	100,0%

Ki kare= 0,948 ; p=0,918

Televizyon izleme süresi ile ebeveynlerin eğitim durumu arasındaki ilişki incelendiğinde, ebeveyni ilkokul mezunu olan çocukların %37,5'i bir saat ve daha az, %50'si iki saat, %12,5'i üç saat izlemektedir. Ebeveyni lise mezunu olan çocukların %16,7'si bir saat ve daha az, %66,7'si iki saat, %16,7'si üç saat izlemektedir. Ebeveyni üniversite mezunu olan çocukların %36,4'ü bir saat ve daha az, %54,5'i iki saat, %9,1'i üç saat izlemektedir. Katılımcıların eğitim durumu gözetilmeksizin çocuklarının televizyon izleme süreleri incelendiğinde %32'si bir saat ve daha az, %56'sı iki saat, %12'si üç saat televizyon izlemektedir. Tablodan hareketle ailelerin eğitim seviyeleri ile çocukların televizyon izleme oranları arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır. Çünkü eğitim seviyesi farkına rağmen öğrencilerin televizyon izleme sürelerinin oranları benzerlik göstermektedir. Bu da çocukların eğlence unsurlarına yönelik ilgi ve tutumlarında, ailelerinin eğitim durumlarının fazla bir etkisi olmadığı sonucunu ortaya koymaktadır.

Tablo 28: Velilerin Cevaplarına Göre Çocuklarının İzlediği Çizgi Filmlerin Dağılımı

	n	%
İzlemiyor	4	12,9
Aksiyon	1	3,2
Arı maya	1	3,2
Rafadan tayfa	3	9,7

Çocuğun izlediği çizgi filmler	Kuzucuk	1	3,2
	Bulmaca kulesi	1	3,2
	Ben 10	1	3,2
	Scobby Doo	2	6,5
	Esrarengiz kasaba	1	3,2
	Fineas and Förb	1	3,2
	Gumball	1	3,2
	İlk 11	2	6,5
	Keloğlan	3	9,7
	Maşa ile Koca Ayı	1	3,2
	Oscar Çöllerde	1	3,2
	Ege ile Gaga	1	3,2
	Uğur Böceği ve kara kedi	1	3,2
	İstanbul Muhafızları	1	3,2
	Oggy	1	3,2
	Winx Club	2	6,5
	Caillou	1	3,2
Toplam	31	100	

Katılımcı 7: “Futbolla ilgili çizgi filmleri daha çok izliyor. İlk 11, Scooby Doo, Doraemon çizgi filmlerini izliyor.”

Katılımcı 8: “Keloğlan, İstanbul Muhafızları adlı çizgi filmleri izliyor.”

Katılımcı 10: “Winx Club, Keloğlan ve Caillou çizgi filmlerini izliyor.”

Katılımcı 11: “ Çok fazla çizgi film izlemiyor. İzlediğinde de TRT Çocukta yer alan Rafadan Tayfa, Keloğlan, İstanbul Muhafızları adlı çizgi filmleri izliyor.”

Katılımcı 24: “Maşa ile Koca Ayı, Oscar Çöllerde, Ege ile Gaga çizgi filmlerini izliyor.”

Katılımcı 24: “Arı Maya, Rafadan Tayfa, Kuzucuk ve Bulmaca Kulesi adlı çizgi filmlerini izliyor.”

Öncelikle tablodan hareketle katılımcıların çocuklarının %87,1'i çizgi film izlediğini, %12,9'u çizgi film izlemediğini belirtmiştir. Ailelerin çocuklarının izlediğini belirttiği çizgi filmlerin dağılımı incelendiğinde, Rafadan Tayfa ve

Keloğlan %9,7'şer oranla en çok izlenen çizgi filmler olmuştur. Bu çizgi filmleri Winx Club, İlk 11 ve Scooby Doo çizgi filmleri %6,5 oranıyla takip etmiştir. Tablodaki verilerde yer alan çizgi filmler öğrencilerin ankette en sevdikleri çizgi filmleri belirttikleri Tablo 11 ile benzerlik göstermektedir. Yani ailelerin, çocuklarının izlediği çizgi filmlerden haberdar olduğunun bir göstergesi olabilir. Bu da çocuklar ve aile açısından olumlu bir durumdur. Çünkü ailelerin çocuklarına vakit ayırdığının ve yaptıklarını izleyip kontrol ettiğinin bir göstergesi sayılabilir.

Tablo 29: Velilerin Çocukları ile Birlikte Çizgi Film İzleme Durumları

		n	%
Çocukla birlikte çizgi film izleme	Bazen	12	48,0
	Evet	5	20,0
	Hayır	8	32,0
	Toplam	25	100,0

Tablo 29'dan hareketle katılımcıların çocuklarıyla birlikte çizgi film izleme dağılımı incelendiğinde, %20'sinin izlediği, %48'sinin bazen izlediği, %32'sinin hiç izlemediği anlaşılmaktadır. Tablo verileri genel olarak incelendiğinde ailelerin %68'i çocuklarıyla birlikte çizgi film izlemek için zaman ayırmaktadır. Bu da ailelerin çoğunluğunun çocuklarıyla ilgilendiğini ve izledikleri programları takip ederek çocukları gözetim altında tuttuğunun bir göstergesidir.

Tablo 30: Ailelerin Çocukların İzlediği Çizgi Filmleri Denetim Sıklığı

		n	%
Çocuğunuzun izlediği çizgi filmleri denetleme sıklığı	Asla	1	4,8
	Nadiren	4	19,0
	Sık sık	10	47,6
	Her zaman	6	28,6
	Toplam	21	100,0

Katılımcılar, çocuklarının izlediği çizgi filmlerin onların gelişimine uygunluğunu kontrol etme dağılımı, %4,8 asla, %19,0 nadiren, %47,6 sık sık ve %28,6 her zaman şeklindedir. Genel tablodan hareketle veliler çocuklarının

izledikleri çizgi filmleri %47,6 oranında sık sık kontrol etmektedir. Yani her iki veliden biri çocuğunun izlediği çizgi filmlerin çocuğunun gelişimine uygun olup olmadığını kontrol ettiği sonucuna ulaşılmaktadır. Bu da genel olarak çocuk ve ebeveyn açısından olumlu bir durumdur. Çocuğun olumsuz unsurlara maruz kalıp etkilenmesinin önüne geçilebileceği gibi çocuk için olumlu örneklerin yer aldığı çizgi filmlere de yönlendirme yapılabilir. 25 katılımcıdan 4 tanesi yani katılımcıların %16'sı bu soruyu cevaplamamıştır.

Tablo 31: Velilerin Çizgi Filmlerde Yer Almasını İstedikleri Unsurların Dağılımı

		n	%
İzlenen çizgi filmlerde yer alması istenen konular	Arkadaşlık	3,0	14,3
	Eğitici	8,0	38,1
	Saygı, Sevgi	4,0	19,0
	Yardımseverlik	4,0	19,0
	Gelenek, görenek, milli kültür	2,0	9,5
	Toplam	21	100,0

Katılımcı 1: “Sevgi, saygı, hoşgörü, bilim ve sanat öğelerinin yer almasını isterim.”

Katılımcı 3: “Arkadaşlık, yardımlaşma ve dostluk unsurlarının yer alması daha güzel olur.”

Katılımcı 7: “Değerler eğitimini içeren öğüt verici çizgi filmler çocuklar için daha yararlı olur.”

Katılımcı 11: “ Hayal gücünü besleyen, konuşma becerilerini destekleyecek unsurlara yer verilmeli.”

Katılımcı 24: “Millî kültürel davranışları destekleyen, saygı ve sevgi unsurlarına önem veren çizgi filmler yapılmalıdır.”

Ailelerin çizgi filmlerde yer almasını istediği unsurların dağılımı incelendiğinde birinci sırada %38,1’le eğitici, ikinci sırada %19,0’ar oranla saygı ve sevgi, üçüncü sırada %14,3’le arkadaşlık, dördüncü sırada %9,5’lik oranla gelenek, görenek ve millî kültür unsurları gelmektedir. Verilerden hareketle ailelerin çizgi filmlerde öncelikli olarak eğitici özelliklerin olması gerektiğini düşündüklerini

göstermektedir. Bu da ailelerin çizgi filmlerin çocukların karakter gelişimi üzerinde etkisi olduğunu bildiklerinin ve bu etkiyi olumlu yönde kullanmak istediklerinin bir göstergesi olabilir.

Tablo 32: Velilerin Çizgi Filmlerde Yer Almasını İstemedikleri Konuların Dağılımı

		n	%
İzlenen çizgi filmlerde yer alması istenmeyen konular	Korku	2,0	8,0
	Şiddet	15,0	60,0
	Cinsellik	2,0	8,0
	Küfür	4,0	16,0
	Subliminal mesaj	2,0	8,0
	Toplam	25	100,0

Katılımcı 1: “Şiddet, sinsel içerikli öğelerin ve subliminal mesajların yer almasını istemiyorum.”

Katılımcı 2: “Savaş ve cinsel sahnelerin yer alması istemiyorum.”

Katılımcı 6: “Şiddetin, uygunsuz davranışların, cinsel ve argo sözlerin yer aldığı sahneler yer almamalı.”

Katılımcı 8: “Şiddet ve cinsel içerikli konuların yer verilmemesi gerekir.”

Katılımcı 0: “Bilinçaltını etkileyecek yani subliminal mesaj içeren sahnelerin yer almaması lazım.”

Katılımcı 14: “Şiddet ve küfür öğelerinin yer almaması gerekir.”

Ailelerin çizgi filmlerde yer almamasını istediği unsurların dağılımı incelendiğinde birinci sırada %60,0’la şiddet, ikinci sırada %16’sıyla küfür, üçüncü sırada %8’er oranla korku ve subliminal mesajlar gelmektedir.

Bu da ailelerin çizgi filmlerde öncelikli olarak istemediği unsurun şiddet unsuru olduğunu göstermektedir. Bu sonuç ailelerin çocukların karakter gelişiminde çizgi filmlerin tesirinin olduğunu bildiğini göstermektedir. Bu sebeple çocukların karakterini olumsuz etkileyecek unsurların çizgi filmlerde yer verilmemesi istemektedirler.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Çalışmanın bu bölümünde “Çizgi Filmlerin Karakter Eğitimine Etkisi” adlı yüksek lisans çalışması kapsamında yapılan araştırmanın sonuçlarına ve bu sonuçlar ışığında sunulan önerilere yer verilmiştir.

A. Sonuç

Bu araştırma, çocukların karakter gelişimi ve eğitimi üzerinde çizgi filmlerin etkisinin olup olmadığı ve etkisi varsa bunun ne yönde ve ne düzeyde olduğunun belirlenmesine yöneliktir. Araştırma, veli görüşmeleri ile de desteklenmeye çalışılmıştır.

Çocukların karakter gelişimleri ve çizgi film arasındaki ilişkinin incelenmesinde çocuğun cinsiyeti, ebeveyn eğitim seviyesi gibi durumlar arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı araştırılmıştır.

Araştırmada katılımcıların %74,3’ünün ebeveynlerinin televizyon izlemelerine izin verdiği, katılımcıların ortalama gün içinde 1-2 saat televizyon izlediği sonucuna varılmıştır. Bu sebeple öğrencilerin televizyonu aşırıya kaçmadan bilinçli bir şekilde izlediği söylenebilir. Buna benzer bir çalışmayı İnce (1991), Demir (2013) ve Öztürk (2014) yıllarında yapmıştır. İnce (1991), “Çizgi Filmlerin 6-18 Yaş Gurubu Bireylerin Yaşantılarında Yeri ve Önemi” adlı çalışmasında çocukların televizyon izleme sıklığını sormuştur. 7-12 yaş grubu katılımcıların %64,9’unun her gün izlediği sonucuna varılmıştır. Demir (2013), “Türk Televizyonlarında Yayınlanan Çizgi Filmlerin İlköğretim Çağı Çocuklarının Toplumsallaşma Sürecine Etkilerinin Değerlendirilmesi” adlı çalışmada katılımcılara “Günde kaç saat televizyon izlersiniz?” şeklinde bir soru yöneltmiştir. Katılımcıların büyük bir oranı iki saat ve iki saatin altındaki seçenekleri cevap olarak vermiştir. Öztürk (2014), “Aile İçi Şiddet ve Çizgi Film İzlemenin Akademik Başarı ve Saldırganlıkla İlişkisi” adlı çalışmasında aynı seviyedeki öğrencilere televizyon

izleme süreleri ile ilgili soru sormuş, alınan cevaplar %73,3 oranında üç saat ve üç saatin altındaki seçeneklerde toplanmıştır. Yapılmış üç çalışmada elde edilen sonuçlar genel anlamda bu araştırmanın sonuçları ile örtüşmektedir. Televizyon izleme süresi ile cinsiyet arasında yapılan analiz sonrasında anlamlı düzeyde bir ilişki bulunmadığı tespit edilmiştir.

Katılımcıların televizyonda en çok izlediği programlar sırasıyla çizgi film, dizi, film, futbol ve belgeseldir. Cinsiyet faktörüne göre incelendiğinde izlenme sıklığına göre benzerlik gösterdiği için anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Ancak her iki cinsiyette de en çok izlenen program çizgi filmler olmuş, ardından gelen program türleri sırasal farklılık göstermiştir. Örneğin, çizgi film cevabından sonra erkekler sırasıyla futbol, film ve dizi cevabını verirken, kızlar dizi, film ve müzik programları cevabını vermiştir. Araştırma çerçevesinde en çok izlenen program olarak her iki cinsiyette de çizgi filmler ilk sırayı almaktadır. Yapılan araştırmaya benzer bir çalışmayı İnce 1991 yılında yapmıştır. İnce (1991), çalışmasında çocukları yaşlarına göre kategorize ederek en çok izlenen yayınları sormuş ve aldığı yanıtlarda her yaş grubunda en çok izlenen yayın çizgi film olmuştur. 1991 yılında yapılmış olan çalışmadan elde edilen sonuçlar bu araştırma sonuçları ile benzerlik göstermektedir. Bu da çizgi filmlerin değişen yaşam standartlarına karşın çocukların hayatında hâlâ önemli bir yer tuttuğunun göstergesidir.

Öğrencilerin %93,3'ünün çizgi film izlediği, çizgi film izleme süreleri incelendiğinde ise katılımcıların %64'nün bir saatten daha az çizgi film izlediği saptanmıştır. Katılımcıların en çok beğendiği dört çizgi film: Mucize: Uğur Böceği ve Kara Kedi, Gumball, Esrarengiz Kasaba, Rafadan Tayfa çizgi filmleri olarak tespit edilmiştir (bk. Tablo 11). Can (1995)'ın 4-6 yaş aralığı çocuklarla yaptığı çalışmada en sevilen çizgi filmin Taş Devri, Temel Reis ve Ninja Kaplumbağalar olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Zaman içerisinde teknoloji, kültür ve algıların değişmesiyle çizgi filmler de değişim geçirmiştir. Her iki araştırmada en sevilen çizgi filmler, bu nedenle farklılık göstermektedir. Can'ın çalışmasındaki çizgi filmlerde sunulan değerler incelendiğinde ağırlıklı olarak yardımseverlik ve sevgi değerleri yer almaktadır. Ayrıca üç çizgi filmde de şiddet unsuru yer almaktadır. Bu çalışmada da en sevilen çizgi film değerleri ve içerisinde yer alan unsurlar benzerlik

göstermektedir. Demir (2013) 10-12 yaş aralığındaki öğrencilerle yaptığı araştırmada en çok izlenen çizgi filmin Tom and Jerry olduğunu tespit etmiştir. Bu çizgi filmi takip eden diğer çizgi filmler ise Sünger Bob ve Şirinler'dir. Bu çizgi filmlerde de sevgi, yardımseverlik, arkadaşlık değerleri ön plandadır. Ancak bu çizgi filmler de içerisinde kurnazlık ve şiddet unsurlarını barındırmaktadır. Öztürk (2014) ise 9-12 yaş aralığındaki öğrencilerle yaptığı araştırmada en çok izlenen çizgi filmlerin Keloğlan, Şirinler ve Ben 10 çizgi filmleri olduğunu tespit etmiştir. Bu çizgi filmlerde de sevgi, yardımseverlik, arkadaşlık değerleri ön plandadır. Ancak bu çizgi filmler de yine diğerleri gibi içerisinde kurnazlık ve şiddet unsurlarını barındırmaktadır. Bu değerler ve unsurlar bu araştırmada izlendiği en çok tespit edilen çizgi filmlerin sunduğu değer ve içerisinde barındırdığı unsurlar ile benzerlik göstermektedir. Yapılan çalışmalar ile bu araştırma sonuçları, süreç içerisinde teknolojik gelişime bağlı olarak farklılıklar gösterse de çizgi filmlerin içerdiği değer ve unsurlar süreç içerisinde belirgin farklılıklar göstermeden izleyicilere aktarılmıştır. Bu da aslında sunulan çizgi filmin şeklinin farklı ama sunduklarının aynı olduğu sonucuna ulaştırmaktadır.

Katılımcıların çizgi filmleri beğenmelerinde etkili olan kırk civarında unsur vardır. Ancak çizgi filmlerin beğenilmesinde en etkili olan unsurlar eğlenceli, güzel ve macera içerikli olmasıdır. Öğrencilerin en çok olmaları istedikleri kahraman, Batman-Süperman-Spiderman ve Uğur Böceği'dir. Bu kahramanların hepsinin ortak özelliği insanlığa yardımcı olan süper kahramanlar olmalarıdır. Kahramanlardan hareketle öğrencilerin güçlü, popüler ve yardım eden bir kahraman olmak istedikleri sonucuna varılmaktadır. Bu da çocuklar açısından olumlu bir durumdur. Bu çalışmaya benzeyen bir çalışmayı Can (1995), yaptığı araştırmada öğrencilerin ilk olarak Vilma Çakmaktaş, ikinci olarak Temel Reis, olmak istedikleri sonucuna ulaşmıştır. Bu çalışmada öğrenciler olmak istediği kahraman olarak Süperman, Batman, Spiderman ve Uğur Böceği kahramanlarını cevap olarak vermiştir.

Arkadaşlık, büyü-sihir, savaş, hayvan, doğa ve yarış sahneleri en sevilen sahneler olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Elde edilen sonuçtan hareketle çizgi filmlerin çocukların yaşamında bir ihtiyaç olduğu ve olumlu-olumsuz özellikler ile çocuğu etkilediğini söylemek mümkündür. Katılımcıların %56 oranında çizgi filmlerden

duygusal olarak etkilendiğini ifade etmektedir. Etkilenme şekilleri incelendiğinde katılımcıların yirmiyeye yakın değişik cevap verdikleri görülmektedir. Ancak ağırlıklı olarak duygulanma-üzülme-ağlama, heyecanlanma ve enerjik hissetme gibi duyguları ifade etmişlerdir. Buna benzer Can (1995) yaptığı çalışmada %80 oranında çizgi filmlerden yararlanmaktadır. Bu kısımda çizgi filmlerin çocukları duygusal yönden etkilediği sonucuna varılmıştır.

En beğenilmeyen çizgi filmler sorulduğunda katılımcılar altmışı aşkın cevap vermiştir. Bu cevaplar içerisinde cevaplanma sıklığına göre Pepee, Ben 10 ve Esrarengiz Kasaba en sevilmeyen çizgi filmler olarak tespit edilmiştir. Çizgi cinsel içerikli sahneler, erkeksi-şiddet sahneleri ve korku sahnelerinden çocukların rahatsız oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Çizgi filmlerden özellikle futbol hareketleri, yardım etme ve arkadaşlık gibi konulara dair bilgileri öğrenildiği ve gerçek hayatta uygulandığı sonucuna ulaşılmıştır.

Çocukların çizgi filmlerde cesaret, dostluk, yardımlaşma, sevgi ve cömertlik gibi iletileri görmek istedikleri tespit edilmiştir. Bu da çocukların kendileri ve insanlık için olumlu değerlere önem verdikleri ve bu değerleri görmek istediklerinin bir göstergesidir. Bu değerlerin çizgi filmlerde yer alması rol model olan kahramanların olumlu özellikler sergilemesine ve çocuğu olumlu yönde etkilemesine imkân sunar. Böylelikle karakterli ve sağduyulu bireyler yetişmesine ortam hazırlanmış olur.

Velilerin çoğunluğunun çocuklarıyla çizgi film izlemeye çalıştıkları tespit edilmiştir. Bu da velilerin çocuklarının gelişimi açısından çizgi filmlerin önemini bildiklerinin ve olumsuz özelliklerinden etkilenmemeleri için olabildiğince denetim altında tuttuklarının bir göstergesidir. Velilerin çizgi filmlerde eğiticilik, saygı, sevgi, yardımseverlik ve arkadaşlık gibi unsurların olmasını, şiddet ve küfür gibi unsurların olmamasını istedikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Sonuç olarak öğrencilerin büyük bir çoğunluğu çizgi film izlemekte ve bunu da aşırıya kaçmadan yapmaktadırlar. Bu da son çocukluk döneminin sonuna gelmiş öğrencilerin hayatında çizgi filmlerin yer aldığı net bir göstergesidir. Çizgi filmlerden öğrencilerin duygusal olarak etkilendiği ve bilgi öğrenimi gerçekleştirdiği

tespit edilmiştir. Bu tespitten hareketle çocuklar yaşları itibarıyla ve dönem şartlarından kaynaklı olarak bazı sosyal, eğlence ve düşsel ihtiyaçlarını çizgi filmlerden karşılamaktadır. Bu da çizgi filmlerin çocuklar için bir ihtiyaç olduğunu ve bu ihtiyacın çocukların karakter gelişimini etkileyebildiğini göstermektedir. Çizgi filmler çocukları olumlu ve olumsuz şekilde etkileyebilmektedir. Çizgi filmler temel ileti olarak arkadaşlık, dostluk, kardeş sevgisi, yardımlaşma gibi olumlu iletileri barındırmaktadır. Çizgi filmlerin bazılarında hiç olumsuz ileti yokken bazılarında kurnazlık, şiddet ve hedefe ulaşmaya yönelik olumsuz iletilerde yer almaktadır. En çok izlenen çizgi filmler göz önüne alındığında çizgi filmlerin bölümlerinin çoğunda olumsuz iletilerin yer almadığı ama her bölümünde temel iletinin net bir şekilde vurgulandığı görülmektedir. Bu da çizgi filmlerin çocukların karakter gelişimini olumlu yönde etkilediğinin bir göstergesidir.

B. Öneriler

- Çizgi filmler denetlenerek çocukların çizgi film seçimlerine yardımcı olunmalıdır.
- Çocuklar kendi kültür ve değerlerini taşıyan yerli çizgi filmleri izlemeye özendirilmelidir.
- Çocuğun günlük yaşamda kullanacağı adap kurallarını içeren çizgi filmler izlettirilmelidir. Çünkü çocuğun yaşamını kolaylaştıracak görgü kurallarının öğrenilmesi çocuğun topluma uyum sağlamasını ve toplum tarafından kabul edilmesini kolaylaştırmaktadır.
- Çizgi filmlerde tespit edilen olumsuz durumlar yetkili birimlere çözüm önerileriyle birlikte iletilmelidir.
- Ailelere çizgi filmlerin çocuklar üzerindeki etkisi aktarılarak çizgi film ve çocuk arasındaki ilişkiye daha çok dikkat etmeleri sağlanmalıdır.
- Çizgi filmleri incelemek üzere özel bir komisyon oluşturulmalıdır. Bu komisyonda bir pedagog, bir de eğitim alanında çalışan uzman kişiler, sosyologlar ve çizgi film yapımcıları vd. yer almalıdır.
- Çocukların izledikleri çizgi filmleri gözlemleyip anlamlandırması ve kendi için olumlu ve olumsuz iletileri fark etmesi için seçmeli medya okuryazarlığı ders saati arttırılmalıdır.

- Çizgi filmler çocukların gelişim özelliklerine uygun olmalı, psikolojik açıdan olumlu davranış modelleri sunulmalıdır.
- Çizgi filmlerde şiddet, cinsel içerikli sahneler, argo sözcükler gibi kişiliği ve karakteri doğrudan olumsuz etkileyecek sahnelere yer verilmemelidir.

KAYNAKÇA

Kitaplar

ACUN, S. ve BULGUR ERTEN, G. (1992). *Çocuk Gelişimi*. İstanbul: Esin Yayınevi.

AKALIN, Ş. H., TOPARLI, R., ARGUNŞAH, M. ve DEMİR, N. (2011). *Türkçe Sözlük* (11. basım). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

ALSAÇ, Ü. (1994). *Türkiye'de Karikatür, Çizgi Roman ve Çizgi Film* . İstanbul: İletişim Yayınları.

ARIKAN, A. (2001). *Yedi Oniki Yaş Arası Çocuklara Çizgi Film Yöntemi İle Müze Eğitimi Verilmesi*. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

ARSLAN, M., AŞILIOĞLU, B., ve SAVAŞ, B. (2012). *Öğretim İlke ve Yöntemleri*. Ankara: Anı yayıncılık.

AYDIN, A. (2003). *Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi*. İstanbul: Alfa Yayınları.

AYDIN, B. (2013). *Çocuk ve Ergen Psikolojisi*. İstanbul: Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlığı.

AYTEKİN, H. (2016). *Çocuk ve Gençlik Edebiyatı*. Ankara: Anı Yayıncılık.

BACANLI, H. (2012). *Eğitim Psikolojisi* (18. basım). Ankara: Pegem Akdemi.

BAKIRCIOĞLU, R. (2013). *Çocuk ve Ergende Ruh Sağlığı* (5. basım). Ankara: Anı Yayıncılık.

BALCI, A. (2011). *Sosyal Bilimlerde Araştırma* (9. basım). Ankara: Pegem Akademi

BEE, H. and BOYD, D. (2009). *Çocuk Gelişim Psikolojisi* (1. basım). (çev. O. GÜNDÜZ) İstanbul: Kaknüs Yayınları.

CAN, A. (1997). *Çizgi Film ve Çocuk*. Konya: Öz Eğitim Yayınları.

- CİRHİNLİOĞLU, F. G. (2001). *Çocuk Ruh Sağlığı ve Gelişimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- CİRHİNLİOĞLU, F. G. (2015). *Çocuk Gelişimi ve Ruh Sağlığı*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık.
- ÇAĞLAYAN, A. (2005). *Ahlâk Pusulası: Ahlak ve Değerler Eğitimi*. İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi.
- ÇANKIRILI, A. (2015). *Hikâyelerle Değerler Eğitimi*. İstanbul: Uğur böceği Yayınları.
- DURMUŞ, A. (2008). *Çocukta Öz Güven Gelişimi ve Karakter Eğitimi*. İstanbul: Nesil Yayıncılık.
- ERGİN, H. (2014). *Gelişim Psikolojisi*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık.
- ERGİN, M. (2012). *Türk Dil Bilgisi*. İstanbul: Bayrak Basım Yayım Tanıtım.
- FAZLIOĞLU, Y. (2009). *Erken Çocukluk Gelişimi ve Eğitimi*. İstanbul: Kriter Yayınları.
- GÖVSA, İ. A. (1931). *Çocuk Ruhü*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- GÜNEŞ, F. (2016). *Türkçe Öğretimi Yaklaşım ve Modeller* (4. basım). Ankara: Pegem Akademi.
- ILGAZ, S. (1998). *Çizgi Film Temel İlkeleri Yapım Tekniği*. İstanbul: Leyla Yayınevi
- İLBAŞ, C. ve GEZER, A. (2010). *Gelişim Psikolojisi*. Erzurum: Aktif Yayımevi.
- İMİK, Ü. (2014). *Çizgi Film ve Müzik* (1. Basım). Ankara: Gece Kitaplığı.
- JERSILD, A. T. (1983). *ÇocukPsikolojisi*. (çev. G. GÜNÇE) Ankara: Ankara Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi Matbaası.
- JOLLS, T. and THOMAN, E. (2008). *21. Yüzyıl Okuryazarlığı Medya Okuryazarlığına Genel Bir Bakış ve Sınıf İçi Etkinlikler*. (çev. C. ELMA ve A. KESTEN) Ankara: Ekinoks Yayınevi.
- KAYRA, O. K. (2000). *Görüntülü Medya Dil Yanlıları*. Ankara: Berikan Yayınları.
- KEKLİK, S. (2015). *Çocukta Dil Edinimi*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- KIZILER, H. ve CANIKLI, İ. (2015). *Değerler Eğitimi*. Karabük: Deneme Yayınları.

- KURUDAYIOĞLU, M. (Editör). (2014). Medya Okuryazarlığı. A. GÜZEL ve H. KARATAY içinde, *Türkçe Öğretimi El Kitabı* (2. Basım, s. 427-464). Ankara: Pegem Akademi.
- MALATYA, İ. (2013). *İlkokullarda Değerler Eğitimi*. İstanbul: Sokak Kitapları Yayıncılık.
- MILLER, P. H. (2008). *Gelişim Psikolojisi Kuramları*. (çev. B. ONUR ve Z. GÜLTEKİN) Ankara: İmge Kitabevi.
- ÖZKAN, M. (2010). *İnsan İletişim Ve Dil* (4. Basım). İstanbul: Akademik Kitaplar.
- ÖZÖN, N. (1963). *Sinema Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- PARS, V. B., CIRITLI, H., ENÇ, M. ve OĞUZKAN, T. (1964). *Eğitim Psikolojisi*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- SAN BAYHAN, P. ve ARTAN, İ. (2009). *Çocuk Gelişimi ve Eğitimi*. İstanbul : Morpa Kültür Yayınları.
- SANDSTRÖM, C. L. (1971). *Çocuk ve Gençlik Psikolojisi*. (çev. R. ŞEMİN) İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- ŞAHİN, A. (2014). *Öğretmenler Öğretmen Adayları ve Medya İle Bağı Olan Herkes İçin Eleştirel Medya Okuryazarlığı* (2. Basım). Ankara: Anı Yayıncılık.
- ŞİMŞEK, T., YALÇIN, F. ve YAKAR, Y. M. (Editörler). (2011). Çocuk ve Edebiyat. T. ŞİMŞEK içinde, *Kuramdan Uygulamaya Çocuk Edebiyatı El Kitabı* (s. 11-41). Ankara: Grafiker Yayınları.
- ŞİRİN, M. R. (1998). *Televizyon Çocuk ve Aile*. İstanbul: İz Yayıncılık.
- TURAN, R. ve ULUSOY, K. (2014). *Farklı Yönleriyle Değerler Eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- YALÇIN, A. ve AYTAŞ, G. (2002). *Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- YILDIRIM, İ. (2010). *Eğitim Psikolojisi* (2. Basım). Ankara: Anı Yayıncılık.
- YILDIRIM, A. ve ŞİMŞEK, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- YILMAZ, E. D. (2010). *Çocuklarda 9 Tip Mizaç Modeli'ne Göre Kişilik ve Karakter Gelişimi*. İstanbul: Hayat Yayın Grubu.

Tezler

ALAN, İ. (2009). “*Sevgi İçerikli Çizgi Filmlerin İlköğretim 5. Sınıftaki Öğrencilerin Göresel Sanatlar Dersinde Yaptıkları Resimler Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi.*” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

AYDIN, Ö. (2008). “*Sorumluluk Ve Yardımseverlik Odaklı Karakter Eğitimi Programının 7. Sınıf Öğrencilerinin Ahlaki Olgunluk Düzeyine Etkisi.*” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yedi Tepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

AYTAN, N. (2012). “*İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Ders Kitaplarındaki Masal Ve Hikâyelerin Karakter Eğitimi Açısından İncelenmesi.*” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale.

CAN, A. (1995). “*Okul Öncesi Çocuklara Yönelik Televizyon Programları İçinde Çizgi Filmlerin Çocukların Gelişimine ve İletişimine Etkileri.*” Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

ÇELENK, E. (1995). “*Televizyonda Gösterilen Çizgi Filmlerin İlkokul Çağı Çocuklar Üzerindeki Etkileri.*” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

DEMİR, B. (2008). “*Adalet ve Saygı İçerikli Karakter Eğitimi Programının 7. Sınıf Öğrencilerinin Ahlaki Olgunluk Düzeyine Etkisi.*” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yedi Tepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

DEMİRBAŞ, M. (2012). “*Çocuk Edebiyatı Eserlerinin 6. Sınıf Özelliklerinin Karakter Gelişimine Etkisi.*”Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.

DEMİR, Ö. (2013). “*Türk Televizyonlarında Yayınlanan Çizgi Filmlerin İlköğretim Çağı Çocuklarının Toplumsallaşma Sürecine Etkilerinin Değerlendirilmesi.*” Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

DESTEBAŞI, F. (2011). “*Çocuk Edebiyatı Eserlerinin 7 ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Karakter Eğitimine Etkisi.*” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.

ERKAN, M. (2016). “*Sahihi Buhârî Edeb Bölümü Hadislerinin Ahlâkî Değerler ve Karakter Eğitimi Açısından İncelenmesi.*” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

GÜLEN, A. (2013). “*Cemal Erez'in Çizgi Film Dünyası.*”Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi,Beylent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

GÜLŞEN ÇELİK, N. (2010). “*7-12 Yaş Çocuunun Karakter Eğitimi Açısından Ailenin Etkisi.*” Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

İNCE, M. (1991). “*Çizgi Filmlerin 6-18 Yaş Grubu Bireylerin Yaşantılarında Yeri Ve Önemi.*”Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

İŞCAN, C. D. (2007). “*İlköğretim Düzeyinde Değerler Eğitimi Programının Etkinliği.*” Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

KANGER, F. (2007). “*Hz. Muhammed'in Ahlâkını Referans Alan Bir Karakter Eğitimi Modeli.*” Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

KERMAN, S. (2014). “*Türk Çizgi Film Tarihinde ‘Pepee’ Adlı Karakterin Yeri Ve Görsellik Açısından Değerlendirilmesi.*”Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

KILINÇ, F. (2013). *Çizgi Filmlerdeki Temel Sosyal Değerler: Pepee ve Pocoyo Örneği.* Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

KOZAN, E. (2015). “*Üç Boyutlu (3D) Dijital Animasyon Teknolojisinin Tv Yayıncılığında Kullanımı: ‘Sizinkiler- Çatlak Yumurtalar’ ve ‘Can’ Çizgi Film Örnekleri.*” Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi,Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

ORHAN, A. (2013). “*Hayat Bilgisi Dersi Programının Karakter Eğitimi Açısından Öğretmen ve Öğrenci Perspektiflerine Göre Değerlendirilmesi.*” Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sivas.

ÖZAKÇAOĞLU, N. (2009). “*Çizgi Filmlerin Eğitilebilir Zihinsel Engelli Öğrencilerin Resimlerine Anlatım, Biçim ve Renk Olarak Yansımaları.*” Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

ÖZER, S. (2012). “*Sosyal Bilgiler Öğretiminde Çizgi Filmlerin Kullanımı.*” Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Niğde.

ÖZGÖKBEL BİLİS, P. (2011). “*Çizgi Filmlerde Temsil Edilen Toplumsal Değerler Sistemi.*” Doktora Tezi. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

ÖZTÜRK, B. H. (2014). “*Aile İçi Şiddet ve Çizgi Filmin Akademik Başarı ve Saldırganlıkla İlişkisi.*” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

SEVİM, Z. (2013). “*Çizgi Fİlmlerin DeğerlerEğitimi Bakımından Karşılaştırılması.*” Doktora Tezi. Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uşak.

UÇARCAN, Ç. (2010). “*1970 Sonrasında Türk Çizgi Film (Animation) Sektörünün Gelişmesi ve Sorunları.*” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya.

YILDIRIM, G. (2007). *İlköğretim Düzeyinde Bir Karakter Eğitimi Programı Model Önerisi ve Uygulanabilirliği.*Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

YÜKSEL, G. (2012). “*İlköğretim Öğretmenlerinin Karakter Eğitimi Yetkinlik İnançları İle Ahlaki Olgunluk Düzeyleri Arasındaki İlişki.*” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir Osman Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.

Bildiri ve Makaleler

ABALI, N. (2012). *Türkiye'de Animasyonun Dünü ve Bugünü.* Aylık Bilişim Kültürü Dergisi, 106-113.

AYDIN, H. (2000). Öğrenme ve Öğretme Kuramlarının Eğitim İletişimine Katkısı. *Kurgu Dergisi* , 183-197.

AYTAŞ, G. (2005). *Okuma Eğitimi.* Türk Eğitim Bilimleri Dergisi ,461-469

BANDURA, A. (1971). *Social Learning Theory.* General Learning Corporation , 1-46.

BAYIR, E. ve GÜNŞEN, G. (2017). *Okul Öncesi Dönem Çocuklarının En Çok İzledikleri Çizgi Filmlerin Bilimsel Açılarda Analizi.* Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi , 746-761.

CESUR, S., and PAKER, O. (2007). *Televizyon ve Çocuk: Çocukların TV Programlarına İlişkin Tercihleri.*Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 106-125.

DEMİRAL, U., YAMANER, E., ve SÜKLÜM, N. (2016). *Çizgi Filmlerde Verilen Eğitimsel Mesajlar; TRT Çocuk Kanalı Örneği.* Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 536-544.

GÖNENÇ, E. Ö. (2007). *İletişimin Tarihsel Süreci.* İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, 87-103.

HAMARAT, D., İŞİTAN, S., ÖZCAN, A., ve KARAŞAHİN, H. (2015). *Okul Öncesi Dönem Çocuklarının İzledikleri Çizgi Filmler Üzerine Bir İnceleme: Caillou ve Sünger Bop Örneği*. Balıkesir Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi , 75-91.

KARATAY, H. (2011). *Karakter Eğitiminde Edebi Eserlerin Kullanımı*. Turkish Studies Dergisi, 1439-1454.

KURUDAYIOĞLU, M. , BAŞ, B.ve AYTAN, N. (2013). *7. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Hikâyelerin Karakter Eğitimi Açısından İncelenmesi*. Ana Dili Eğitimi Dergisi, 22-37.

ORUÇ, C., TECİM, E., and ÖZYÜREK, H. (2011). *Okul Öncesi Dönem Çocuğunun Kişilik Gelişiminde Rol Modellik ve Çizgi Filmler*. EKEV Akademi Dergisi , 303-319.

SOLMAZ, B. ve YILMAZ, R. A. (2012). *Medya Okuryazarlığı Araştırması Ve Selçuk Üniversitesi'nde Bir Uygulama*. Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi, 55-61.

TEMİZKAN, M., ve ATASOY, A. (2016). *Söz Varlığının Gelişimi Açısından Çizgi Filmler Üzerine Bir Değerlendirme (TRT Çocuk ve Minika Çocuk Örneği)*. Milli Eğitim, 577-599.

TÜRKER, İ. H. (2011). *Canlandırma'nın Tarihçesi ve Türk Canlandırma Sanatı*. İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi , 227-241.

TÜRKMEN, N. (2012). *Çizgi Filmlerin Kültür Aktarımındaki Rolü ve Pepee*. Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi , 139-158.

YAMAN, H. (2010). *Cartoons as a Teaching Toll: A Research on Turkish Language Grammar Teaching*. Education Sciences: Theory & Practice , 1231-1242.

Diğer

BERBERAKİS, S. (2000). *Işıkkara Çizgi Film Kahramanı Oldu*. Sabah Gazetesi. <https://www.sabah.com.tr/timeline> [22.04.2018 tarihinde ulaşıldı.]

BESSION, B., HUNER, J., and GAİLLARD, P. M. (2014). *Education For Change Cahange for education*. Strasbourg: Council Of Europe.[08.01.2018]

Etimoloji Türkçe. <https://www.etimolojiturkce.com/kelime/animasyon> adresinden alındı[18.01.2018 tarihinde ulaşıldı.]

http://www.evicisiddet.adalet.gov.tr/SIDDET_NEDIR.html [29.03.2018 tarihinde ulaşıldı.]

Kim Ne Söylemiş. (2008, 03 24).: <http://www.kendinigelistir.com/forum/kim-ne-soylemis/goethe'den-guzel-sozler/?wap2> [25.03.2018 tarihinde ulaşıldı.]

Milliyet Gazete Arşivi. (2000, 10 30).http://gazetearsivi.milliyet.com.tr/GununYayinlari/ZqCvycoHQSoJij_x2B_9jpPd6g_x3D_x3D_ [29.03.2018 tarihinde ulaşıldı.]

Milliyet Yaşam. (2000, 11 25). <http://www.milliyet.com.tr/2000/11/25/yasam/yas05.html> [29.03.2018 tarihinde ulaşıldı.]

Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı. (2015). *Türkçe Dersi (1-8. Sınıflar) Öğretim Programı.* Ankara: T.C. Milli Eğitim Bakanlığı.

TBMM. (1937). *Milli Eğitim Temel Kanunu.* Ankara: Resmi Gazete.

T.C. Milli Eğitim Bakanlığı. (2017). *Türkçe DerSi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar).* Ankara: T.C. Milli Eğitim Bakanlığı.

T.C. Milli Eğitim Bakanlığı. (2018). *Türkçe Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar).* Ankara: T.C. Milli Eğitim Bakanlığı.

TDK. (2006, 09 26). *Güncel Türkçe Sözlük.* http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5ab aaf040785d0.14096071 adresinden alındı[20.01.2018 tarihinde ulaşıldı.]

Fotoğraf

Amcabey: <http://birgunbiryerde.blogspot.com/2014/02/modern-karikaturun-kurucusu-cemal-nadir.html> [05.05.2018 tarihinde ulaşıldı.]

Amentü Gemisi Nasıl Yürüdü: <https://vimeo.com/96943910> [06.05.2018 tarihinde ulaşıldı.]

Bilinç Düzeyleri: <https://www.msxlab.org/forum/psikoloji-ve-psikiyatri/313312-bilinc-seviyeleri-topografik-zihin-modeli.html> [25.05.2018 tarihinde ulaşıldı.]

Deprem Dede ve Doğa: <https://www.youtube.com/watch?v=8MJ31c6vOkQ> [07.05.2018 tarihinde ulaşıldı.]

Evvel Zaman İçinde: <http://www.novicinema.com/2016/10/yesilcamn-kayp-cizgi-filmi-evvel-zaman.html> [05.05.2018 tarihinde ulaşıldı.]

Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi: <http://pskolojk.blogspot.com/2012/05/maslowun-ihhtiyac-piramidi.html>[11.11.2018 tarihinde ulaşıldı.]

Phenakistiscope Aleti: <https://publicdomainreview.org/collections/phenakistoscopes-1833/> [22.04.2016 tarihinde ulaşıldı.]

Sihirli Fener: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Magic_Lantern.jpg [20.04.2018 tarihinde ulaşıldı.]

Thorumatrope'nin Diski: <http://www.animalsmix.com/animals/contoh-gambar-animals-78d2aa.html> [22.04.2018 tarihinde ulaşıldı.]

EKLER

EK 1:

ANKET

Anket, çizgi filmlerin sizin karakter gelişiminize etkisini belirlemeye yöneliktir. Anket, çoktan seçmeli ve açık uçlu toplam 24 soru vardır. Çoktan seçmeli sorulardan size uygun olan ilgili seçeneğe “X” işareti koyarak işaretleyiniz. Açık uçlu sorularda ise cevaplarınızı verilen boşluklara yazınız. Vereceğiniz cevapların tutarlı ve gerçeği yansıtır olması yapılan araştırmaya katkı sunacaktır. Elde edilen veriler sadece bilimsel amaçlı kullanılacaktır. Katkınız için teşekkür ederim.

Osman KARA

Türkçe Eğitimi Bilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi

Cinsiyet: Kız Erkek

Yaş: .....

Babanızın eğitim durumu

İlkokul Lise Üniversite Diğer (belirtiniz:.....)

Annenizin eğitim durumu

İlkokul Lise Üniversite Diğer (belirtiniz:.....)

Kaç kardeşiniz?

Belirtiniz : .....

1. Aileniz televizyon izlemenize izin veriyor mu?

Evet Hayır Bazen
2. Bir günde ortalama kaç saat televizyon izliyorsunuz?

1 saat
 2 saat
 3 saat
 4 saat ve daha fazla
3. Televizyonda en çok hangi tür programları seyrediyorsunuz?

Müzik Magazin
 Dizi Belgesel
 Çizgi Film Futbol
 Film Haber
 Diğer(İzlediğini programı yazınız.) .....
4. Çizgi film izliyor musunuz?

Evet Hayır Bazen
5. Çizgi film izleme süreniz ne kadardır?

1 saat
 2 saat
 3 saat
 4 saat
 Diğer (Kaç saatse yazınız.) .....

6. Ailenizin (anne ya da babanızın) izlemenizi istemediği herhangi bir çizgi film ya da program var mı? Varsa adını yazınız.
.....
7. Çizgi filmler arasında en çok sevdiğiniz hangisidir?
.....
8. Neden bu çizgi filmi seviyorsunuz?
.....
9. Bu çizgi filmde en sevdiğiniz kahraman kimdir?Ayrıntılı bir şekilde açıklayınız.
.....
10. Bu kahramanın size ilginç gelen ve sevdiğiniz özellikleri (fiziksel ve ruhsal) nelerdir?
.....
11. Sevdiğiniz çizgi filmde hoşlanmadığınız karakter var mıdır? Varsa hangisidir?
.....
12. Bu karakterden neden hoşlanmıyorsunuz?
.....
13. Hangi tür çizgi filmleri daha çok izlersiniz?
Savaş Doğa
Yarış Hayvan
Büyü Arkadaşlık
Diğer (Ne tür çizgi film seviyorsanız yazınız.) .....
14. Bir çizgi film karakteri olsaydınız hangisi olurdu? Niçin?
.....
15. Çizgi filmlerden öğrendiğiniz herhangi bir konu(kelime, deyim, bilimsel bilgi vb.) var mı? (Cevabınız evet ise 16. soruyu da cevaplayınız.)
Evet Hayır
16. Varsa bunlar nelerdir?
.....
17. Çizgi filmlerde en beğendiğiniz olaylar hangileridir?
Savaş sahneleri
Büyü-sihir yapma sahneleri
Arkadaşlık sahneleri
Yarışma sahneleri
Diğer (Hangi sahneleri beğeniyorsanız yazınız.)
.....

18. İzlediğiniz çizgi filmlerden duygusal olarak (güçlü hissetme, üzülme, mutlu olma, enerjik olma) etkilenir misiniz? (Cevabınız evet veya bazen ise 19. soruyu cevaplayınız.)
 Evet Hayır Bazen
19. İzlediğiniz çizgi filmlerden duygusal olarak en çok nasıl etkilenirsiniz? Açıklayınız.
 .....
20. En sevmediğiniz çizgi film hangisidir? Bu neden sevmiyorsunuz?
 .....
21. Çizgi film izlerken rahatsız olduğunuz sahneler var mı?(Cevabınız evet veya bazen ise 22. Soruyu cevaplayınız.)
 Evet Hayır Bazen
22. Varsa bu sahneler hangileridir? Açıklayınız.
 .....
23. Çizgi filmlerde öğrendiğiniz bilgileri hayatta uyguladığınız hiç oldu mu? Varsa örnek veriniz?
 .....
24. İzlediğiniz çizgi filmlerde aşağıdakilerden hangisine daha çok yer verilmektedir?
 Cesaret Misafirperverlik
 Dostluk Cömertlik
 Yardımlaşma Kavga-şiddet
 Savaş Sevgi
 Kıskançlık İntikam-nefret
 Tembellik Kurnazlık
 Diğer (yazınız) .....

EK 2:

YARI YAPILANDIRILMIŞ GÖRÜŞME FORMU

Bu görüşme, çizgi filmlerin çocukların karakter gelişimlerine etkisinin tespit edilmesi amacıyla yapılacaktır. Vereceğiniz cevapların tutarlı ve gerçeği yansıtır olması yapılan araştırmaya katkı sunacaktır. Elde edilen veriler sadece bilimsel amaçlı kullanılacaktır. Katkınız için teşekkür ederim.

Osman KARA

Türkçe Eğitimi Bilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi

Ad Soyadı:

Cinsiyet: Kadın Erkek

Yaş:

Eğitim durumunuz?

 İlkokul Lise Üniversite Diğer (Eğitim durumunuzu yazınız.) .....

Mesleğiniz?

.....

1. Çocuğunuz günde kaç saat televizyon izlemektedir?

 1 2 3 Diğer(Kaç saatse yazınız.) .....

2. Çocuğunuz günde kaç saat ders çalışmaktadır?

 1 2 3 Diğer(Kaç saatse yazınız.) .....

3. Çocuğunuz hangi kanalları izlemektedir? Adlarını belirtiniz.

.....
.....

4. Çocuğunuz hangi çizgi filmleri izlemektedir?

.....
.....

5. Çocuğunuzun izlediği çizgi filmlerin içerikleri hakkında bir bilginiz var mı? (Hangi türde çizgi film izliyor?)

.....
.....

6. Çocuğunuzla birlikte çizgi film izler misiniz?

 Evet Hayır Bazen

7. Ne sıklıkla çocuğunuzla çizgi film izlersiniz?

- Nadiren
Ara sıra
Sık Sık
Her zaman

8. Çocuğunuzun izlediği çizgi filmlerin,onların gelişimlerine uygun olup olmadığını kontrol ediyor musunuz?

- Asla
Nadiren
Sık Sık
Her zaman

9. Çocuğunuzun izlediği çizgi filmlerin onların üzerinde olumlu veya olumsuz etkileri olduğunu düşünüyor musunuz?

.....
 .....

10. Çocuğunuzun en sevdiği çizgi filmler hangileridir?

.....
 .....

11. Bu çizgi filmlerde, en sevdiği karakter hangisidir?

.....
 .....

12. Çocuğunuzun izlemesini yasakladığınız herhangi bir program var mı? Neden?

.....
 .....

13. Çocuğunuzun çizgi filmler ile öğrendiği bir davranış ya da bilgi (sözcük, deyim, atasözü vb.) var mı?

.....
 .....

14. Çocuğunuzun çizgi filmde öğrendiği davranış ya da bilgi nedir?

.....
 .....

15. Çocuğunuza izlemesini tavsiye ettiğiniz bir çizgi film var mı?

- Evet Hayır

16. Çocuğunuzun izlemesini istediğiniz çizgi film hangisidir, bu çizgi filmin çocuğunuza ne gibi katkıları olacağını düşünüyorsunuz?

.....
 .....

17. Çocuğunuzun izlediği çizgi filmlerde hangi tür konuların yer almasını istersiniz?

.....
 .....

18. Çocuklarınızın izlediği çizgi filmlerde hangi tür konuların yer almamasını istersiniz?

.....
 .....

EK 3:

MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI ARAŞTIRMA İZİNİ

T.C.
GİRESUN VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 29409993-605.01-E.6497894 29.03.2018
Konu : Araştırma İzni
[Osman KARA]

VALİLİK MAKAMINA

İlgi: a) MEB Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Gen. Md.'nün 2017/25 nolu Genelgesi.
b) Giresun Üniversitesi Rektörlüğü Öğrenci İşleri Daire Başkanlığının 22.03.2018 tarih ve 16242 sayılı yazısı.

Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi ABD Türkçe Eğitimi tezli yüksek lisans programı öğrencisi Osman KARA, "**Çizgi Filmlerin Çocukların Karakter Eğitimine Etkisi**" konulu araştırma yapmak istemektedir. Çalışma; *Giresun Teyyaredüzü Ortaokulu, Güre Ortaokulu, Mehmet Akif Ersoy Ortaokulu, Cumhuriyet Ortaokulu, Mustafa Kemal Ortaokulu, Çıtlakkale İmam Hatip Ortaokulu öğrencileri* ile gerçekleştirilecektir. İlgi (b) yazı ile eklerinin ilgi (a) Genelge kapsamında incelenmesi sonucu oluşturulan "*Araştırma Değerlendirme Komisyonu Raporu*" ekte sunulmuştur.

Söz konusu çalışmanın yukarıda sözü edilen okullarda **26.03.2018 - 20.04.2018** tarihleri arasında, Müdürlüğümüzce mühürlenmiş ve ekte sunulan veri toplama araçlarını kullanarak; tüm çalışmaların okul yönetiminin sorumluluğunda/gözetiminde yürütülmesi, yapılacak çalışmaların eğitim öğretim faaliyetlerini aksatmadan okul yönetiminin planlayacağı çalışma takvimine göre yapılması, çalışmalara katılımın gönüllülük esasına dayalı olarak sağlanması, uygulama ile toplanacak verilerin sadece bu araştırma dahilinde kullanılması ve araştırma sonucunun Müdürlüğümüz AR-GE Birimine basılı veya elektronik doküman olarak teslim edilmesi koşulları ile gerçekleştirilmesinde herhangi bir sakıncanın olmadığı Müdürlüğümüzce uygun değerlendirilmektedir.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde, olurlarınıza arz ederim.

Tuncer TURAN
Müdür a.
Müdür Yardımcısı

OLUR
29.03.2018
Ergin AYBAR
Vali a.
Millî Eğitim Müdür V.

Adres: Hükümet Konuğu A Blok Kat:2 28200
Elektronik Ağ: <http://giresun.meb.gov.tr>
e-posta: arqe28@meh.gov.tr

Bilgi için: AR-GE
Tel: 0 (454) 215 75 25
Faks: 0 (454) 215 75 22

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden d95d-a4da-3aa4-9d4e-9ceb koda ile teyit edilebilir.

ÖZ GEÇMİŞ

1991 yılı Ocak ayında İstanbul'un Eyüp ilçesinde doğdu. İlk ve ortaöğrenimini İstanbul'da tamamladı. 2012 Giresun Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Öğretmenliği Bölümünü kazandı. 2016 yılında Türkçe Öğretmenliği Bölümünden başarıyla mezun oldu. Aynı yıl Giresun Üniversitesi'nde yüksek lisans öğrenimine başladı. Temel çalışma alanı Türkçe eğitimidir. Masallar ve çizgi filmlerle ilgili yayımlanmış çalışmaları bulunmaktadır. Hâlen Giresun Üniversitesi Türkçe ve Yabancı Dil Uygulama ve Araştırma Merkezinde görev yapmaktadır.